

คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

พุทธศักราช ๒๕๔๖

(สำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ความนำ

คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ สำหรับเด็กอายุ ๓ - ๕ ปีฉบับนี้จัดทำขึ้นสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กวัย ๓-๕ ปี ในสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยได้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเด็ก สามารถนำปรัชญาการศึกษาปฐมวัยและหลักการของหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติ บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตรที่ต้องการให้เด็กวัย ๓-๕ ปี ได้พัฒนาทุกด้านอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

เด็กอายุ ๓-๕ ปีเป็นวัยที่ร่างกายและสมองของเด็กกำลังเจริญเติบโต เด็กต้องการความรัก ความเอาใจใส่ ดูแลอย่างใกล้ชิด เด็กวัยนี้มีโอกาสเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้สำรวจ เล่น ทดลอง ค้นพบด้วยตนเอง ได้มีโอกาสคิดแก้ปัญหา เลือกลงตัดสินใจ ใช้ภาษาสื่อความหมาย คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ผู้ที่รับผิดชอบจึงมีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมให้เด็กสังเกตสำรวจ สร้างสรรค์ และยิ่งเด็กมีความกระตือรือร้นยิ่งทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ผู้รับผิดชอบจึงต้องส่งเสริม สนับสนุน ให้ความรัก ความเข้าใจ ความเอาใจใส่เด็กวัยนี้เป็นพิเศษ เพราะจะเป็นพื้นฐานที่ช่วยเตรียมพร้อมให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนและในชีวิตของเด็กต่อไป การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแต่ละแห่งจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็ก และถือเป็นหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจในเอกสารหลักสูตรและคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ นี้

เอกสารคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปีฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ เป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ประกอบด้วยแนวคิด หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย และสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ตอนที่ ๒ เป็นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยประกอบด้วยขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย การจัดประสบการณ์ การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ สื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การประเมินพัฒนาการ และการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ได้เพิ่มสาระที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา บทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตร รวมทั้งการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และการเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ ไว้ในตอน ๒ อีกด้วย

ตอนที่ ๑

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖

บทที่ ๑

แนวคิดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ จัดทำขึ้นโดยยึดแนวคิดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ พัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยแนวคิดต่อไปนี้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย โดยที่พัฒนาการเด็กปฐมวัยบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ ๕ ปี

พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน หรือ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่อธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะ ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อม หรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ที่อธิบายว่าเด็กจะพัฒนาได้ดีถ้าในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยตนเอง ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้อบ ๆ ตนเอง

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จึงเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

๒. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์เรามีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะเป็นไปได้ดี ถ้าผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสคิดริเริ่มตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่น

และปลอดภัย ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้นี้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น ทั้งคนเราเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดตามธรรมชาติก่อนที่จะมาเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

๓. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเด็กมีโอกาสนเคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์ และ แสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นจึงเป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ จึงถือ “การเล่น” อย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

๔. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างราบรื่น มีความสุข

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ สอดคล้องกับแนวคิด ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น ทำให้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนดปรัชญาการศึกษาให้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ทราบถึงแนวคิด หลักการพัฒนาเด็กปฐมวัยอายุ ๓-๕ ปี ทั้งนี้ผู้รับผิดชอบจะต้องดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของตน และนำสู่การปฏิบัติให้เด็กปฐมวัยมีมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดในจุดหมายของหลักสูตร หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ได้กำหนดปรัชญาการศึกษาปฐมวัยไว้ดังนี้

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง ๕ ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และ ความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ ยึดหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

๑. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

๒. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย

๓. **การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก** ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก **ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก** ในการจัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้ง ๒ ฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผน สร้างสภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

๔. **การบูรณาการการเรียนรู้** การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่า **หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ** ดังนั้น เป็นหน้าที่ของผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญ อย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

๕. **การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก** การประเมินเด็กระดับปฐมวัยยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการ จากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงาน สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

๖. **ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก** เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้น ผู้สอนจึงมิใช่จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก

เท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยเด็ก

จากแนวคิดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กที่มีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ยึดให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเองในสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมบูรณาการให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน โดยถือว่าการเล่นอย่างมีจุดหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก และแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวดต่างๆ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ จึงกำหนดสาระสำคัญและโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยขึ้น ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดต่อไป

บทที่ ๒

สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๕๖ (สำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี)

หลักการ

เป็นหลักสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหลักการของหลักสูตรให้เข้าใจ เพราะในการจัดประสบการณ์ให้เด็กอายุ ๓-๕ ปี จะต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา โดยต้องคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคนทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา รวมทั้งการสื่อสารและการเรียนรู้ หรือเด็กที่มีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส เพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุล โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย บูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างมีความสุข เป็นคนดีและคนเก่งของสังคม และสอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา สภาพเศรษฐกิจ สังคมโดยความร่วมมือจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

หลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๕๖ มีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
๒. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
๓. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
๔. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตรประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
๕. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เมื่อเด็กจบการศึกษาระดับปฐมวัย เด็กจะบรรลุตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในจุดหมาย ๑๒ ข้อ และในแต่ละช่วงอายุผู้สอนจะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะตามวัยของเด็กด้วย มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ จะครอบคลุมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนี้

๑. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
๒. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
๓. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
๔. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
๕. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
๖. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
๗. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
๘. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
๙. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
๑๐. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
๑๑. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
๑๒. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ พัฒนาการแต่ละวัยอาจจะเกิดขึ้นตามวัยมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์ที่เด็กได้รับ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ ๓-๕ ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถและศักยภาพ หรือช่วยเหลือเด็กได้ทันทั่วทั้งในกรณีที่พัฒนาการของเด็กไม่เป็นไปตามวัย ผู้สอนจำเป็นต้องหาจุดบกพร่องและรีบแก้ไขโดยจัด

กิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก ถ้าเด็กมีพัฒนาการสูงกว่าวัย ผู้สอนควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพ

คุณลักษณะตามวัยซึ่งเกิดในเด็กวัย ๓-๕ ปีที่นำเสนอต่อไปนี้มีทั้งส่วนที่นำมาจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ และส่วนที่ค้นคว้าเพิ่มให้ ซึ่งผู้สอนสามารถศึกษาจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆเพิ่มเติมได้อีก

คุณลักษณะตามวัย

อายุ พัฒนาการ	อายุ ๓ ปี	อายุ ๔ ปี	อายุ ๕ ปี
๑.ด้านร่างกาย ๑.๑ กล้ามเนื้อใหญ่	<ul style="list-style-type: none"> - รับลูกบอลที่กระดอนจากพื้นด้วยแขนทั้งสอง - เดินขึ้นลงบันไดได้ด้วยตนเอง - กระโดดขึ้น ลงอยู่กับที่ได้ - วิ่งตามลำพังได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง - เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้ - กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ - วิ่งและหยุดได้คล่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - รับลูกบอลที่กระดอนจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง - เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว - กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง - วิ่งได้รวดเร็วและหยุดได้ทันที
๑.๒ กล้ามเนื้อเล็ก	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้ขาดได้ - เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ - ร้อยลูกปัดขนาดใหญ่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นตรงตามที่กำหนดให้ - เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ - ร้อยลูกปัดขนาดเล็กได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นโค้งตามที่กำหนดได้ - เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ - ใช้เชือกร้อยวัสดุตามแบบได้ - ใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษเย็บ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ
๑.๓ สุขภาพ อนามัย	<ul style="list-style-type: none"> - มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ - มีน้ำหนัก ส่วนสูง และ - มีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ - มีน้ำหนัก ส่วนสูง และ - มีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ - มีน้ำหนัก ส่วนสูงและ - มีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์

คุณลักษณะตามวัย (ต่อ)

อายุ พัฒนาการ	อายุ ๓ ปี	อายุ ๔ ปี	อายุ ๕ ปี
๒.ด้านอารมณ์ และ จิตใจ			
๒.๑ การแสดง ออกทางด้าน อารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> - ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม - แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก 	<ul style="list-style-type: none"> - ชอบทำทนายผู้ใหญ่ - เริ่มควบคุมอารมณ์ได้บางขณะ 	<ul style="list-style-type: none"> - รักครู/ผู้สอน - ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น มีเหตุผล
๒.๒ ความรู้สึก ที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่น	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง - เริ่มรู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบ สนใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง - รู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบ สนใจ - เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้บทบาทหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย - รู้จักเลือกเล่น ทำงานตามที่ตนชอบ สนใจและทำได้ - รู้จักชื่นชมในความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น
๒.๓ คุณธรรม และจริยธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มแสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง - ไม่ทำร้ายผู้อื่นเมื่อไม่พอใจ - เริ่มรู้ว่าของสิ่งใดเป็นของตนและสิ่งใดเป็นของผู้อื่น - เริ่มรู้จักเก็บของเล่น - เริ่มรู้จักการรอคอย - เริ่มตัดสินใจในเรื่องง่ายๆได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง - ไม่ทำร้ายผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน - ไม่แย่งหรือหยิบของของผู้อื่นมาเป็นของตน - รู้จักเก็บของเล่นเข้าที่ - รู้จักการรอคอยอย่างเหมาะสมกับวัย - รู้จักการตัดสินใจในเรื่องง่ายๆและเริ่มเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงความรักเด็กที่เล็กกว่าและสัตว์ต่างๆ - ไม่ทำร้ายผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ - ไม่หยิบของของผู้อื่นมาเป็นของตน - รู้จักจัดเก็บของเล่นเข้าที่ - รู้จักการรอคอยและเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง - รู้จักการตัดสินใจเรื่องง่ายๆและยอมรับผลที่เกิดขึ้น

คุณลักษณะตามวัย (ต่อ)

อายุ พัฒนาการ	อายุ ๓ ปี	อายุ ๔ ปี	อายุ ๕ ปี
๓. ด้านสังคม			
๓.๑ การช่วยเหลือตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - ล้างมือได้ - รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง - เริ่มรู้จักใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม 	<ul style="list-style-type: none"> - แต่งตัวได้ - รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง โดยไม่หกเลอะเทอะ - รู้จักทำความสะอาดหลังจากเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม 	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกเครื่องแต่งกายของตนเองได้ และแต่งตัวได้ - ใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ใน การรับประทานอาหารได้ - ทำความสะอาดร่างกายได้
๓.๒ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการมีคุณธรรม จริยธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น) - ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง - เริ่มปฏิบัติตามกฎ กติกาต่าง ๆ - รู้จักทำงานที่ได้รับมอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ - เริ่มช่วยเหลือผู้อื่น - ปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงร่วมกัน - มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - เล่นหรือทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยได้ - รู้จักการให้และการรับ - ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา - ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ
๓.๓ การอนุรักษ์ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มรู้จักแสดงความเคารพ - ทิ้งขยะได้ถูกที่ - ไม่ทำลายสิ่งของเครื่องใช้ 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้จักแสดงความเคารพ - ทิ้งขยะได้ถูกที่ - รักษาสิ่งของที่ใช้ร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงความเคารพได้เหมาะสมกับโอกาส - ทิ้งขยะได้ถูกที่ - ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว

คุณลักษณะตามวัย (ต่อ)

อายุ พัฒนาการ	อายุ ๓ ปี	อายุ ๔ ปี	อายุ ๕ ปี
๔.ด้านสติปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> - ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งง่ายๆ ได้ - บอกชื่อของตนเองได้ - รู้จักใช้คำถาม “อะไร” - จินตเขียนเส้นอย่างอิสระได้ - จับคู่สีต่าง ๆ ได้ประมาณ ๓-๔ สี - ยังคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่ได้ - จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า - อยากรู้ อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว - วาดภาพตามความพอใจของตน - สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ - เลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหวต่างๆ - เรียนรู้จากการสังเกตและเลียนแบบผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งที่ต่อเนื่องได้ - บอกชื่อ นามสกุลของตนเองได้ - ชอบถาม “ทำไม” - เขียนภาพและสัญลักษณ์ตามความต้องการของตนเองได้ - ชี้และบอกสีได้ประมาณ ๔-๖ สี - พูดเกี่ยวกับ “เมื่อวานนี้” “วันนี้” “พรุ่งนี้” - จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าได้ - สำรวจและทดลองเล่นกับของเล่นหรือสิ่งของต่าง ๆ ตามความคิดของตนได้ - วาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์ของตนได้ - เล่านิทานหรือเรื่องราวตามจินตนาการได้ - เคลื่อนไหวท่าทางตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้ - เรียนรู้จากการสังเกต ฟังด้วยตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - ฟังแล้วนำมาเล่าถ่ายทอดได้ - บอกชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่ของตนเองได้ - ชอบถาม “ทำไม” “อย่างไร” “ที่ไหน” - เขียนชื่อ นามสกุลของตนเองตามแบบได้ - บอกและจำแนกสีต่าง ๆ ได้ - บอกเวลา “เมื่อวานนี้” “วันนี้” “พรุ่งนี้” - จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้ดี - ใช้สิ่งของรอบๆ ตัวเป็นสื่อสมมติในการเล่น / เล่นบทบาทสมมติตามจินตนาการ - วาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์ของตนได้ - เล่านิทาน เล่าสิ่งที่ตนคิดหรือเรื่องราวตามจินตนาการได้ - เคลื่อนไหวท่าทางตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้

คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญๆ ของเด็กปฐมวัยที่ยกมากล่าวข้างต้นนี้เป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องตระหนัก เพราะเด็กในแต่ละช่วงอายุมีลักษณะสำคัญที่เด่นแตกต่างกันไป ถ้าผู้สอนไม่เข้าใจยอมทำให้การพัฒนาเด็กไม่เกิดผลตามจุดหมายของหลักสูตรได้ อาทิ เด็ก ๓ ขวบชอบขีดตนเองเป็นศูนย์กลาง การจัดสื่อ วัสดุให้เด็กวัยนี้ต้องมีเพียงพอที่จะสนองความต้องการ ไม่เกิดการรอคอยนานจนเกินไป หรือเด็ก ๓ ขวบต้องการการฝึกกล้ามเนื้อใหญ่เพิ่มขึ้น เนื่องจากร่างกายอยู่ในช่วงที่ต้อง

พัฒนาทางกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก เริ่มรู้จักใช้พลัง สามารถควบคุมร่างกายได้ การจัดกิจกรรมสามล้อให้เด็ก ๓ ขวบได้ขี่เล่นจึงเหมาะสมกับวัย หรือเด็ก ๔ ขวบชอบทำท่ายูโยใหญ่ ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและควรให้เด็กได้รับรู้เรื่องขอบเขตและวินัยในการเล่นอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นพัฒนาการเด็กทุกด้านจึงมีความสำคัญเท่าเทียมกันและเด็กต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในสภาพบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น

โครงสร้างของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฏิบัติ ในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยจึงกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖		
ช่วงอายุ	อายุต่ำกว่า ๓ ปี	
	อายุ ๓-๕ ปี	
สาระการเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ด้านร่างกาย ❖ ด้านอารมณ์และจิตใจ ❖ ด้านสังคม ❖ ด้านสติปัญญา 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก ❖ เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ❖ ธรรมชาติรอบตัว ❖ สิ่งต่างๆรอบตัวเด็ก
ระยะเวลาเรียน	ขึ้นอยู่กับอายุเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและรับการศึกษา	

๑. **การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็ก** ให้ยึดอายุเป็นหลักและอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล เช่น กลุ่มเด็กที่มีอายุ ๓ ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล ๑ กลุ่มเด็กที่มีอายุ ๔ ปี อาจเรียกชื่ออนุบาล ๒ กลุ่มเด็กที่มีอายุ ๕ ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล ๓ หรือเด็กเล็ก ฯลฯ

๒. **ระยะเวลาเรียน** ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ๑-๓ปีการศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา

๓. **สาระการเรียนรู้** สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ ๓-๕ปี ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ ทั้งสองส่วนใช้เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษาอาจจัดในรูปแบบหน่วยการสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยรวมทั้งต้องสอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

๓.๑ **ประสบการณ์สำคัญ** จะช่วยอธิบายให้ผู้สอนเข้าใจว่าเด็กปฐมวัยต้องทำอะไร เรียนรู้อะไรต่างๆรอบตัว *อย่างไร* และทุกประสบการณ์มีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ช่วยแนะผู้สอนในการสังเกต สนับสนุน และวางแผน*การจัดกิจกรรม*ให้เด็ก ประสบการณ์สำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมีความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ของเด็ก ตัวอย่างเช่น เด็กเข้าใจความหมายของพื้นที่ ระยะ ผ่านประสบการณ์สำคัญการบรรจุและเทออก ดังนั้นผู้สอนจึงวางแผนจัดกิจกรรมให้เด็กเล่นบรรจุทราย/น้ำลงในภาชนะหรือถ่ายทราย/น้ำออกจากภาชนะต่างๆ ขณะเล่นทรายเล่นน้ำ เด็กจะเรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญซ้ำแล้วซ้ำอีก มีการปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ ผู้ใหญ่ และเด็กอื่น ฯลฯ ผู้สอนที่เข้าใจและเห็นความสำคัญจะยึดประสบการณ์สำคัญเป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับการสังเกตพัฒนาการเด็ก แปลการกระทำของเด็ก ช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสื่อ และช่วยวางแผนกิจกรรมในแต่ละวัน

ประสบการณ์สำคัญสำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี จะครอบคลุมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน คือ

๓.๑.๑ **ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย** เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสดูแลสุขภาพและสุขอนามัย รักษาความปลอดภัย พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ดังนี้

ประสบการณ์สำคัญ(ด้านร่างกาย)	ตัวอย่างกิจกรรม
การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่	
<ul style="list-style-type: none"> ● การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ และ การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ 	เช่น ตบมือ ผงกศีรษะ ขยิบตา เคาะเท้า เคลื่อนไหวมือและแขน มือและนิ้วมือ เท้าและปลายเท้าอยู่กับที่ ฯลฯ เช่น คลาน คืบ เดิน วิ่ง กระโดด ควมม้า ก้าวกระโดด เคลื่อนที่ไปข้างหน้า-ข้างหลัง ข้างซ้าย-ข้างขวา ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์ 	เช่น เคลื่อนไหวพร้อมเชือก ผ้าแพร ฯลฯตามจินตนาการหรือตามคำบรรยายของผู้สอน ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเล่นเครื่องเล่นสนาม 	เช่น เล่นปีนปายเครื่องเล่น จักรยานสามล้อ ฯลฯ
การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก	
<ul style="list-style-type: none"> ● การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส 	เช่น ร้อยลูกปัด ต่อภาพตัดต่อ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเขียนภาพและการเล่นกับสี 	เช่น เขียนภาพด้วยสีเทียน สีน้ำ เป่าสี ทับสี ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การปั้นและประดิษฐ์ สิ่งต่างๆ 	เช่น ปั้นดินเหนียว ดินน้ำมัน ประดิษฐ์เศษวัสดุ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การต่อของ บรรจุ เท และแยกชิ้นส่วน 	เช่น เล่นทราย น้ำ ต่อก้อนไม้/บล็อก/พลาสติกสร้างสรรค์ ฯลฯ
การรักษาสุขภาพ	
<ul style="list-style-type: none"> ● การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย 	เช่น ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร ทำความสะอาดหลังจากเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม รับประทานอาหารกลางวันที่ครบห้าหมู่ การนอนกลางวัน เล่นอิสระ เล่นเครื่องเล่นสนาม ดูแลรักษาความสะอาดของของเล่น ฯลฯ
การรักษาความปลอดภัย	
<ul style="list-style-type: none"> ● การรักษาความปลอดภัยของตนเอง และผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน 	เช่น เล่นเครื่องเล่นที่ถูกวิธี การระวังรักษาตนเองเจ็บป่วยเป็นไข้หวัด ฯลฯ

๑.๒ **ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ** เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกที่เหมาะสมกับวัย มีความสุข ร่าเริงแจ่มใส ได้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สุนทรียภาพ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและความเชื่อมั่นในตนเองขณะปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

ประสบการณ์สำคัญ(ด้านอารมณ์และจิตใจ)	ตัวอย่างกิจกรรม
ดนตรี	
● การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี	เช่น ทำท่าตามจังหวะ เสียงดนตรี ฯลฯ
● การเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ	เช่น เล่นเครื่องดนตรีประเภทเคาะ ประเภทตี ฯลฯ
● การร้องเพลง	เช่น ร้องเพลงผัด ผัดไม้ เพลงแปรงฟัน ฯลฯ
สุนทรียภาพ	
● การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม	เช่น เขียนภาพตามความคิดสร้างสรรค์ แสดงความคิดเห็นต่อผลงานศิลปะ ฯลฯ
● การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขัน และเรื่องราวเหตุการณ์ที่สนุกสนานต่างๆ	เช่น ฟัง/เล่าเรื่องราว/เหตุการณ์สนุกสนานต่างๆและเล่นบทบาทสมมติ ฯลฯ
การเล่น	
● การเล่นอิสระ	เช่น เล่นอิสระตามมุมเล่นในห้องเรียน เล่นอิสระกลางแจ้ง ฯลฯ
● การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม	เช่น ทำศิลปะเป็นรายบุคคล ศิลปะแบบร่วมมือ เล่นเสรี เล่นอิสระในมุมเล่นเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย ฯลฯ
● การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน	เช่น เล่นตามมุมเล่นในห้องเรียน เล่นกลางแจ้ง ฯลฯ
คุณธรรมจริยธรรม	
● การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ	เช่น ไปทำบุญที่วัด มัสยิด โบสถ์ ฯลฯ

๓.๑.๓ **ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม** เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มี โอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างๆรอบตัวจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆผ่านการเรียนรู้ ทางสังคม เช่น การเล่น การทำงานกับผู้อื่น การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ฯลฯ ดังนี้

ประสบการณ์สำคัญ(ด้านสังคม)	ตัวอย่างกิจกรรม
การเรียนรู้ทางสังคม	
● การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง	เช่น แต่งตัว ล้างมือ รับประทานอาหาร ฯลฯ
● การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น	เช่น แบ่งกลุ่ม๒-๔ คน ร่วมกันประดิษฐ์เศษวัสดุ ฯลฯ
● การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ	เช่น วางแผนเลือกทำกิจกรรมศิลปะ ทำงานศิลปะตามที่วางแผนไว้ ฯลฯ
● การมีโอกาสได้รับรู้ความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของตนเองและผู้อื่น	เช่น เลือกทำกิจกรรมศิลปะตามความสนใจ เลือกมุมเล่นตามความสนใจของตน ฯลฯ
● การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น	เช่น สนทนาอภิปรายเกี่ยวกับเหตุการณ์ในนิทาน แสดงความคิดเห็น/รับฟังความคิดเห็นของเด็กอื่น ฯลฯ
● การแก้ปัญหาในการเล่น	เช่น เล่นเกมการศึกษา แก้ปัญหา/ข้อขัดแย้งขณะเล่น อีสรักกับเด็กอื่น ฯลฯ
● การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย	เช่น รดน้ำดำหัว ทำบุญตักบาตรในวันสำคัญต่างๆ ฯลฯ

๓.๑.๔ **ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา** เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้ เรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัว ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า ผ่านการคิด การใช้ภาษา การสังเกต การจำแนกและเปรียบเทียบ จำนวน มิติสัมพันธ์(พื้นที่/ระยะ) และเวลา ดังนี้

ประสบการณ์สำคัญ(ด้านสติปัญญา)	ตัวอย่างกิจกรรม
การคิด	
<ul style="list-style-type: none"> ● การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น 	เช่น ชิมรสผลไม้ สัมผัสผิววัตถุเรียบ-ขรุขระ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเลียนแบบการกระทำและเสียงต่าง ๆ 	เช่น เคลื่อนไหวเลียนแบบท่าทางสัตว์ชนิดต่างๆ บุคคลที่ชอบเลียนเสียงสัตว์ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่างๆ กับ สิ่งของหรือสถานที่จริง 	เช่น ใช้น้ำบล็อกก่อสร้างเป็นสวนสัตว์หลังจากไปทัศนศึกษาที่สวนสัตว์ ปั้นดินเป็นตัวสัตว์ต่างๆ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การรับรู้ และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และผลงาน 	เช่น เขียนภาพระบายสี ปั้นดิน ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ วัสดุ ต่าง ๆ 	เช่น ประดิษฐ์เศษวัสดุ เคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุประกอบ ฯลฯ
การใช้ภาษา	
<ul style="list-style-type: none"> ● การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด 	เช่น ให้เด็กพูดแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง 	เช่น ให้เด็กเล่น/ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ 	เช่น ให้เด็กอธิบายสิ่งต่างๆที่ตนสนใจหรือสิ่งที่คิด ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน 	เช่น ฟังนิทาน/เรื่องราวต่างๆ/คำคล้องจอง/คำกลอน ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง 	เช่น เขียนภาพ เขียนชื่อตนเอง เขียนบัตรอวยพร เขียนภาพนิทาน/เรื่องนิทาน ฯลฯ

ประสบการณ์สำคัญ(ด้านสติปัญญา)	ตัวอย่างกิจกรรม
การใช้ภาษา(ต่อ)	
<ul style="list-style-type: none"> ● การอ่านในหลายรูปแบบ ผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน/เรื่องราวที่สนใจ 	เช่น อ่านนิทาน อ่านป้ายและสัญลักษณ์ที่เด็กสนใจ อ่านนิทานให้เพื่อนฟัง ฯลฯ
การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ	
<ul style="list-style-type: none"> ● การสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ 	เช่น สำรวจวัตถุสิ่งของต่างๆและสนทนาเกี่ยวกับลักษณะของวัตถุสิ่งของนั้นๆ เก็บรวบรวมวัตถุสิ่งต่างๆที่สนใจและสนทนาร่วมกัน ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม 	เช่น จับคู่ความเหมือนความต่างของสิ่งต่างๆ จำแนกชนิดของผัก/ผลไม้/เครื่องใช้ต่างๆ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเปรียบเทียบ 	เช่น ใช้วัตถุของจริงเปรียบเทียบยาว-สั้น ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเรียงลำดับสิ่งต่างๆ 	เช่น เรียงลำดับขนาดลูกบอล เรียงลำดับขนาดดินสอ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การคาดคะเนสิ่งต่างๆ 	เช่น คาดคะเนชื่อเรื่องนิทาน ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การตั้งสมมติฐาน 	เช่น ตั้งสมมติฐานก่อนทดลอง จม-ลอย ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การทดลองสิ่งต่างๆ 	เช่น จม-ลอย แม่เหล็กกับวัตถุต่างๆ หนัก-เบา การปลูกพืช ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การสืบค้นข้อมูล 	เช่น ให้เด็กออกไปศึกษานอกสถานที่ สัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การใช้หรืออธิบายสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย 	เช่น ให้เด็กสำรวจก้อนไม้รูปทรงต่างๆและนำมาก่อสร้างเป็นเก้าอี้ โต๊ะ โทรศัพท์หรือสิ่งต่างๆ ฯลฯ
จำนวน	
<ul style="list-style-type: none"> ● การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน 	เช่น จัดสื่อ วัสดุของจริงให้เด็กเปรียบเทียบจำนวนประกอบอาหาร ชั่ง ตวงส่วนผสม ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การนับสิ่งต่าง ๆ 	เช่น นับจาน/ชามนับถ้วยน้ำรวบรวมสิ่งต่างๆและนับจำนวน ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง 	เช่น จับคู่ถ้วยกับจานรอง ซ้อนกับส้อมแผ่นรองกับดิน ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนหรือปริมาณ 	เช่น จัดสื่อ อุปกรณ์ให้เด็กเล่นนับจำนวนเพิ่มขึ้นหรือลดลง ฯลฯ

ประสบการณ์สำคัญ(ด้านสติปัญญา)	ตัวอย่างกิจกรรม
มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ)	
● การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุ และ การเทออก	เช่น เล่นทราย-น้ำ ก่อสร้างบล็อก ฯลฯ
● การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน	เช่น ให้เด็กเล่นปีนป่ายเครื่องเล่นสนาม ลอดคูโมงค์ และ สนทนากับเด็กเกี่ยวกับพื้นที่/ระยะจากมุมมองต่างๆ ฯลฯ
● การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่างๆที่สัมพันธ์กัน	เช่น สํารวจสิ่งต่างๆที่คุ้นเคยและอธิบายตำแหน่งที่อยู่ของสิ่งนั้นๆ ฯลฯ
● การอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่างๆ	เช่น เล่นสำรวจสถานที่ที่คุ้นเคยและอธิบายถึงทิศทางระยะทางของสถานที่นั้นๆ ฯลฯ
● การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ	เช่น ให้เด็กเขียนภาพด้วยสีเทียน สีน้ำ คุ้มน้ำ สีสีกวาดกับเด็ก ฯลฯ
เวลา	
● การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญาณ	เช่น เคลื่อนไหวเร็ว-ช้าและหยุดตามจังหวะสัญญาณ ทดลองจี้จักรยานสามล้อและหยุดตามสัญญาณ ฯลฯ
● การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ฯลฯ	เช่น เชื่อมโยงระยะเวลากับการกระทำและเหตุการณ์ต่างๆ ทบทวนกิจวัตรประจำวันที่ทำ ฯลฯ
● การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ	เช่น ให้เด็กทำกิจกรรมประจำวันตามลำดับอย่างสม่ำเสมอทุกวัน เล่นเกมเรียงลำดับเหตุการณ์ ฯลฯ
● การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู	เช่น สังเกตอากาศแต่ละวัน สนทนาเกี่ยวกับสภาพอากาศ ฯลฯ

๓.๒ สารที่ควรเรียนรู้ สารในส่วนนี้กำหนดเฉพาะหัวข้อไม่มีรายละเอียดทั้งนี้ เพื่อประสงค์จะให้ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ ความสนใจของเด็ก อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้โดยคำนึงถึงประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก ผู้สอนสามารถนำสารที่ควรเรียนรู้มาบูรณาการ จัดประสบการณ์ต่างๆให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ ทั้งนี้ได้ประสงค์ให้เด็กท่องจำเนื้อหา แต่ต้องการให้เด็กเกิดแนวคิดหลังจากนำสาระการเรียนรู้นั้นๆมาจัดประสบการณ์ให้เด็กเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ สารที่ควรเรียนรู้อีกใช้เป็นแนวทางช่วยผู้สอนกำหนดรายละเอียดและความยากง่ายของเนื้อหาให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก สารที่ควรเรียนรู้ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆรอบตัวเด็ก ดังนี้

๓.๒.๑ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตาของตน รู้จักอวัยวะต่างๆ และวิถีระว่างรักษาร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย มีสุขอนามัยที่ดี เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่างๆด้วยตนเองคนเดียวหรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี ทั้งนี้ เมื่อเด็กมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเองแล้ว เด็กควรเกิดแนวคิดดังนี้

- ❖ ฉันมีชื่อตั้งแต่เกิด ฉันมีเสียง รูปร่างหน้าตาไม่เหมือนใคร ฉันภูมิใจที่เป็นตัวฉันเอง เป็นคนไทยที่ดี มีมารยาท มีวินัย รู้จักแบ่งปัน ทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น แต่งตัว แปรงฟัน รับประทานอาหาร ฯลฯ

- ❖ ฉันมีอวัยวะต่าง ๆ เช่น ตา หู จมูก ปาก ขา มือ ผม นิ้วมือ นิ้วเท้า ฯลฯ และฉันรู้จักวิธีรักษาร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย มีสุขภาพดี

- ❖ ฉันต้องรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกาย และพักผ่อน เพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโต

- ❖ ฉันเรียนรู้ข้อตกลงต่าง ๆ รู้จักระมัดระวังรักษาความปลอดภัยของตนเอง และผู้อื่นเมื่อทำงาน เล่นคนเดียว และเล่นกับผู้อื่น

- ❖ ฉันอาจรู้สึกดีใจ เสียใจ โกรธ เหนื่อย หรืออื่น ๆ แต่ฉันเรียนรู้ที่จะแสดงความรู้สึกในทางที่ดี และเมื่อฉันแสดงความคิดเห็น หรือทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความคิดของตนเอง แสดงว่าฉันมีความคิดสร้างสรรค์ ความคิดของฉันเป็นสิ่งสำคัญ แต่คนอื่นก็มีความคิดที่ดีเหมือนฉันเช่นกัน

๓.๒.๒ เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรได้มีโอกาสรู้จัก และรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่างๆที่เด็กต้องเกี่ยวข้อง หรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ เมื่อเด็กมีโอกาสเรียนรู้แล้วเด็กควรเกิด แนวคิด ดังนี้

- ❖ ทุกคนในครอบครัวของฉันเป็นบุคคลสำคัญ ต้องการที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า และยารักษาโรค รวมทั้งต้องการความรัก ความเอื้ออาทร ช่วยดูแลซึ่งกันและกัน ช่วยกัน ทำงานและปฏิบัติตามข้อตกลงภายในครอบครัว ฉันต้องเคารพ เชื่อฟังพ่อแม่และผู้ใหญ่ในครอบครัว ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ครอบครัวของฉันมีวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเกิดของบุคคลใน ครอบครัว วันทำบุญบ้าน ฯลฯ ฉันภูมิใจในครอบครัวของฉัน

- ❖ สถานศึกษาของฉันมีชื่อ เป็นสถานที่ที่เด็กๆมาทำกิจกรรมร่วมกันและ ทำให้ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆมากมาย สถานศึกษาของฉันมีคนอยู่ร่วมกันหลายคน ทุกคนมีหน้าที่ รับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ช่วยกันรักษาความสะอาดและทรัพย์สินสมบัติของสถานศึกษา ส่วนครูรักฉันและเอาใจใส่ดูแลเด็กทุกคน เวลาทำกิจกรรมฉันและเพื่อนจะช่วยกันคิด ช่วยกันทำ รับฟังความคิดเห็น และรับรู้ความรู้สึกซึ่งกันและกัน

- ❖ ห้องถิ่นของฉันมีสถานที่ บุคคล แหล่งวิทยากร แหล่งเรียนรู้ต่างๆที่สำคัญ คนในห้องถิ่นที่ฉันอาศัยอยู่มีอาชีพที่หลากหลาย เช่น ครู แพทย์ ทหาร ตำรวจ ชาวนา ชาวสวน พ่อค้า แม่ค้า ฯลฯ ห้องถิ่นของฉันมีวันสำคัญของตนเอง ซึ่งจะมีการปฏิบัติกิจกรรมที่ แตกต่างกันไป

- ❖ ฉันเป็นคนไทย มีวันสำคัญของชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ มี วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่าง ฉันและเพื่อนนับถือศาสนา หรือมีความเชื่อที่ เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ ศาสนาทุกศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี ฉันภูมิใจที่ฉันเป็นคนไทย

๓.๒.๓ ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้รู้จักสิ่งมีชีวิตที่เป็นต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ แนวคิดที่ควรให้เกิดหลังจากเด็กเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัว มีดังนี้

- ❖ ธรรมชาติรอบตัวฉันมีทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต สิ่งมีชีวิตต้องการ อากาศ แสงแดด น้ำและอาหารเพื่อเจริญเติบโต สิ่งมีชีวิตสามารถปรับตัวให้เข้ากับลักษณะอากาศ ฤดูกาล และยังต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สำหรับสิ่งไม่มีชีวิต เช่น น้ำ หิน ดิน ทราย ฯลฯ มีรูปร่าง สี ประโยชน์ และโทษต่างกัน

- ❖ ลักษณะอากาศรอบตัวแต่ละวันอาจเหมือนหรือแตกต่างกันได้ บางครั้ง ฉันทายลักษณะอากาศได้จากสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น เมฆ ท้องฟ้า ลม ฯลฯ ในเวลากลางวันเป็น

ช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนดวงอาทิตย์ตก คนส่วนใหญ่จะตื่นและทำงาน ส่วนนั้นไปโรงเรียนหรือเล่น เวลากลางคืนเป็นช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์ตกจนดวงอาทิตย์ขึ้น ฉะนั้นและคนส่วนใหญ่จะนอนพักผ่อนตอนกลางคืน

- ❖ สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติรอบตัวฉัน เช่น ต้นไม้ สัตว์ น้ำ ดิน หิน ทราย อากาศ ฯลฯ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตต้องได้รับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นรอบๆตัวฉัน เช่น บ้านอยู่อาศัย ถนนหนทาง สวนสาธารณะ สถานที่ต่าง ๆ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทุกคนรวมทั้งฉันช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาธรรมชาติสมบัติโดยไม่ทำลายและบำรุงรักษาให้ดีขึ้นได้

๓.๒.๔ สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก ทั้งนี้เมื่อเด็กมีโอกาสเรียนรู้แล้วเด็กควรเกิดแนวคิด ดังนี้

- ❖ สิ่งต่างๆรอบตัวฉันส่วนใหญ่มีสี ยกเว้นกระจกใส พลาสติกใส น้ำบริสุทธิ์ อากาศบริสุทธิ์ ฉันเห็นสีต่างๆด้วยตา แสงสว่างช่วยให้ฉันมองเห็นสี สีมีอยู่ทุกหนทุกแห่งที่ฉันสามารถเห็น ตามดอกไม้ เสื้อผ้า อาหาร รถยนต์ และอื่น ๆ สีที่ฉันเห็นมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น แดง เหลือง น้ำเงิน ฯลฯ สีแต่ละสีทำให้เกิดความรู้สึกต่างกัน สีบางสีสามารถใช้เป็นสัญญาณ หรือสัญลักษณ์สื่อสารกันได้

- ❖ สิ่งต่าง ๆ รอบตัวฉันมีชื่อ ลักษณะต่าง ๆ กัน สามารถแบ่งตามประเภท ชนิด ขนาด สี รูปร่าง พื้นผิว วัสดุ รูปเรขาคณิต ฯลฯ

- ❖ การนับสิ่งต่าง ๆ ทำให้ฉันรู้จำนวนสิ่งของ และจำนวนนับนั้นเพิ่มหรือลดได้ ฉันเปรียบเทียบสิ่งของต่างๆ ตามขนาด จำนวน น้ำหนัก และจัดเรียงลำดับสิ่งของต่างๆ ตามขนาด ตำแหน่ง ลักษณะที่ตั้งได้

- ❖ คนเราใช้ตัวเลขในชีวิตประจำวัน เช่น เงิน โทรศัพท์ บ้านเลขที่ ฯลฯ ฉันรวบรวมข้อมูลง่าย ๆ นำมาถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยนำเสนอด้วยรูปภาพ แผนภูมิ แผนผัง แผนที่ ฯลฯ

- ❖ สิ่งที่ช่วยฉันในการชั่ง ตวง วัด มีหลายอย่าง เช่น เครื่องชั่ง ไม้บรรทัด สายวัด ถ้วยตวง ช้อนตวง เข็มนาฬิกา วัสดุ สิ่งของอื่น ๆ บางอย่างฉันอาจใช้การคาดคะเนหรือกะประมาณ

- ❖ เครื่องมือเครื่องใช้มีหลายชนิดและหลายประเภท เช่น เครื่องใช้ในการทำสวน การก่อสร้าง เครื่องใช้ภายในบ้าน ฯลฯ คนเราใช้เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน แต่ขณะเดียวกันต้องระมัดระวังในเวลาใช้เพราะอาจเกิดอันตรายและเกิด

ความเสียหายได้ถ้าใช้ผิดวิธีหรือใช้ผิดประเภท เมื่อใช้แล้วควรทำความสะอาด และเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย

❖ นั้นเดินทางจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่งได้ด้วยการเดินหรือใช้ยานพาหนะ พาหนะบางอย่างที่ฉันเห็นเคลื่อนที่ได้โดยการใช้เครื่องยนต์ ลม ไฟฟ้า หรือคนเป็นผู้ทำให้เคลื่อนที่ คนเราเดินทางหรือขนส่งได้ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ พาหนะที่ใช้เดินทาง เช่น รถยนต์ รถเมล์ รถไฟ เครื่องบิน เรือ ฯลฯ ผู้ขับจะต้องได้รับใบอนุญาตขับขี่และทำตามกฎจราจรเพื่อความปลอดภัยของทุกคน และฉันต้องเดินบนทางเท้า ข้ามถนนตรงทางม้าลาย สะพานลอย หรือตรงที่มีสัญญาณไฟ เพื่อความปลอดภัยและต้องระมัดระวังเวลาข้าม

❖ นั้นติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆได้หลายวิธี เช่น โดยการไปมาหาสู่ โทรศัพท์ โทรเลข จดหมาย จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ และฉันทราบข่าวความเคลื่อนไหวต่างๆ รอบตัวด้วยการสนทนา ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ และอ่านหนังสือ หนังสือเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกไปยังผู้อ่าน ถ้าฉันชอบอ่านหนังสือ ฉันก็จะมีความรู้ ความคิดมากขึ้น ฉันใช้ภาษาทั้งฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อการสื่อความหมายในชีวิตประจำวัน

ตอนที่ ๒

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

บทที่ ๓

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษา เป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ จึงต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเองคือหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้าน หลักสูตรสถานศึกษาจึงประกอบด้วยมวลประสบการณ์ต่างๆที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผน

หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยเป็นหลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่างๆที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มากำหนดเป็นสาระและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กบนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระตามความถนัด ความสนใจของเด็กปฐมวัย โดยความร่วมมือของทุกคนในสถานศึกษาและชุมชน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือจุดหมาย(มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์) เพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพเพื่อพัฒนาเด็ก

ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

๑. ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖

และเอกสารหลักสูตรอื่นๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

๒. ร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยมีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางจัดทำตามหัวข้อ ดังนี้

- ๒.๑ วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือ จุดหมาย(มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์)
- ๒.๒ โครงสร้างหลักสูตร
 - ๒.๒.๑ สาระการเรียนรู้รายปี
 - ๒.๒.๒ เวลาเรียน
- ๒.๓ การจัดประสบการณ์
- ๒.๔ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
- ๒.๕ สื่อและแหล่งการเรียนรู้
- ๒.๖ การประเมินพัฒนาการ
- ๒.๗ การบริหารจัดการหลักสูตร
- ๒.๘ อื่นๆ

รายละเอียดที่เสนอแนะมีดังนี้

๒.๑ วิทยาลัยฯ ภารกิจ เป้าหมาย หรือจุดหมาย(มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์)

- **วิทยาลัยฯ** สถานศึกษาปฐมวัยจำเป็นต้องกำหนดวิทยาลัยฯซึ่งเป็นการคิดไปข้างหน้า เป็นอนาคตที่พึงประสงค์ เป็นภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐานความจริง มีเอกลักษณ์เป็นของสถานศึกษาของตน ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเกิดศรัทธา/ความคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งนี้การกำหนดวิทยาลัยฯกับนโยบายควรเป็นการกำหนดร่วมกันระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงวิทยาลัยฯที่ปรารถนาให้สถานศึกษาปฐมวัยพัฒนาเด็ก วิทยาลัยฯที่ดีต้องมีความชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาและมีระยะเวลาที่แน่นอน

- **ภารกิจ หรือ พันธกิจ** สถานศึกษาปฐมวัยจำเป็นต้องกำหนดงานหลักที่สำคัญหรือวิธีดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวิทยาลัยฯในระยะเวลาที่แน่นอน

- **เป้าหมาย** เป็นการกำหนดความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน และการดำเนินงานด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับจุดหมายหรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๕๖(หลักสูตรแกนกลาง) และวิทยาลัยฯที่สถานศึกษา กำหนด การกำหนดเป้าหมายสามารถกำหนดได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

- **จุดหมาย หรือ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์** เป็นการกำหนดความคาดหวังที่จะเกิดกับเด็กหลังจากจบหลักสูตรแล้ว ในบางกรณีอาจกำหนดรวมอยู่ในเป้าหมาย แต่ถ้าเป้าหมายกำหนดในภาพรวม อาจแยกออกมากำหนดเป็นจุดหมายต่างหากได้ ซึ่งจะมองในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร กล่าวคือ เป็นจุดหมายของหลักสูตร โดยตรง

การกำหนดจุดหมายหรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะกำหนดโดยนำจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง มากำหนดเป็นจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษาโดยตรง และสถานศึกษาอาจกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นอีกด้วย

มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรสถานศึกษาทุกมาตรฐาน จำเป็นต้องนำมาวิเคราะห์และกำหนดตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์ในแต่ละชั้นปี ให้เห็นภาพชัดเจนดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างการวิเคราะห์มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (กำหนดตัวบ่งชี้และ
สภาพที่พึงประสงค์)

มาตรฐานที่ ๑ ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	๓ ขวบ	๔ ขวบ	๕ ขวบ
ตัวบ่งชี้ที่ ๑ มีน้ำหนัก ส่วนสูง และ เส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์	น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ เส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์		
ตัวบ่งชี้ที่ ๒ รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยและ ความปลอดภัย	ยอมรับประทานอาหารที่ มีประโยชน์ ล้างมือได้	รับประทานอาหารที่มี ประโยชน์ได้บางชนิด ล้างมือหลังจากใช้ ห้องน้ำ ห้องส้วม	รับประทานอาหารที่มี ประโยชน์ได้หลายชนิด ล้างมือหลังจากใช้ ห้องน้ำ ห้องส้วม และ ก่อนรับประทานอาหาร
	บอกความต้องการ เมื่อจะขับถ่าย	ขับถ่ายเป็นเวลา	
	พักผ่อนเป็นเวลา		
	ปฏิบัติตนให้ปลอดภัย	ระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น	

มาตรฐานที่ ๒ กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและ
ประสานสัมพันธ์กัน

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	๓ ขวบ	๔ ขวบ	๕ ขวบ
ตัวบ่งชี้ที่ ๑ เคลื่อนไหวร่างกายอย่าง คล่องแคล่วและทรงตัวได้ดี	วิ่งแล้วหยุดได้	วิ่งและหยุดได้ โดย เสียการทรงตัวเล็กน้อย	วิ่งอย่างรวดเร็วและหยุด ได้ โดยไม่เสียการทรงตัว
	กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้	กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้	กระโดดขาเดียวไป ข้างหน้าได้อย่างต่อเนื่อง
	เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้	เดินขึ้น ลงบันได สลับเท้าได้	เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้า ได้อย่างคล่องแคล่ว
	เดินตามแนวที่กำหนดได้	เดินต่อเท้าไปข้างหน้า ตามแนวได้	เดินต่อเท้าถอยหลังตาม แนวได้
ตัวบ่งชี้ที่ ๒ ใช้มือได้อย่างคล่องแคล่ว	โยนลูกบอลได้	โยนลูกบอลไปข้างหน้าได้	โยนลูกบอลไปข้างหน้า ได้อย่างมีเป้าหมาย
	รับลูกบอลโดยใช้มือ ทั้งสองและลำตัวช่วย	รับลูกบอลได้โดยไม่ใช้ ลำตัวช่วย	รับลูกบอลที่กระดอน จากพื้นได้
	ลากเส้นมีลักษณะเป็น วงกลม	เขียนรูปสี่เหลี่ยม มีมุมชัดเจน	เขียนรูปเป็นสามเหลี่ยม มีมุมชัดเจน
	ตัดกระดาษขาดจากกันได้	ตัดกระดาษตามแนวเส้น ได้	ตัดกระดาษตามแนวเส้น ได้โดยไม่มีรอยหยัก
	ร้อยวัสดุที่มีรูขนาดใหญ่ได้	ร้อยวัสดุที่มีรูขนาดเล็กได้	ร้อยวัสดุที่มีรูขนาดเล็กได้

มาตรฐานที่ ๓

มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	๓ ขวบ	๔ ขวบ	๕ ขวบ
ตัวบ่งชี้ที่ ๑ แสดงออกทางอารมณ์อย่าง เหมาะสมกับวัยและสถานการณ์	ร่าเริง แจ่มใส อารมณ์ดี		
	เริ่มแสดงออกทางอารมณ์ ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์	แสดงออกทาง อารมณ์ได้เหมาะสม กับบางสถานการณ์	แสดงออกทางอารมณ์ได้ เหมาะสมกับสถานการณ์
ตัวบ่งชี้ที่ ๒ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น	เริ่มมีความมั่นใจในตนเอง	มีความมั่นใจใน ตนเอง	มีความมั่นใจในตนเองและ กล้าแสดงออก
	พึงพอใจในตนเอง ชื่นชม ความสามารถและผลงาน ของตนเอง	พึงพอใจในตนเอง ชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเอง และผู้อื่นได้บ้าง	พึงพอใจในตนเอง ชื่นชม ความสามารถและผลงาน ของตนเองและผู้อื่น

มาตรฐานที่ ๔ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	๓ ขวบ	๔ ขวบ	๕ ขวบ
ตัวบ่งชี้ที่ ๑ มีวินัยในตนเองและมีความ รับผิดชอบ	เริ่มรู้จักเก็บของเล่น ของใช้	เก็บของเล่น ของใช้เข้าที่ได้	จัดเก็บของเล่นของใช้เข้าที่ ได้เรียบร้อย
	ทำงานที่ได้รับมอบหมาย	รับผิดชอบงานที่ได้รับ มอบหมายจนสำเร็จ	มุ่งมั่นที่จะทำงานให้ สำเร็จด้วยตนเอง
ตัวบ่งชี้ที่ ๒ ซื่อสัตย์สุจริตและยอมรับความ ผิดพลาดของตนเองและผู้อื่น	เริ่มรู้จักสิ่งใดเป็นของ ตนเองและสิ่งใดเป็นของผู้อื่น	ไม่แย่งหรือหยิบของผู้อื่นมา เป็นของตนเอง	ไม่หยิบของผู้อื่นมาเป็น ของตนเอง
	เริ่มรู้จักการขอโทษ	รู้จักขอโทษและให้อภัย	รู้จักขอโทษและให้อภัย
ตัวบ่งชี้ที่ ๓ มีความเมตตากรุณา และช่วยเหลือแบ่งปัน	เริ่มแสดงความรักเพื่อน และสัตว์	แสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง	แสดงความรักเพื่อน เด็กที่เล็กกว่าและสัตว์ต่างๆ
	เริ่มแบ่งปันสิ่งของ	แบ่งปันและเริ่มช่วยเหลือ ผู้อื่น	แบ่งปันและให้ความ ช่วยเหลือผู้อื่น
ตัวบ่งชี้ที่ ๔ รู้จักประหยัด	ไม่ทำลายสิ่งของเครื่องใช้	รักษาสิ่งของที่ใช้ร่วมกัน	รู้จักใช้สิ่งของ/เครื่องใช้ / น้ำ/ไฟอย่างประหยัด

มาตรฐานที่ ๕ ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	๓ ขวบ	๔ ขวบ	๕ ขวบ
ตัวบ่งชี้ที่ ๑ สนใจและมีความสุขกับศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว	สนใจและมีความสุขขณะทำงานศิลปะ		
	สนใจและมีความสุขกับเสียงเพลง ดนตรี และ การเคลื่อนไหว	สนใจ ชื่นชม และ มีความสุขกับเสียงเพลง ดนตรี และการเคลื่อนไหว	
ตัวบ่งชี้ที่ ๒ แสดงออกทางด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหวตามจินตนาการ	สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ		
	แสดงท่าทาง / เคลื่อนไหว ประกอบเพลง จังหวะ และดนตรี		
ตัวบ่งชี้ที่ ๓ รักการออกกำลังกาย	สนใจและมีความสุขในการชม / เล่น / ออกกำลังกาย		

มาตรฐานที่ ๖ ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	๓ ขวบ	๔ ขวบ	๕ ขวบ
ตัวบ่งชี้ที่ ๑ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	เริ่มแต่งตัวด้วยตนเอง	แต่งตัวได้ด้วยตนเอง	เลือกเครื่องแต่งกายของตนเองและแต่งตัวด้วยตนเอง
	รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง	รับประทานอาหารได้ด้วยตนเองโดยไม่หกเลอะเทอะ	รับประทานอาหารด้วยตนเองอย่างถูกวิธี

มาตรฐานที่ ๗

รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	๓ ขวบ	๔ ขวบ	๕ ขวบ
ตัวบ่งชี้ที่ ๑ ดูแลรักษาธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	สนใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว		
	ทิ้งขยะถูกที่		
		ไม่ทำลายสาธารณสมบัติ	
		ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว	
ตัวบ่งชี้ที่ ๒ มีสัมมาคารวะและมารยาท ตามวัฒนธรรมไทย	แสดงความเคารพได้		
		รู้จักกล่าวคำขอบคุณ และ ขอโทษ	
		ปฏิบัติตนได้เหมาะสมตาม กาลเทศะ	

มาตรฐานที่ ๘ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของ
สังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	๓ ขวบ	๔ ขวบ	๕ ขวบ
ตัวบ่งชี้ที่ ๑ เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	เริ่มรู้จักรอคอย	รู้จักรอคอย	รอคอยตามลำดับก่อน-หลังได้
	เริ่มเล่นกับเด็กอื่น	เล่นร่วมกับเด็กอื่นได้	เล่นหรือทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้
ตัวบ่งชี้ที่ ๒ ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็น สมาชิกที่ดีของสังคมใน ระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	เริ่มปฏิบัติตาม ข้อตกลงง่าย ๆ	ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน	
		เริ่มรู้จักการเป็นผู้นำ ผู้ตาม	เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี

มาตรฐานที่ ๘

ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	๓ ขวบ	๔ ขวบ	๕ ขวบ
ตัวบ่งชี้ที่ ๑ สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจ	สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่อง ด้วยประโยคสั้น ๆ	สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่อง เป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง	สนทนาโต้ตอบ / เล่าเป็น เรื่องราวได้
	ฟังและปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ	ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งที่ ต่อเนื่องได้	ฟังแล้วนำมาถ่ายทอดได้
ตัวบ่งชี้ที่ ๒ อ่านเขียนภาพและ สัญลักษณ์ได้	สนใจเรื่อง que ผู้อื่นอ่าน ให้ฟัง	เปิดและทำทำอ่านหนังสือ	เปิดและทำทำอ่านหนังสือ พร้อมทั้งเล่าเรื่องไปด้วย
	ขีดเขียนเส้นอย่างอิสระได้	ขีดเขียนเป็นเส้นคล้าย ตัวหนังสือ	เขียนชื่อของตนเอง / คำ / ข้อความที่ลอกแบบหรือจำมา

มาตรฐานที่ ๑๐

มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมตามวัย

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	๓ ขวบ	๔ ขวบ	๕ ขวบ
ตัวบ่งชี้ที่ ๑ มีความคิดรวบยอด ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ	จำแนกสิ่งของ ได้ตามสี รูปทรง	จำแนกสิ่งของ ได้ตามสี รูปทรง ขนาด	จำแนกสิ่งของ ได้ตามสี รูปทรง ขนาด น้ำหนัก
ตัวบ่งชี้ที่ ๒ แก้ปัญหาในการเล่น หรือทำกิจกรรมต่างๆ	ขอความช่วยเหลือเมื่อมี ปัญหา	พยายามแก้ปัญหาด้วย ตนเองหลังจากได้รับคำแนะนำ	พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง
	เริ่มตัดสนใจในเรื่อง ง่าย ๆ	รู้จักตัดสนใจในเรื่องง่ายๆ และเริ่มเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้น	ตัดสนใจในเรื่องง่าย ๆ และ ยอมรับผลที่เกิดขึ้น

มาตรฐานที่ ๑๑

มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	๓ ขวบ	๔ ขวบ	๕ ขวบ
ตัวบ่งชี้ที่ ๑ ทำงานศิลปะตามความคิดของตนเอง	สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง	สร้างผลงานตามความคิดของตนเองโดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น	สร้างผลงานตามความคิดของตนเองโดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่
ตัวบ่งชี้ที่ ๒ แสดงท่าทางตามความคิดของตนเอง	แสดงท่าทางตามจินตนาการ	แสดงท่าทางตามความคิดจินตนาการอย่างอิสระ	แสดงท่าทาง เล่นบทบาทสมมติตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
ตัวบ่งชี้ที่ ๓ เล่าเรื่องราวหรือนิทานตามความคิดของตนเอง	เล่าเรื่องตามจินตนาการ	เล่านิทานหรือเรื่องราวตามจินตนาการได้	เล่านิทาน เล่าสิ่งที่ตนคิด หรือเล่าเรื่องราวตามจินตนาการได้

มาตรฐานที่ ๑๒

มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	๓ ขวบ	๔ ขวบ	๕ ขวบ
ตัวบ่งชี้ที่ ๑ สนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว	ร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจระยะเวลาสั้น ๆ	ร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจได้นานขึ้นอย่างมีความสุข	ร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจตั้งแต่ต้นจนจบอย่างมีความสุข
	มีความสนใจชอบให้อ่านหนังสือให้ฟัง	มีความสนใจในการอ่านเขียน	รักหนังสือและมีความสนใจในการอ่าน เขียน
ตัวบ่งชี้ที่ ๒ แสวงหาคำตอบด้วยวิธีการที่หลากหลาย	ใช้คำถามได้	ถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจ	ถามคำถาม / แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจ
	แสวงหาคำตอบ / ข้อสงสัยต่าง ๆ	แสวงหาคำตอบ/ข้อสงสัยด้วยวิธีการต่าง ๆ	แสวงหาคำตอบ/ข้อสงสัย ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย
	เริ่มเชื่อมโยงความรู้และทักษะต่างๆ ใช้ในชีวิตประจำวัน	เชื่อมโยงความรู้และทักษะต่าง ๆ ใช้ในชีวิตประจำวันได้	เชื่อมโยงความรู้และทักษะต่าง ๆ ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี

๒.๒ โครงสร้างหลักสูตร

๒.๒.๑ สารการเรียนรู้รายปี

การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี สถานศึกษาสามารถทำได้โดยยึดจุดหมายหรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย(หลักสูตรแกนกลาง)เป็นหลักในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย สาระที่ควรเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญ ผู้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องวางแผนล่วงหน้าว่าเด็กแต่ละช่วงวัยควรจะเรียนรู้ อะไรและด้วยประสบการณ์สำคัญใดบ้างเพื่อให้บรรลุมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในคุณลักษณะตามวัย/พัฒนาการของเด็กปฐมวัย หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสบการณ์ของผู้สอน มาช่วยกำหนดสาระที่ควรเรียนรู้รายปีแยกตามช่วงอายุ ๓ ขวบ ๔ ขวบ ๕ ขวบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับอายุที่สถานศึกษาจัดอยู่ และกำหนดประสบการณ์สำคัญที่คาดว่าเด็กควรจะได้เรียนรู้สาระต่างๆผ่านประสบการณ์สำคัญนั้นๆ ทั้งนี้ผู้จัดทำหลักสูตรควรตรวจสอบสาระที่ควรเรียนรู้อีกครั้งว่าครอบคลุมหัวข้อเรื่องที่ระบุไว้ในหลักสูตรแล้วหรือไม่และทำเช่นเดียวกับประสบการณ์สำคัญ

ตัวอย่างตารางวิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายปีสำหรับเด็ก ๔ ขวบ

พัฒนาการ	มาตรฐาน	ตัวอย่าง ตัวบ่งชี้	ตัวอย่าง สภาพที่พึงประสงค์	ตัวอย่างสาระการเรียนรู้	
			๔ ขวบ	สาระที่ควรเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ
ระบุ พัฒนาการว่า เป็นด้านใด อาทิ พัฒนาการ ด้านร่างกาย/ พัฒนาการ ด้านอารมณ์ และจิตใจ/ พัฒนาการ ด้านสังคม/ พัฒนาการ ด้านสติปัญญา	นำมาตรฐานที่ระบุใน จุดหมายของ หลักสูตรมาใส่ โดย พิจารณาให้ตรงกับ พัฒนาการ เช่น ในช่องแรกระบุ พัฒนาการด้าน ร่างกาย ในช่อง มาตรฐานควรนำ มาตรฐานที่ระบุไว้ใน จุดหมายข้อ ๑ หรือ ๒ มาใส่ให้ตรงกัน	ระบุตัวบ่งชี้ที่จะเป็น ตัววัดเพื่อให้เกิด มาตรฐาน(ได้จากการ ที่บุคลากรใน สถานศึกษาร่วมกัน กำหนดจากมาตรฐาน ของหลักสูตร)	ระบุสภาพที่ พึงประสงค์ หรือ ความสามารถ หรือ พฤติกรรมของเด็ก แต่ละวัย โดยให้ สอดคล้องกับ ตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้ แล้ว	กำหนดสาระที่ควรเรียนรู้ สำหรับเด็กโดยยึด มาตรฐานคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์และ ตัวบ่งชี้ที่สถานศึกษา กำหนดเป็นหลัก และเมื่อ วิเคราะห์ครบทุก มาตรฐานแล้วควรจะได้ ตรวจสอบให้ครอบคลุม สาระที่หลักสูตรกำหนด ไว้ ทั้ง ๔ เรื่อง (อนึ่งสาระ ที่ควรเรียนรู้ไม่จำเป็นต้อง มีครบทุกมาตรฐาน ถ้าไม่สามารถกำหนด สาระได้ ให้เว้นไว้แต่ต้อง กำหนดประสบการณ์ สำคัญ)	กำหนดประสบการณ์ สำคัญที่คาดว่าเด็กจะ ได้ใช้ประสบการณ์นั้น ในการเรียนรู้สาระ ต่างๆที่กล่าวมาแล้ว เท่านั้น(ไม่จำเป็นต้อง ทุกประสบการณ์ สำคัญ แต่เมื่อเด็กได้ เรียนรู้ตลอดปีแล้ว เด็ก ได้ผ่านประสบการณ์ สำคัญทุกข้อ)โดยนำมา จากหลักสูตรแกน กลาง ซึ่งได้จัดกลุ่ม ประสบการณ์สำคัญไว้ ภายใต้พัฒนาการแต่ละ ด้าน ดังนั้นต้องให้ สอดคล้องกับ พัฒนาการที่กำหนดไว้ใน ช่องแรกของตาราง การวิเคราะห์

ตัวอย่างสาระการเรียนรู้รายปีสำหรับเด็ก ๔ ขวบ

พัฒนาการ	มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์	สาระการเรียนรู้	
			๔ ขวบ	สาระที่ควรเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ
ด้านร่างกาย	มาตรฐานที่ ๑ ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี	ตัวบ่งชี้ที่ ๑ รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย	๑. รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ได้บางชนิด ๒. ล้างมือหลังจากใช้ห้องน้ำห้องส้วม ๓. ระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น	๑. อาหารที่มีประโยชน์ ๒. ความสะอาดของร่างกาย ๓. ความปลอดภัย	๑. การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย ๒. การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน
ด้านอารมณ์และจิตใจ	มาตรฐานที่ ๔ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม	ตัวบ่งชี้ที่ ๑ มีวินัยในตนเองและมีความรับผิดชอบ	รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ	ความรับผิดชอบในห้องเรียน	การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
ด้านสังคม	มาตรฐานที่ ๖ ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย	ตัวบ่งชี้ที่ ๑ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	๑. แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ๒. รับประทานอาหารได้ด้วยตนเองไม่หกเลอะเทอะ	๑. การแต่งกาย ๒. การรับประทานอาหาร	การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง
ด้านสติปัญญา	มาตรฐานที่ ๑๐ มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย	ตัวบ่งชี้ที่ ๑ มีความคิดรวบยอดในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ	จำแนกสิ่งของได้ตามสี รูปทรง ขนาด	๑. สี ๒. รูปทรงเรขาคณิต ๓. ขนาดใหญ่-เล็ก	๑. การรู้จักสิ่งต่างๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรสและดมกลิ่น ๒. การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม

เมื่อได้โครงสร้างหลักสูตรเป็นรายปีแล้ว ก่อนนำไปจัดประสบการณ์ในห้องเรียน ควรนำสาระการเรียนรู้รายปีที่วิเคราะห์ไว้พร้อมกับมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์หรือตัวบ่งชี้ในแต่ละพัฒนาการมาจัดเป็นหน่วยการจัดประสบการณ์ตลอดปี ในกรณีที่สถานศึกษาใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์แบบหน่วย (Unit) เพื่อสะดวกในการจัดประสบการณ์แต่ละสัปดาห์ เมื่อกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์ตลอดปีแล้ว เป็นหน้าที่ของผู้สอนในแต่ละชั้นเรียนจัดทำ

แผนการจัดประสบการณ์ของคน ซึ่งจะนำไปสู่รายละเอียดของการสอนในแต่ละชั้น (ดูรายละเอียดวิธีการในบทที่ ๕ การเขียนแผนการจัดประสบการณ์)

๒.๒.๒ กำหนดเวลาเรียน

เวลาเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยจะขึ้นอยู่กับสถานศึกษาแต่ละแห่ง ส่วนใหญ่จะจัด ๒ ภาคเรียน : ๑ ปีการศึกษา หรือ ๒๐๐ วัน : ๑ ปีการศึกษา ในแต่ละวันจะใช้เวลา ๕-๖ ชั่วโมง โดยประมาณ

เมื่อสถานศึกษาปฐมวัยกำหนดโครงสร้างหลักสูตรแต่ละช่วงอายุ อันประกอบด้วยมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์ สารการเรียนรู้รายปี และเวลาเรียนแล้ว เพื่อให้เด็กบรรลุจุดหมายหรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด ผู้สอนควรคำนึงถึงพัฒนาการตามวัยของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ เพราะประสบการณ์ที่เด็กได้รับบางอย่างอาจต้องใช้เวลา มาตรฐานบางข้ออาจไม่ปรากฏชัดเจนในช่วงอายุ ๓ ขวบหรือ ๔ ขวบ แต่อาจไปปรากฏชัดเจนในช่วงอายุ ๕ ขวบ นอกจากนี้สาระที่ควรเรียนรู้ทั้ง ๔ เรื่องในแต่ละปีควรยึดหลักการเรียนรู้เรื่องที่อยู่ใกล้ตัวเด็กก่อน ควรประกอบด้วยสาระที่ควรเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางและสาระที่ควรเรียนรู้อันเกิดจากความสนใจของเด็กปฐมวัยซึ่งผู้สอนไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า ดังนั้นสถานศึกษาปฐมวัยจึงสามารถยืดหยุ่นสาระที่ควรเรียนรู้นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางได้ และควรให้เด็กเรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญตามที่หลักสูตรกำหนด โดยจัดในรูปกิจกรรมต่างๆในแต่ละวัน

๒.๓ การจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ผู้สอนต้องพิจารณาถึงแนวการจัดประสบการณ์ที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด โดยคำนึงถึงพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งความสนใจ ความสามารถ และสภาพแวดล้อมของเด็กปฐมวัยเป็นหลักในการกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์และแผนการจัดประสบการณ์ ซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่ ๕

หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยควรกำหนดการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยแต่ละช่วงอายุให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุ วุฒิภาวะ ระดับพัฒนาการ และลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า มีโอกาสลงมือกระทำ เคลื่อนไหว สำรวจ สังเกต ทดลอง เล่น สืบค้น คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ผู้สอนต้องกำหนดการจัดประสบการณ์ให้เห็นเป็นรูปธรรมในหลักสูตรสถานศึกษาของตน

๒.๔ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นหน้าที่ของผู้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยจะกำหนดสภาพแวดล้อมทั้งภายใน ภายนอกห้องเรียน ที่ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดกับเด็ก ผู้สอนสามารถเขียนแผนการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องและสภาพแวดล้อมภายใน

นอกห้องของสถานศึกษาปฐมวัย พร้อมทั้งเขียนคำอธิบายประกอบ ซึ่งแผนผังสภาพแวดล้อมสามารถจัดทำได้หลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงหลักการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัยที่ให้มีทั้งมุมเล่น/ศูนย์เล่นต่างๆ นอกจากนี้การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางด้านจิตภาพถือว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพ หลักสูตรสถานศึกษาควรเขียนให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนจะได้ถือเป็นหลักปฏิบัติในสถานศึกษาของตน

๒.๕ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การจัดการศึกษาปฐมวัยต้องอาศัยสื่อและแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร ผู้สอนในระดับปฐมวัยควรจัดเตรียมสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ เหมาะกับวัย พัฒนาการของเด็ก รวมทั้งบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ อาจจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเด็กมาใช้ให้เป็นประโยชน์

๒.๖ การประเมินพัฒนาการ สถานศึกษาปฐมวัยมีหน้าที่จัดทำแนวปฏิบัติในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้ทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน โดยให้สอดคล้องกับการประเมินพัฒนาการที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางซึ่งให้หลักการดังนี้

๒. ๖.๑ ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
๒. ๖.๒ ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
๒. ๖.๓ สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
๒. ๖.๔ ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกลงมือและจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
๒. ๖.๕ ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลายๆด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ

วิธีการประเมินที่เหมาะสมที่สุดและควรใช้กับเด็กปฐมวัย คือ การสังเกตและบันทึกข้อมูลเก็บไว้ในรูปแบบต่างๆ เช่น แบบบันทึกสั้น แบบสังเกต แบบมาตรวัดประมาณค่า ฯลฯ ควรเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ อาจทำในรูปแบบของแฟ้มผลงานเด็ก ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการกำหนดร่วมกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

๒.๗ การบริหารจัดการหลักสูตร กำหนดวิธีการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผล เด็กมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

๓. ตรวจสอบหลักสูตรของสถานศึกษาปฐมวัย เมื่อสถานศึกษาดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเสร็จแล้ว ควรกำหนดให้มีการประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ อาจให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาปฐมวัยตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร องค์ประกอบต่างๆของหลักสูตรที่จัดทำ แล้วประเมินระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อตรวจสอบว่านำไปใช้ได้ดีเพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขเรื่องใด และประเมินหลังการใช้หลักสูตรครบแต่ละช่วงอายุ ๓ ขวบ ๔ ขวบ ๕ ขวบ เพื่อสรุปผลหลักสูตรที่จัดทำและจะได้ปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น

แนวทางการตรวจสอบวิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

- ๑) วิสัยทัศน์มีความสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันหรือไม่
- ๒) วิสัยทัศน์ที่กำหนดได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องหรือไม่
- ๓) วิสัยทัศน์แสดงสิ่งที่ต้องการในอนาคตหรือไม่
- ๔) วิสัยทัศน์มีกำหนดเวลาหรือไม่
- ๕) วิสัยทัศน์สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดไว้หรือไม่

ฯลฯ

แนวทางการตรวจสอบภารกิจของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

- ๑) ภารกิจมีข้อกำหนดที่สะท้อนความคิดด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือไม่
- ๒) ภารกิจสะท้อนการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและชุมชนหรือไม่
- ๓) ภารกิจสอดคล้องกับวิสัยทัศน์หรือไม่

ฯลฯ

แนวทางการตรวจสอบเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

- ๑) เป้าหมายสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และภารกิจในการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือไม่
- ๒) เป้าหมายมีความชัดเจนและสอดคล้องกับจุดหมายหรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างน้อยเพียงใด

ฯลฯ

แนวทางการตรวจสอบสาระการเรียนรู้รายปีของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

- ๑) สาระการเรียนรู้รายปีที่กำหนดครอบคลุมสาระที่ควรเรียนรู้ ๔ เรื่อง และประสบการณ์สำคัญทุกข้อ สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยหรือไม่
- ๒) สาระการเรียนรู้รายปีที่กำหนดเหมาะกับช่วงอายุของเด็กปฐมวัยหรือไม่
- ๓) สาระการเรียนรู้รายปีที่กำหนดตอบสนองจุดหมายหรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างน้อยเพียงใด

ฯลฯ

แนวทางการตรวจสอบการจัดประสบการณ์และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ของ
หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

๑) สถานศึกษาจัดประสบการณ์พัฒนาเด็กในแต่ละช่วงอายุเหมาะสมกับวัยและ
วุฒิภาวะของเด็กมากน้อยเพียงใด

๒) สถานศึกษาตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กมากน้อยเพียงใด

๓) สถานศึกษากำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก
สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาปฐมวัย หลักการ และแนวการจัดประสบการณ์ของหลักสูตร
การศึกษาปฐมวัยหรือไม่

๔) สถานศึกษากำหนดสภาพแวดล้อมภายใน ภายนอกและสร้างบรรยากาศที่เอื้อ
ต่อการเรียนรู้และพัฒนาเด็กชัดเจนมากน้อยเพียงใด

๕) สถานศึกษาจัดบรรยากาศการเรียนรู้ของสถานศึกษาสอดคล้องกับปรัชญา
การศึกษาปฐมวัยของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยหรือไม่

ฯลฯ

แนวทางการตรวจสอบการประเมินพัฒนาการเด็กของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

๑) สถานศึกษากำหนดวิธีการประเมินพัฒนาการเด็กสอดคล้องกับหลักการประเมิน
ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยหรือไม่

๒) สถานศึกษานำการประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริงมากน้อยเพียงใด

๓) สถานศึกษากำหนดวิธีการแสดงหลักฐานการเรียนรู้ พัฒนาการ และ
การสะท้อนตนเองของเด็กชัดเจนหรือไม่

ฯลฯ

บทที่ ๔

การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ๓-๕ ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวันอาจใช้ชื่อเรียกกิจกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน แต่ทั้งนี้ประสบการณ์ที่จัดจะต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และควรยืดหยุ่นให้มีสาระที่ควรเรียนรู้ที่เด็กสนใจและสาระที่ควรเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนด เมื่อเด็กได้รับประสบการณ์สำคัญและทำกิจกรรมในแต่ละหัวเรื่องแล้วเด็กควรจะได้เกิดแนวคิดตามที่ได้เสนอแนะในหลักสูตร

สำหรับการนำแนวคิดจากนวัตกรรมต่างๆมาใช้ในการจัดประสบการณ์ ผู้สอนต้องทำความเข้าใจในนวัตกรรมนั้นๆ แต่ละนวัตกรรมจะมีจุดเด่นของตนเอง แต่โดยภาพรวมแล้วนวัตกรรมส่วนใหญ่จะยึดเด็กเป็นสำคัญ การลงมือปฏิบัติจริงด้วยตัวเด็กจะเป็นหัวใจสำคัญในแต่ละนวัตกรรมต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของนวัตกรรมที่เข้ามามีบทบาทในสถานศึกษาปฐมวัย

การสอนแบบโครงการ (Project Approach) คือ การที่เด็กศึกษาสืบค้นลงลึกในเรื่องที่เด็กสนใจหรือที่ผู้สอนและเด็กสนใจ โดยเด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ สืบค้นข้อมูล เพื่อหาคำตอบจากคำถามของตนเอง ภายใต้การช่วยเหลือ แนะนำ โดยการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนจากผู้สอน แบ่งเป็น ๓ ระยะคือระยะเริ่มต้นโครงการ ระยะพัฒนาโครงการ และระยะสรุปโครงการ ซึ่งในแต่ละระยะจะประกอบด้วย การอภิปราย การออกภาคสนาม การสืบค้น การนำเสนอ และการจัดแสดง

การสอนภาษาโดยรวม/ธรรมชาติ (Whole Language) นวัตกรรมนี้มีปรัชญาความเชื่อว่าการสอนภาษาให้กับเด็กนั้นต้องเป็นการสอนภาษาที่สื่อความหมายกับเด็ก ผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน เด็กจึงจะสามารถเรียนรู้ภาษาได้ดีและเด็กควรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาษาที่สื่อความหมาย มีการจัดสื่อเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการเล่นได้อย่างเป็นธรรมชาติที่สุด ไม่ใช่การทำแบบฝึกปฏิบัติ

การสอนตามแนวคิดวอลดอร์ฟ (Waldorf) แนวคิดนี้เชื่อว่า เด็กปฐมวัยเรียนรู้จากการเลียนแบบ ผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีกับเด็ก จุดมุ่งหมายของวอลดอร์ฟ คือ ช่วยให้มีมนุษย์บรรลุศักยภาพสูงสุดที่ตนมี พัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่ดี มีสังคมที่สมบูรณ์ โดยเน้นในเรื่องจิตวิญญาณ ความรู้สึก เน้นการสร้างเจตคติในตัวเด็ก เน้นสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ทำจากธรรมชาติ

การสอนตามแนวคิดนีโอ-ฮิวแมนนิส (Neo-Humanist) แนวคิดนี้เชื่อว่า เด็กเปรียบเสมือนกิ่งไม้ที่อ่อนๆ ที่ตัดได้ เพราะฉะนั้นจึงควรให้ความสนใจกับการศึกษาระดับอนุบาลยิ่งกว่า การศึกษาระดับใดๆ การจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้นเกิดจากศักยภาพ ๔ ด้าน คือ ร่างกาย จิตใจ ความมีน้ำใจและวิชาการ กระบวนการเรียนรู้จะอาศัยหลัก ๔ ข้อ คือ คลื่นสมองต่ำ การประสานกันของเซลล์สมอง ภาพพจน์ต่อตนเองและการให้ความรู้สึก

ผู้สอนระดับปฐมวัยต้องศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการจัดประสบการณ์ แนวการจัดประสบการณ์ และรูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน เพื่อนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติ ดังนี้

๑. หลักการจัดประสบการณ์

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ได้กำหนดหลักการจัดประสบการณ์ไว้ดังนี้

- ๑.๑ จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
- ๑.๒ เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
- ๑.๓ จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต
- ๑.๔ จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
- ๑.๕ ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

๒. แนวทางการจัดประสบการณ์

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ได้ให้แนวทางการจัดประสบการณ์ คือ

๒.๑ จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

๒.๒ จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

๒.๓ จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

๒.๔ จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

๒.๕ จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

๒.๖ จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

๒.๗ จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

๒.๘ จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

๒.๙ ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

๒.๑๐ จัดทำสารนิเทศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำข้อมูลที่ได้มาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

๓. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

๓.๑ หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

๓.๑.๑ กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวันและยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น

วัย ๓ ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ ๘ นาที

วัย ๔ ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ ๑๒ นาที

วัย ๕ ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ ๑๕ นาที

๓.๑.๒ กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า ๒๐ นาที

๓.๑.๓ กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ ๔๐-๖๐ นาที

๓.๑.๔ กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท

ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

๓.๒ ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดย ให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

๓.๒.๒ การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่น เครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อม ใช้อุปกรณ์ ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

๓.๒.๓ การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและ ศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการ ตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาส เอื้ออำนวย

๓.๒.๔ การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่าง เหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัย รักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติ กิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความ สะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของ เข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

๓.๒.๕ การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทดลอง ศึกษาออกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย อย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคลและ เป็นกลุ่ม

๓.๒.๖ การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

๓.๒.๗ การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น แท่งไม้รูปทรงต่างๆ ฯลฯ

๓.๓ รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน

การจัดตารางกิจกรรมประจำวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงานและสภาพชุมชน ที่สำคัญผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน จึงขอเสนอแนะสัดส่วนเวลาในการพัฒนาเด็กแต่ละวัน ดังนี้

การพัฒนา	อายุ ๓ ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)	๔ ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)	๕ ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)
๑. ทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน (รวมทั้งการช่วยตนเองในการแต่งกายการรับประทานอาหาร สุขอนามัยและการนอนพักผ่อน)	๓	๒ ๑/๒	๒ ๑/๔
๒. การเล่นเสรี	๑	๑	๑
๓. การคิดและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	๑	๑	๑
๔. กิจกรรมด้านสังคม (การทำงานร่วมกับผู้อื่น)	๑/๒	๓/๔	๑
๕. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่	๓/๔	๓/๔	๓/๔
๖. กิจกรรมที่มีการวางแผนโดยผู้สอน	๓/๔	๑	๑
เวลาโดยประมาณ	๓	๓	๓

หมายเหตุ

๑. สัดส่วนของเวลาในแต่ละวันที่เสนอไว้สามารถปรับและยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับผู้สอน และ สภาพการณ์ โดยยึดหลักการจัดกิจกรรมประจำวันประกอบ
๒. ตัวอย่างข้อรายการการพัฒนาที่นำเสนอให้ความสำคัญกับทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาขั้นแรกที่จะช่วยให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง ในกิจวัตรประจำวัน ซึ่งช่วงเด็กอายุ ๓ ปีต้องให้เวลาในการทำกิจวัตรประจำวันมาก และเมื่อเด็กอายุมากขึ้นเวลาที่ให้จะน้อยลงเพราะเด็กเกิดทักษะการช่วยเหลือตนเอง แต่กิจกรรมด้านสังคมเด็กที่อายุน้อยยังยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการให้เวลาในช่วงวัย ๓ ขวบจึงให้เวลาน้อยและจะเพิ่มขึ้นเมื่อเด็กอายุมาก ทั้งนี้เพราะเด็กต้องการเวลาในการเล่น ทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นมากขึ้น เป็นการฝึกให้เด็กอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
๓. การเล่นเกมเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย ช่วยฝึกเด็กให้รู้จักเลือกตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ ในแต่ละวัน เด็กทุกวัยควรมีโอกาสเล่นเกม ๑ ชั่วโมง : วัน
๔. กิจกรรมที่ต้องมีการวางแผนโดยผู้สอน จะช่วยให้เด็กเกิดทักษะหรือความคิดรวบยอดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่น ผู้สอนต้องการให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับผลไม้ ซึ่งผู้สอนต้องวางแผนกิจกรรมล่วงหน้า เวลาที่ใช้ในแต่ละวันที่กำหนดไว้ ๓/๔ ชั่วโมง (๔๕ นาที) ในเด็กอายุ ๓ ขวบ มิได้หมายให้ผู้สอนสอนต่อเนื่อง๔๕นาทีใน๑กิจกรรม เพื่อให้เด็กเกิดความคิดรวบยอด ผู้สอนต้องพิจารณาว่าเด็กมีช่วงความสนใจสั้นจะต้องจัดแบ่งเวลาหลายช่วงให้เหมาะกับเด็กและเวลาที่เหลือ เด็กอาจถูกสอนความคิดรวบยอดเรื่องผลไม้ในกิจกรรมอื่นๆ

ตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวัน

ตัวอย่างแบบที่ ๑		ตัวอย่างแบบที่ ๒	
๘.๐๐-๘.๓๐	รับเด็ก	๘.๓๐-๘.๐๐	รับเด็ก
๘.๓๐-๘.๔๕	เคารพธงชาติ สวดมนต์		เคารพธงชาติ สวดมนต์
๘.๔๕-๙.๐๐	ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ	๙.๐๐-๙.๓๐	กิจกรรมดนตรีและจังหวะ
๙.๐๐-๙.๒๐	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ	๙.๓๐-๑๐.๓๐	กิจกรรมเสรี
๙.๒๐-๑๐.๒๐	กิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม	๑๐.๓๐-๑๐.๔๐	พัก(รับประทานอาหารว่าง)
๑๐.๒๐-๑๐.๓๐	พัก (ของว่างเช้า)	๑๐.๔๐-๑๑.๒๐	กิจกรรมกลางแจ้ง
๑๐.๓๐-๑๐.๔๕	กิจกรรมในวงกลม	๑๑.๒๐-๑๑.๓๐	พัก (ล้างมือ ล้างเท้า)
๑๐.๔๕-๑๑.๓๐	กิจกรรมกลางแจ้ง	๑๑.๓๐-๑๑.๕๐	กิจกรรมเสริมประสบการณ์
๑๑.๓๐-๑๒.๐๐	พัก(รับประทานอาหารกลางวัน)	๑๑.๕๐-๑๓.๐๐	พัก(รับประทานอาหารกลางวัน)
๑๒.๐๐-๑๔.๐๐	นอนพักผ่อน	๑๓.๐๐-๑๕.๐๐	นอนพักผ่อน
๑๔.๐๐-๑๔.๒๐	เก็บที่นอน ล้างหน้า	๑๕.๐๐-๑๕.๑๐	เก็บที่นอน ล้างหน้า
๑๔.๒๐-๑๔.๓๐	พัก (ของว่างบ่าย)	๑๕.๑๐-๑๕.๓๐	พัก (รับประทานอาหารว่างบ่าย)
๑๔.๓๐-๑๔.๕๐	เกมการศึกษา	๑๕.๓๐-๑๕.๕๐	เล่นนิทาน
๑๔.๕๐-๑๕.๐๐	เตรียมตัวกลับบ้าน	๑๕.๕๐-๑๖.๐๐	เตรียมตัวกลับบ้าน

ต่อไปนี้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ได้หรือนำนวัตกรรมต่างๆมาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวันตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและสถานศึกษา

หมายเหตุ กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวันอาจใช้ชื่อเรียกกิจกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน

๑. กิจกรรมเสรี /การเล่นตามมุม

กิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุมเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น มุมต่างๆเหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อนึ่ง กิจกรรมเสรีนอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ผู้สอนจัดเสริมขึ้น เช่น เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่าง ๆ

การจัดกิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม อาจจัดได้หลายลักษณะ เช่น

- ❖ จัดกิจกรรมเสรี โดยเปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์ และเล่นตามมุมเล่นในช่วงเวลาเดียวกันอย่างอิสระ
- ❖ จัดกิจกรรมเสรี โดยเน้นให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างน้อย ๑-๒ อย่าง หรือตามข้อตกลงในแต่ละวัน
- ❖ จัดกิจกรรมเสรี โดยการจัดมุมศิลปะหรือศูนย์ศิลปะให้เป็นส่วนหนึ่งของมุมเล่น หรือศูนย์การเรียนรู้ ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ

๑. ขณะเด็กเล่น ผู้สอนต้องคอยสังเกตความสนใจในการเล่นของเด็ก หากพบว่ามุมใด เด็กส่วนใหญ่ ไม่สนใจที่จะเล่นแล้ว ควรปรับเปลี่ยนจัดตั้งมุมเล่นใหม่ เช่น มุมบ้าน อาจดัดแปลงหรือเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนเป็นมุมร้านค้า มุมเสริมสวย มุมหมอ ฯลฯ
๒. หากมุมใดมีจำนวนเด็กในมุมมากเกินไป ผู้สอนควรให้เด็กมีโอกาสคิดแก้ปัญหา หรือผู้สอนชักชวนให้แก้ปัญหาในการเลือกเล่นมุมใหม่
๓. การเลือกเล่นมุม การเล่นมุมเดียวเป็นระยะเวลานาน อาจทำให้เด็กขาดประสบการณ์ การเรียนรู้ด้านอื่น ผู้สอนควรชักชวนให้เด็กเลือกมุมอื่น ๆ ด้วย
๔. สื่อ เครื่องเล่นในแต่ละมุม ควรมีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมเป็นระยะ เพื่อไม่ให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย เช่น เก็บหนังสือนิทานบางเล่มที่เด็กหมดความสนใจ และนำหนังสือนิทานใหม่ มาวางแทน ฯลฯ

๒. กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีก-ปะ การตัดปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดานปักหมุด ฯลฯ

การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจัดวันละ ๓-๕ กิจกรรม ให้เด็กเลือกทำ อย่างน้อย ๑-๒ กิจกรรมตามความสนใจ

ข้อเสนอแนะ

๑. การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ควรพยายามหาวัสดุท้องถิ่นมาใช้ก่อนเป็นอันดับแรก
๒. ก่อนให้เด็กทำกิจกรรม ต้องอธิบายวิธีใช้วัสดุที่ถูกต้องให้เด็กทราบพร้อมทั้งสาธิตให้ดูจนเข้าใจ เช่น การใช้พู่กันหรือกาว จะต้องปาดพู่กันหรือกาวนั้นกับขอบภาชนะที่ใส่ เพื่อไม่ให้

กาวหรือสีไหลเลอะเทอะ

๓. ให้เด็กทำกิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทใดประเภทหนึ่งร่วมกันในกลุ่มย่อย เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักการวางแผน และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น

๔. แสดงความสนใจในงานของเด็กทุกคน ไม่ควรมองผลงานเด็กด้วยความขบขัน และควรนำผลงานของเด็กทุกคนหมุนเวียนจัดแสดงที่ป้ายนิเทศ

๕. หากพบว่าเด็กคนใดสนใจทำกิจกรรมอย่างเดียวยตลอดเวลา ควรกระตุ้นเร้า และจูงใจให้เด็กเปลี่ยนทำกิจกรรมอื่นบ้าง เพราะกิจกรรมสร้างสรรค์แต่ละประเภทพัฒนาเด็กแต่ละด้านแตกต่างกัน และเมื่อเด็กทำตามคำแนะนำได้ ควรให้แรงเสริมทุกครั้ง

๖. เก็บผลงานชิ้นที่แสดงความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลสังเกตพัฒนาการของเด็ก

๓. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

การเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง ซึ่งจังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบได้แก่ เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ เคาะเหล็ก รำมะนา กลอง ฯลฯ มาประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนาการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ การเคลื่อนไหวของเด็กมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๑. ช้า ได้แก่ การคืบ คลาน
๒. เร็ว ได้แก่ การวิ่ง
๓. นุ่มนวล ได้แก่ การไหว้ การบิน
๔. จังหวะ ได้แก่ การกระโดดเท้าตัง ๆ ตีกลองตัง ๆ
๕. ราบรื่นมีความสุข ได้แก่ การตบมือ หัวเราะ
๖. เศร้าโศกเสียใจ ได้แก่ สีหน้า ท่าทาง

ฯลฯ

ทิศทางการเคลื่อนไหว

๑. เคลื่อนไหวไปข้างหน้าและข้างหลัง
๒. เคลื่อนไหวไปข้างซ้ายและข้างขวา
๓. เคลื่อนตัวขึ้นและลง
๔. เคลื่อนไหวรอบทิศ

รูปแบบการเคลื่อนไหว

๑. การเคลื่อนไหวพื้นฐาน ได้แก่ การเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของเด็ก มี ๒ ประเภท
 - ๑.๑ การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ ได้แก่ ตบมือ ผงกศีรษะ ขยิบตา ชันเข่า เคาะเท้า เคลื่อนไหวมือและแขน มือและนิ้วมือ เท้าและปลายเท้า
 - ๑.๒ การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ ได้แก่ คลาน คืบ เดิน วิ่ง กระโดด ควบม้า ก้าวกระโดด
๒. การเลียนแบบ มี ๔ ประเภท
 - ๒.๑ เลียนแบบท่าทางสัตว์
 - ๒.๒ เลียนแบบท่าทางคน
 - ๒.๓ เลียนแบบเครื่องดนตรีกลไกและเครื่องเล่น
 - ๒.๔ เลียนแบบปรากฏการณ์ธรรมชาติ
๓. การเคลื่อนไหวตามบทเพลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางประกอบเพลง เช่น เพลงไก่ เพลงข้ามถนน ฯลฯ
๔. การท่าทางกายบริหารประกอบเพลง ได้แก่ การท่าทางกายบริหารตามจังหวะและทำนองเพลง หรือคำคล้องจอง
๕. การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การเคลื่อนไหวที่ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ท่าทางขึ้นเอง อาจชี้นำด้วยการป้อนคำถามเคลื่อนไหวโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ เช่น ห่วงหอย แแถบผ้า ริบบิ้น ลูกทราย ฯลฯ
๖. การเล่นหรือการแสดงท่าทางตามคำบรรยาย เรื่องราว ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือแสดงท่าทางตามจินตนาการจากเรื่องราวหรือคำบรรยายที่ผู้สอนเล่า
๗. การปฏิบัติตามคำสั่งและข้อตกลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางตามสัญญาหรือคำสั่งตามที่ได้ตกลงไว้ก่อนเริ่มกิจกรรม
๘. การฝึกท่าทางเป็นผู้นำ ผู้ตาม ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางจากความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเอง แล้วให้เพื่อนปฏิบัติตามกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรเริ่มกิจกรรมจากการเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ และมีวิธีการที่ไม่ยุ่งยากมากนัก เช่น ให้เด็กได้กระจายอยู่ภายในห้องหรือบริเวณที่ฝึก และให้เคลื่อนไหวไปตามธรรมชาติของเด็ก
๒. ควรให้เด็กได้แสดงออกด้วยตนเองอย่างอิสระและเป็นไปตามความนึกคิดของเด็กเอง ผู้สอนไม่ควรชี้แนะ

๓. ควรเปิดโอกาสให้เด็กคิดหาวิธีเคลื่อนไหวทั้งที่ต้องเคลื่อนที่และไม่ต้องเคลื่อนที่เป็นรายบุคคล เป็นคู่ เป็นกลุ่ม ตามลำดับและกลุ่มไม่ควรเกิน ๕ – ๖ คน
๔. ควรใช้สิ่งของที่อยู่กับตัวเด็ก เศษวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ เศษผ้า ท่อนไม้ เข้ามาช่วยในการเคลื่อนไหวและให้จังหวะ
๕. ควรกำหนดจังหวะสัญญาณนัดหมายในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ หรือเปลี่ยนท่าหรือหยุดให้เด็กทราบเมื่อทำกิจกรรมทุกครั้ง
๖. ควรสร้างบรรยากาศอย่างอิสระ ช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่น เพลิดเพลิน และรู้สึกสบายและสนุกสนาน
๗. ควรจัดให้มีเกมการเล่นบ้างนาน ๆ ครั้ง เพื่อช่วยให้เด็กสนใจมากขึ้น
๘. กรณีเด็กไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรม ผู้สอนไม่ควรใช้วิธีบังคับ ควรให้เวลาและโน้มน้าวให้เด็กสนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ
๙. หลังจากเด็กได้ออกกำลังเคลื่อนไหวร่างกายแล้วต้องให้เด็กพักผ่อน โดยอาจให้นอนเล่นบนพื้นห้อง นั่งพัก หรือเล่นสมมติเป็นตุ๊กตา อาจเปิดเพลงจังหวะช้าๆ เบาๆ ที่สร้างความรู้สึกให้เด็กอยากพักผ่อน
๑๐. การจัดกิจกรรมควรจัดตามกำหนดตารางกิจวัตรประจำวัน และควรจัดให้เป็นที่น่าสนใจ เกิดความสนุกสนาน

๔. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม

กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหาใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ฯลฯ

การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ สามารถจัดได้หลากหลายวิธี เช่น

๑. การสนทนา อภิปราย เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในการพูด การฟัง รู้จักแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริงของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ
๒. การเล่านิทาน เป็นการเล่าเรื่องต่าง ๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เน้นการปลูกฝังให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น ในการเล่านิทานสื่อที่ใช้อาจเป็นรูปภาพ หนังสือนิทาน หุ่น การแสดงท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง

๓. การสาธิต เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้สังเกตและเรียนรู้ตามขั้นตอนของกิจกรรมนั้นๆ ในบางครั้งผู้สอนอาจให้เด็กอาสาสมัครเป็นผู้สาธิตร่วมกับผู้สอน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การเพาะเมล็ด การเป่าลูกโป่ง การเล่นเกมการศึกษา ฯลฯ

๔. การทดลอง / ปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตการเปลี่ยนแปลง ฝึกการสังเกต การคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นและค้นพบด้วยตนเอง เช่น การประกอบอาหาร การทดลองวิทยาศาสตร์ง่าย ๆ การเลี้ยงหนอนผีเสื้อ การปลูกพืช ฯลฯ

๕. การศึกษานอกสถานที่ เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอีกรูปแบบหนึ่ง ด้วยการพาเด็กไปทัศนศึกษาสื่อต่างๆรอบสถานศึกษาหรือสถานที่นอกสถานศึกษา เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์แก่เด็ก

๖. การเล่นเกมทบทวน เป็นการจัดให้เด็กเล่นสมมติตนเองเป็นตัวละครต่าง ๆ ตามเนื้อเรื่องในนิทานหรือเรื่องราวต่างๆ อาจใช้สื่อประกอบการเล่นสมมติเพื่อสร้างความสนใจและก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น หุ่นสวมศีรษะ ที่คาดศีรษะรูปคนและสัตว์รูปแบบต่างๆ เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ของจริงชนิดต่าง ๆ

๗. การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง เป็นการจัดให้เด็กได้แสดงออกเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและจังหวะ เกมที่นำมาเล่นไม่ควรเน้นการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรยึดหลักการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและมีโอกาสค้นพบด้วยตนเองให้มากที่สุด

๒. ผู้สอนควรยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลายของเด็กและให้โอกาสเด็กได้ฝึกคิด

๓. อาจเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แทนผู้สอน เช่น พ่อแม่ ตำรวจ หมอ ฯลฯ จะช่วยให้เด็กสนใจและสนุกสนานยิ่งขึ้น

๔. ในขณะที่เด็กทำกิจกรรม หรือหลังจากทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ผู้สอนควรใช้คำถามปลายเปิดที่ชวนให้เด็กคิด ไม่ควรใช้คำถามที่มีคำตอบ “ใช่” “ไม่ใช่” หรือมีคำตอบให้เด็กเลือกและผู้สอนควรใจเย็นให้เวลาเด็กคิดคำตอบ

๕. ช่วงระยะเวลาที่จัดกิจกรรมสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความสนใจของเด็กและความเหมาะสมของกิจกรรมนั้น ๆ เช่น กิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ การประกอบอาหาร การปลูกพืช อาจใช้เวลานานกว่าที่กำหนดไว้

๕. กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้งเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลัง เคลื่อนไหวร่างกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคน เป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ผู้สอนควรจัดให้เด็กได้เล่น เช่น

๕.๑ การเล่นเครื่องเล่นสนาม

เครื่องเล่นสนาม หมายถึง เครื่องเล่นที่เด็กอาจปีนป่าย หมุน โยก ซึ่งทำออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

๕.๑.๑ เครื่องเล่นสำหรับปีนป่าย หรือตาข่ายสำหรับปีนเล่น

๕.๑.๒ เครื่องเล่นสำหรับโยกหรือไกว เช่น ม้าไม้ ชิงช้า ม้านั่งโยก ไม้กระดก ฯลฯ

๕.๑.๓ เครื่องเล่นสำหรับหมุน เช่น ม้าหมุน พวงมาลัยรถสำหรับหมุนเล่น

๕.๑.๔ ราวโหนขนาดเล็กสำหรับเด็ก

๕.๑.๕ ต้นไม้สำหรับเดินทรงตัว หรือไม้กระดานแผ่นเดียว

๕.๑.๖ เครื่องเล่นประเภทล้อเลื่อน เช่น รถสามล้อ รถลากจูง ฯลฯ

๕.๒ การเล่นทราย

ทรายเป็นสิ่งที่เด็กๆ ชอบเล่น ทั้งทรายแห้ง ทรายเปียก นำมาก่อนเป็นรูปต่าง ๆ ได้ และสามารถนำวัสดุอื่นมาประกอบการเล่นตกแต่งได้ เช่น กิ่งไม้ ดอกไม้ เปลือกหอย ฟิมพ์ขนม ที่ตักทราย ฯลฯ

ปกติบ่อทรายจะอยู่กลางแจ้ง โดยอาจจัดให้อยู่ใต้ร่มเงาของต้นไม้หรือสร้างหลังคา ทำขอบกั้น เพื่อมิให้ทรายกระจัดกระจาย บางโอกาสอาจพรมน้ำให้ชื้นเพื่อเด็กจะได้ก่อเล่น นอกจากนี้ ควรมีวิธีการปิดกั้นมิให้สัตว์เลื้อยลงไปทำความสกปรกในบ่อทรายได้

๕.๓ การเล่นน้ำ

เด็กทั่วไปชอบเล่นน้ำมาก การเล่นน้ำนอกจากสร้างความพอใจและคลายความเครียดให้เด็กแล้วยังทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อีกด้วย เช่น เรียนรู้ทักษะการสังเกต จำแนกเปรียบเทียบ ปริมาตร ฯลฯ

อุปกรณ์ที่ใส่น้ำอาจเป็นถังที่สร้างขึ้น โดยเฉพาะหรืออ่างน้ำวางบนขาตั้งที่มั่นคง ความสูงพอที่เด็กจะยืนได้พอดี และควรมีผ้าพลาสติกกันเสื่อผ้าเปียกให้เด็กใช้คลุมระหว่างเล่น

๕.๔ การเล่นสมมติในบ้านตุ๊กตาหรือบ้านจำลอง

เป็นบ้านจำลองสำหรับเด็กเล่น จำลองแบบจากบ้านจริงๆ อาจทำด้วยเศษวัสดุประเภทผ้าใบ กระสอบป่าน ของจริงที่ไม่ใช่แล้ว เช่น หม้อ เต้า ชาม อ่าง เตา ริด เครื่องครัว

ตุ๊กตาสมมติเป็นบุคคลในครอบครัว เสื้อผ้าผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่แล้วสำหรับพลัดเปลี่ยน มีการตกแต่ง บริเวณใกล้เคียงให้เหมือนบ้านจริง ๆ บางครั้งอาจจัดเป็นร้านขายของ สถานที่ทำการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเล่นสมมติตามจินตนาการของเด็กเอง

๕.๕ การเล่นในมุมช่างไม้

เด็กต้องการการออกกำลังกายในการเคาะ ตอก กิจกรรมการเล่นในมุมช่างไม้จะช่วยในการพัฒนากล้ามเนื้อให้แข็งแรง ช่วยฝึกการใช้มือและการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา นอกจากนี้ยังฝึกให้รักงานและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย

๕.๖ การเล่นกับอุปกรณ์กีฬา

เป็นการนำอุปกรณ์กีฬามาให้เด็กเล่นอย่างอิสระหรือใช้ประกอบเกมการเล่นที่ให้อิสระแก่เด็กให้มากที่สุด ไม่ควรเน้นการแข่งขันเพื่อมุ่งหวังแพ้-ชนะ อุปกรณ์กีฬาที่นิยมนำมาให้เด็กเล่น เช่น ลูกบอล ห่วงยาง ลูกทราย ฯลฯ

๕.๗ การเล่นเกมการละเล่น

กิจกรรมการเล่นเกมการละเล่นที่จัดให้เด็กเล่น เช่น เกมการละเล่นของไทย เกมการละเล่นของท้องถิ่น เช่น มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร แมง โพงพาง ฯลฯ การละเล่นเหล่านี้ต้องใช้บริเวณที่กว้าง การเล่นอาจเล่นเป็นกลุ่มเล็ก/กลุ่มใหญ่ก็ได้ ก่อนเล่นผู้สอนอธิบายกติกาและสาธิตให้เด็กเข้าใจ ไม่ควรนำเกมการละเล่นที่มีกติกายุ่งยากและเน้นการแข่งขันแพ้ชนะมาจัดกิจกรรมให้กับเด็กวัยนี้ เพราะเด็กจะเกิดความเครียดและสร้างความรู้สึกละอายใจต่อตนเอง

ข้อเสนอแนะ

๑. หมั่นตรวจตราเครื่องเล่นสนามและอุปกรณ์ประกอบให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยและใช้การได้ดีอยู่เสมอ
๒. ให้โอกาสเด็กเลือกเล่นกลางแจ้งอย่างอิสระทุกวัน อย่างน้อยวันละ ๓๐ นาที
๓. ขณะเด็กเล่นกลางแจ้ง ผู้สอนต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อระมัดระวังความปลอดภัยในการเล่น หากพบว่าเด็กแสดงอาการเหนื่อย อ่อนล้า ควรให้เด็กหยุดพัก
๔. ไม่ควรนำกิจกรรมพลศึกษาสำหรับเด็กระดับประถมศึกษาไปใช้สอนกับเด็กระดับปฐมวัยเพราะยังไม่เหมาะสมกับวัย
๕. หลังจากเลิกกิจกรรมกลางแจ้ง ควรให้เด็กได้พักผ่อนหรือนั่งพัก ไม่ควรให้เด็กรับประทานอาหารกลางวันหรือดื่มนมทันที เพราะอาจทำให้เด็กอาเจียน เกิดอาการจุกแน่นได้

๖. เกมการศึกษา

เกมการศึกษาเป็นเกมที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะ เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย ๓-๕ ปี เช่น เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ ต่อตามแบบ ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ

๑. การสอนเกมการศึกษาในระยะแรก ควรเริ่มสอนโดยใช้ของจริง เช่น การจับคู่ กระจิ๊งเป็ง ที่เหมือนกัน หรือการเรียงลำดับกระจิ๊งเป็งตามลำดับสูง-ต่ำ
๒. การเล่นเกมในแต่ละวัน อาจจัดให้เล่นทั้งเกมชุดใหม่และเกมชุดเก่า
๓. ผู้สอนอาจให้เด็กหมุนเวียนเข้ามาเล่นเกมกับผู้สอนทีละกลุ่ม หรือสอนทั้งชั้นตามความเหมาะสม
๔. ผู้สอนอาจให้เด็กที่เล่นได้แล้ว มาช่วยแนะนำกติกาการเล่นในบางโอกาสได้
๕. การเล่นเกมการศึกษา นอกจากใช้เวลาในช่วงกิจกรรมเกมการศึกษาตามตารางกิจกรรมประจำวันแล้วอาจให้เด็กเลือกเล่นอิสระในช่วงเวลากิจกรรมเสรีได้
๖. การเก็บเกมที่เล่นแล้ว อาจเก็บใส่กล่องเล็ก ๆ หรือใส่ถุงพลาสติกหรือใช้ยางรัดแยกแต่ละเกม แล้วจัดใส่กล่องใหญ่รวมไว้เป็นชุด

บทที่ ๕

การเขียนแผนการจัดประสบการณ์

การสอนในระดับปฐมวัยนั้นไม่สอนเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการ ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น ดังนั้นการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้านบรรลุจุดหมายตามหลักสูตรนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการจัดประสบการณ์และรู้หลักการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดประสงค์ของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์

๑. เพื่อให้ ผู้สอน วางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
๒. เพื่อให้ผู้สอนนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวันให้บรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้

การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์

การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร ผู้สอนควรดำเนินตามขั้นตอนต่อไปนี้

๑. **ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๕๖ และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง** ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างละเอียด จนเกิดความเข้าใจว่าจะพัฒนาเด็กอย่างไร เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้ควรศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้น เช่น คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ข้อมูลพัฒนาการเด็ก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒ เป็นต้น

๒. **วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา ความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์(จุดหมาย) ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็ก ๓ – ๕ ปี** ผู้สอนต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็ก ๓ – ๕ ปี เพื่อนำไปพิจารณาสาระการเรียนรู้

๓. **วิเคราะห์สาระการเรียนรู้** ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้ซึ่งกำหนดไว้ ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญและส่วนที่เป็นสาระที่ควรเรียนรู้ โดยผู้สอนจะต้องวิเคราะห์และเลือกนำมากำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์

๔. กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนต้องกำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยซึ่งมีหลากหลาย รวมทั้งศึกษาแนวคิดจากนวัตกรรมที่ผู้สอนต้องการใช้สอดแทรกลงในการจัดประสบการณ์ สำหรับรูปแบบที่นิยมใช้จัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัยศึกษา คือ **หน่วยการจัดประสบการณ์** ผู้สอนสามารถกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์เป็นรายสัปดาห์ บางสัปดาห์อาจใช้หน่วยตามความสนใจของเด็ก โดยพิจารณาข้อมูลหลักสูตรสถานศึกษา ตัวเด็ก สภาพแวดล้อม สังคม-วัฒนธรรมประกอบ ทั้งนี้สามารถยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

สำหรับการจัดประสบการณ์แบบหน่วย ผู้สอนต้องกำหนดหัวเรื่องโดยใช้เป็นแกนกลางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก การกำหนดหัวเรื่องสามารถทำได้ ๓ วิธีคือ

วิธีที่ ๑ เด็กเป็นผู้กำหนด

วิธีนี้ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้กำหนดหัวเรื่องได้ตามความสนใจของเด็ก เช่น ขณะเดินผ่านแปลงดอกไม้ เด็กๆแสดงความสนใจผีเสื้อที่กำลังเกาะดอกไม้อยู่และต้องการที่จะเรียนรู้ เรื่องผีเสื้อ ดังนั้นผู้สอนจึงนำเรื่องผีเสื้อมาเป็นหัวเรื่องในการจัดทำหน่วยการจัดประสบการณ์

วิธีที่ ๒ ผู้สอนและเด็กร่วมกันกำหนด

วิธีนี้เป็นวิธีที่กำหนดร่วมกันระหว่างผู้สอนกับเด็ก โดยผู้สอนกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็น แล้วนำเรื่องที่สนใจมากำหนดเป็นหน่วยการจัดประสบการณ์ เช่น ผู้สอนอ่านนิทานเกี่ยวกับ“ช้าง”ให้เด็กฟัง และมีการสนทนา อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องช้าง ในที่สุดผู้สอนกับเด็กจึงตัดสินใจร่วมกันกำหนดเรื่อง “ช้าง”เป็นหน่วยการจัดประสบการณ์

วิธีที่ ๓ ผู้สอนเป็นผู้กำหนด

วิธีนี้ผู้สอนจะเป็นผู้วางแผนกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์และสาระการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยไว้ล่วงหน้าโดยพิจารณาจากโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่จัดทำไว้ หน่วยการจัดประสบการณ์นี้สามารถปรับและยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก เช่น ผู้สอนกำหนดหัวเรื่อง“ยุ้ง”ไว้ล่วงหน้าแล้ว แต่ปรากฏว่าเด็กอยากรู้เรื่อง “ผีเสื้อ” ผู้สอนสามารถยืดหยุ่นเปลี่ยนเรื่องนั้นมาเป็นผีเสื้อได้และนำเรื่อง “ยุ้ง”ไปจัดประสบการณ์ในโอกาสต่อไป

การกำหนดหัวเรื่องหน่วยการจัดประสบการณ์ ควรมีลักษณะ ดังนี้

- ❖ เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก
- ❖ ตรงตามความต้องการและความสนใจของเด็ก
- ❖ สอดคล้องกับสภาพและการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็ก
- ❖ ผนวกคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปได้อย่างผสมกลมกลืน

๕. **เขียนแผนการจัดประสบการณ์** ผู้สอนควรพิจารณาเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้สอนนำไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อเด็กปฐมวัยที่ผู้สอนรับผิดชอบ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

๕.๑ นำหน่วยการจัดประสบการณ์ที่กำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้

เมื่อได้หน่วยการจัดประสบการณ์แล้ว ผู้สอนกำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ให้เข้ากับหัวเรื่องหน่วยการจัดประสบการณ์ สาระการเรียนรู้ประกอบด้วยประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ ซึ่งสาระที่ควรเรียนรู้ในหลักสูตรนั้นเป็นสาระที่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาให้ ทั้งนี้เพื่อประสงค์ให้สามารถยืดหยุ่นได้โดยง่าย สะดวกต่อการปรับให้เหมาะสมกับความสนใจและสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก

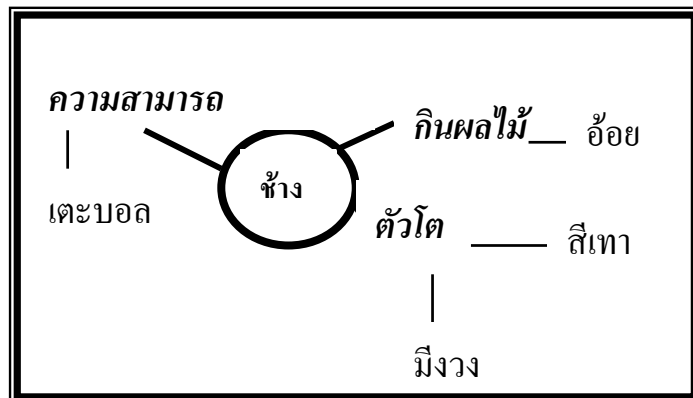
๕.๒ สังเกตหรือระดมความคิดจากเด็ก

ผู้สอนอาจสนทนากับเด็ก เพื่อจะได้ทราบว่าเด็กมีประสบการณ์เดิมในหัวเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด เด็กอยากทราบอะไรเพิ่มเติม และผู้สอนควรตรวจสอบหลักสูตรเพื่อเพิ่มเติมสิ่งที่เด็กควรเรียนรู้ในหน่วยหรือหัวเรื่องนั้นๆ

ตัวอย่าง หน่วย “ช้าง”

๑. สิ่งที่ได้เรียนรู้แล้ว

- ช้างตัวโต สีเทา มิงวง
- กินอ้อย
- เตะบอล

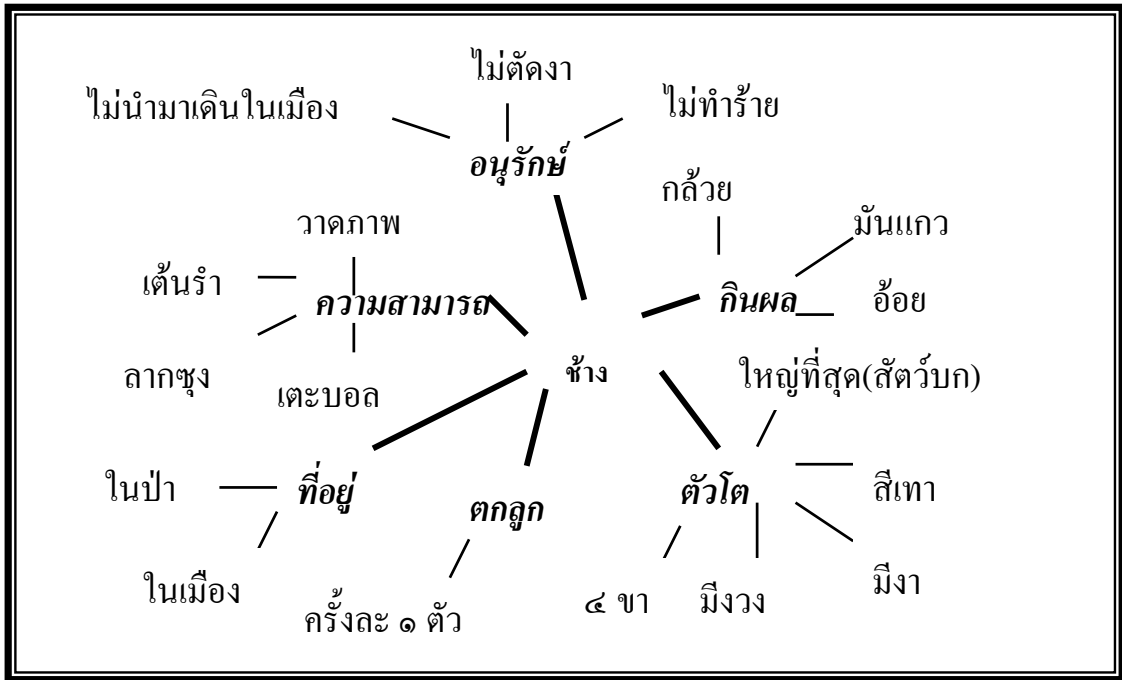
๒. สิ่งที่ได้เด็กต้องการรู้

- ช้างออกลูกครั้งละกี่ตัว
- ช้างชอบอยู่ที่ไหน

๓. สิ่งที่ได้เด็กควรรู้

- การอนุรักษ์ช้างไทย (มฐ.๗ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย)
- ความสามารถของช้างไทย (มฐ.๑๒ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้)

ตัวอย่างสิ่งที่เด็กเรียนรู้หลังจากเด็กเรียนรู้เรื่องข้างแล้ว

๕.๓ เขียนแผนการจัดประสบการณ์

เมื่อได้ขอบข่ายสาระที่เด็กต้องการรู้และสาระที่ผู้สอนคิดว่าเด็กควรรู้เพิ่มเติมแล้ว ผู้สอนต้องเขียนแผนการจัดประสบการณ์ โดยคำนึงถึงมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้สภาพที่พึงประสงค์ในเด็กแต่ละกลุ่มอายุที่ผู้สอนรับผิดชอบ ประสบการณ์สำคัญที่คาดว่าจะเกิด สื่อกิจกรรม และการประเมิน

สำหรับรูปแบบการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ ผู้สอนสามารถเขียนแผนการจัดประสบการณ์ไว้ล่วงหน้า และเขียนแผนการจัดประสบการณ์แบบหน่วย(Unit) แต่คู่มือฉบับนี้จะให้ไว้เพียง ๒ ตัวอย่าง ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยและสถานศึกษาของตนเองได้ ดังนี้

ตัวอย่างการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ แบบที่ ๑

ชื่อหน่วย

(ระบุชื่อหัวเรื่องที่จะใช้ในการจัดประสบการณ์ได้จากหลักสูตรของสถานศึกษาที่กำหนดไว้แล้ว หรือยึดหยุ่น ปรับเปลี่ยนตามความสนใจของเด็ก)

สิ่งที่ได้รู้แล้ว	สิ่งที่เด็กต้องการรู้	สิ่งที่เด็กควรรู้
(ได้จากการสังเกต สนทนากับเด็ก และผู้สอนบันทึกข้อมูลไว้)	(ได้จากคำถามที่เด็กถามผู้สอน แสดงถึงความอยากรู้ในหัวเรื่องนั้นๆ ของเด็ก)	(ได้จากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๕๖ ในส่วนที่เป็นสาระที่ควรเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญ)

วัน : (วันที่ทำการสอน)

เวลา : (ตามตารางกิจกรรมประจำวัน)

ชื่อกิจกรรม : (ชื่อกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวัน)

จุดประสงค์ : ๑.

๒.

๓.

๔.

(เป้าหมายพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดกับเด็กเมื่อทำกิจกรรมในหน่วยแล้ว ควรอยู่บนพื้นฐานของพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน)

ฯลฯ

สาระการเรียนรู้ : ๑. สาระที่ควรเรียนรู้ (เป็นสาระที่ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษาที่บุคลากรสถานศึกษาร่วมกันจัดทำ)

๒. ประสบการณ์สำคัญ (เป็นประสบการณ์สำคัญที่คาดว่าจะเกิดและถูกกำหนดไว้แล้วในหลักสูตรของสถานศึกษาที่บุคลากรสถานศึกษาร่วมกันจัดทำ)

วิธีดำเนินกิจกรรม :

๑.

๒.

(ผู้สอนเขียนกิจกรรมโดยระบุการดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ โดยคำนึงถึงวัย พัฒนาการช่วงความสนใจของเด็กและจุดประสงค์ที่ต้องการ)

ฯลฯ

สื่อ : (ระบุสื่อที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม)

การประเมิน : (ระบุวิธีการประเมินและสิ่งที่ประเมิน).

บันทึกหลังสอน :

ตัวอย่างการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ แบบที่ ๒ *

ชื่อหน่วย : (ชื่อหัวเรื่องที่จะนำไปสอนเด็กได้จากหลักสูตรหรือความสนใจของเด็ก)

จุดประสงค์ : (เป้าหมายพฤติกรรมทั่วไปที่ต้องการให้เกิดเมื่อเด็กทำกิจกรรมครบตามระยะเวลาที่ผู้สอนวางแผนไว้ อาจเป็น ๑ สัปดาห์ หรือ ๒ สัปดาห์ ทั้งนี้ควรอยู่บนพื้นฐานพัฒนาการเด็กและจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/สถานศึกษาปฐมวัย)

วันที่	จุดประสงค์	สาระการเรียนรู้		กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
		สาระที่ควรเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ			
๑	กิจกรรม (ระบุชื่อกิจกรรม เช่น เคลื่อนไหวจังหวะ / เล่นกลางแจ้ง ฯลฯ และระบุจุดประสงค์ของกิจกรรมเป็นข้อๆ)	(สาระที่จะให้เด็กเรียนรู้)	(ประสบการณ์สำคัญ ที่คาดว่าจะเกิด)	(ดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ สาระการเรียนรู้ ช่วงเวลาของกิจกรรมที่จัด และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย)	(ชื่อสื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม)	(ระบุประเมินอะไร ด้วยวิธีใด ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์)

ข้าพเจ้า นางสาว . . .

หมายเหตุ * เป็นการเขียนแผนการจัดประสบการณ์แบบกิ่งตาราง โดยภายในตารางจะเขียนกิจกรรมที่จัดในแต่ละวันอย่างละเอียดจนครบทุกกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์

๒. ตัวอย่างการเขียนแผนการจัดประสบการณ์แบบที่ ๒ เฉพาะกิจกรรมกลุ่มย่อย / กิจกรรมในวงกลม
/ กิจกรรมเสริมประสบการณ์

ชื่อหน่วย : ช้าง *

** จุดประสงค์ : ๑.กล้าแสดงความคิดเห็น

๒.ฝึกทักษะในการฟังและพูด

๓.ฝึกการสังเกตและเปรียบเทียบ

๔.ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น

วันที่	จุดประสงค์	สาระการเรียนรู้		กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
		สาระที่ควรเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ			
๑	กิจกรรมกลุ่มย่อย / กิจกรรมในวงกลม /กิจกรรมเสริม ประสบการณ์ ๑. อธิบายรูปร่าง ลักษณะของช้างได้ ๒. เปรียบเทียบ ความเหมือนความ ต่างของช้างกับ สัตว์อื่นได้ ๓. ทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้	รูปร่าง ลักษณะของ ช้าง	๑. การอธิบาย เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ (การใช้ภาษา) ๒. เปรียบเทียบ ขนาด รูปร่าง สี (การสังเกต การจำแนก และ การเปรียบเทียบ) ๓. การทำงาน ร่วมกับเด็กอื่น (การเรียนรู้ทาง สังคม)	๑. สนทนาร่วมกับ เด็กเกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะช้าง ๒. เปรียบเทียบ ความเหมือน ความต่างของช้าง กับสัตว์อื่นตาม ความคิดเห็น ๓.แบ่งกลุ่มให้เด็ก วาดภาพ และ แต่ละกลุ่มนำเสนอ ด้วยภาพเขียน ต่อกลุ่มใหญ่	-หุ่นจำลอง ช้าง - ภาพช้าง - สีเขียน - กระดาษ	สังเกต ๑. การพูดอธิบาย รูปร่างลักษณะของ ช้าง ๒. การเปรียบเทียบ ความเหมือนความ ต่างของช้าง

หมายเหตุ * ผู้สอนควรให้เด็กมีประสบการณ์จริงเกี่ยวกับเรื่อง ช้าง เช่น พาไปทัศนศึกษาสวนสัตว์ คว้าดิทัศน์

** จุดประสงค์ที่ยกมานั้นเป็นจุดประสงค์ทั่วไปของหน่วยช้างและนำมาเฉพาะส่วนที่สัมพันธ์กับ
กิจกรรมกลุ่มย่อย/ กิจกรรมในวงกลม / กิจกรรมเสริมประสบการณ์

บทที่ ๖

สื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

สื่อ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับในการเรียนการสอน สื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง

สื่อประกอบการจัดกิจกรรม

สื่อประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ควรมีสื่อทั้งที่เป็นประเภท ๒ มิติ และ/หรือ ๓ มิติ ที่เป็นสื่อของจริง สื่อธรรมชาติ สื่อที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก สื่อสะท้อนวัฒนธรรม สื่อที่ปลอดภัยต่อตัวเด็ก สื่อเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่างๆให้ครบทุกด้าน สื่อที่เอื้อให้เด็กเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า โดยการใช้สื่อเริ่มต้นจาก **สื่อของจริง ภาพถ่าย ภาพโครงร่าง และ สัญลักษณ์** ทั้งนี้การใช้สื่อต้องเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจและความต้องการของเด็กที่หลากหลาย ตัวอย่างสื่อประกอบการจัดกิจกรรม มีดังนี้

กิจกรรมเสรี /การเล่นตามมุม

๑. มุมบทบาทสมมติ อาจจัดเป็นมุมเล่น ดังนี้

๑.๑ มุมบ้าน

- ❖ ของเล่นเครื่องใช้ในครัวขนาดเล็ก หรือของจำลอง เช่น เตา กะทะ ครก กาน้ำ เขียง มีดพลาสติก หม้อ จาน ช้อน ถ้วยชาม กะละมัง ฯลฯ
- ❖ เครื่องเล่นตุ๊กตา เสื้อผ้าตุ๊กตา เตียง เปลเด็ก ตุ๊กตา
- ❖ เครื่องแต่งบ้านจำลอง เช่น ชุดรับแขก โต๊ะเครื่องแป้ง หมอนอิง กระจกขนาดเห็นเต็มตัว หวี ตลับแป้ง ฯลฯ
- ❖ เครื่องแต่งกายบุคคลอาชีพต่างๆ ที่ใช้แล้ว เช่น ชุดเครื่องแบบทหาร ตำรวจ ชุดเสื้อผ้าผู้ใหญ่ชายและหญิง รองเท้า กระเป๋าถือที่ไม่ใช้แล้ว ฯลฯ
- ❖ โทรศัพท์ เตารีดจำลอง ที่รีดผ้าจำลอง
- ❖ ภาพถ่ายและรายการอาหาร

๑.๒ มุมหมอบ

- ❖ เครื่องเล่นจำลองแบบเครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์การรักษาผู้ป่วย เช่น หูฟัง เสื้อคลุมหมอบ ฯลฯ
- ❖ อุปกรณ์สำหรับเลียนแบบการบันทึกข้อมูลผู้ป่วย เช่น กระดาษ ดินสอ ฯลฯ

๑.๓ มุมร้านค้า

- ❖ ก่อและขวดผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ใช้แล้ว
- ❖ อุปกรณ์ประกอบการเล่น เช่น เครื่องคิดเลข ลูกคิด ธนบัตรจำลอง ฯลฯ

๒. มุมบล็อก

- ❖ ไม้บล็อกหรือแท่งไม้ที่มีขนาดและรูปทรงต่าง ๆ กัน จำนวนตั้งแต่ ๕๐ ขึ้นขึ้นไป
- ❖ ของเล่นจำลอง เช่น รถยนต์ เครื่องบิน รถไฟ คน สัตว์ ดินไม้ ฯลฯ
- ❖ ภาพถ่ายต่างๆ
- ❖ ที่จัดเก็บไม้บล็อกหรือแท่งไม้อาจเป็นชั้น ลังไม้หรือพลาสติก แยกตามรูปทรง ขนาด

๓. มุมหนังสือ

- ❖ หนังสือภาพนิทาน สมุดภาพ หนังสือภาพที่มีคำและประโยคสั้น ๆ พร้อมภาพ
- ❖ ชั้นหรือที่วางหนังสือ
- ❖ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการสร้างบรรยากาศการอ่าน เช่น เสื้อ พรม หมอน ฯลฯ
- ❖ สมุดเซ็นยืมหนังสือกลับบ้าน
- ❖ อุปกรณ์สำหรับการเขียน
- ❖ อุปกรณ์เสริม เช่น เครื่องเล่นเทป ตลับเทปนิทานพร้อมหนังสือนิทาน หูฟัง ฯลฯ

๔. มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติศึกษา

- ❖ วัสดุต่าง ๆ จากธรรมชาติ เช่น เมล็ดพืชต่าง ๆ เปลือกหอย ดิน หิน แร่ ฯลฯ
- ❖ เครื่องมือเครื่องใช้ในการสำรวจ สังเกต ทดลอง เช่น แวนขยาย แม่เหล็ก เข็มทิศ เครื่องชั่ง ฯลฯ

กิจกรรมสร้างสรรค์ ควรมีวัสดุ อุปกรณ์ ดังนี้

๑. การวาดภาพและระบายสี

- ❖ สีเทียนแท่งใหญ่ สีไม้ สีชอล์ก สีน้ำ
- ❖ พู่กันขนาดใหญ่ (ประมาณเบอร์ ๑๒)
- ❖ กระดาษ
- ❖ เลื่อยคูลุม หรือผ้ากันเปื้อน

๒. การเล่นกับสี

- ❖ การเป่าสี มี กระดาษ หลอดกาแฟ สีน้ำ
- ❖ การหยดสี มี กระดาษ หลอดกาแฟ พู่กัน สีน้ำ
- ❖ การพับสี มี กระดาษ สีน้ำ พู่กัน
- ❖ การเทสี มี กระดาษ สีน้ำ
- ❖ การละเลงสี มี กระดาษ สีน้ำ แป้งเปียก

๓. การพิมพ์ภาพ

- ❖ แม่พิมพ์ต่าง ๆ จากของจริง เช่น นิ้วมือ ใบไม้ ก้านกล้วย ฯลฯ
- ❖ แม่พิมพ์จากวัสดุอื่น ๆ เช่น เชือก เส้นด้าย ทรายาง ฯลฯ
- ❖ กระดาษ ผ้าเช็ดมือ สีโปสเตอร์ (สีน้ำ สีฝุ่น ฯลฯ)

๔. การปั้น เช่น ดินน้ำมัน ดินเหนียว แป้งโดว์ แผ่นรองปั้น แม่พิมพ์รูปต่าง ๆ ไม้นวดแป้ง ฯลฯ

๕. การพับ ฉีก ตัดปะ เช่น กระดาษ หรือวัสดุอื่น ๆ ที่จะใช้พับ ฉีก ตัด ปะ
กรรไกรขนาดเล็กปลายมน กาวน้ำหรือแป้งเปียก ผ้าเช็ดมือ ฯลฯ

๖. การประดิษฐ์เศษวัสดุ เช่น เศษวัสดุต่าง ๆ มีกล่องกระดาษ แกนกระดาษ
เศษผ้า เศษไหม กาว กรรไกร สี ผ้าเช็ดมือ ฯลฯ

๗. การร้อย เช่น ลูกปัด หลอดกาแฟ หลอดด้าย ฯลฯ

๘. การสาน เช่น กระดาษ ใบตอง ใบมะพร้าว ฯลฯ

๙. การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ พลาสติกชิ้นเล็ก ๆ รูปทรงต่าง ๆ ผู้เล่นสามารถ
นำมาต่อเป็นรูปแบบต่าง ๆ ตามความต้องการ

๑๐. การสร้างรูป เช่น จากกระดานปักหมุด จากแป้นตะปูที่ใช้หนังยางหรือ เชือกผูกคึงให้เป็นรูปร่างต่าง ๆ

เกมการศึกษา ตัวอย่างสื่อประเภทเกมการศึกษามีดังนี้

๑. เกมจับคู่

- ❖ จับคู่รูปร่างที่เหมือนกัน
- ❖ จับคู่ภาพเงา
- ❖ จับคู่ภาพที่ซ่อนอยู่ในภาพหลัก
- ❖ จับคู่สิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน สิ่งที่ใช้คู่กัน
- ❖ จับคู่ภาพส่วนเต็มกับส่วนย่อย
- ❖ จับคู่ภาพกับโครงร่าง
- ❖ จับคู่ภาพชิ้นส่วนที่หายไป
- ❖ จับคู่ภาพที่เป็นประเภทเดียวกัน
- ❖ จับคู่ภาพที่ซ่อนกัน
- ❖ จับคู่ภาพสัมพันธ์แบบตรงกันข้าม
- ❖ จับคู่ภาพที่สมมาตรกัน
- ❖ จับคู่แบบอุปมาอุปไมย
- ❖ จับคู่แบบอนุกรม

๒. เกมภาพตัดต่อ

- ❖ ภาพตัดต่อที่สัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ผลไม้ ผัก ฯลฯ

๓. เกมจัดหมวดหมู่

- ❖ ภาพสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาจัดเป็นพวก ๆ
- ❖ ภาพเกี่ยวกับประเภทของใช้ในชีวิตประจำวัน
- ❖ ภาพจัดหมวดหมู่ตามรูปร่าง สี ขนาด รูปทรงเรขาคณิต

๔. เกมวางภาพต่อปลาย (โดมิโน)

- ❖ โดมิโนภาพเหมือน
- ❖ โดมิโนภาพสัมพันธ์

๕. เกมเรียงลำดับ

- ❖ เรียงลำดับภาพเหตุการณ์ต่อเนื่อง
- ❖ เรียงลำดับขนาด

๖. เกมศึกษารายละเอียดของภาพ (ลอตโต)
๗. เกมจับคู่แบบตารางสัมพันธ์ (เมตริกเกม)
๘. เกมพื้นฐานการบวก

กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมในวงกลม ตัวอย่างสื่อมีดังนี้

๑. สื่อของจริงที่อยู่ใกล้ตัวและสื่อจากธรรมชาติหรือวัสดุท้องถิ่น เช่น ต้นไม้ ใบไม้ เปลือกหอย เสื้อผ้า ฯลฯ
๒. สื่อที่จำลองขึ้น เช่น ลูกโลก ตุ๊กตาสัตว์ ฯลฯ
๓. สื่อประเภทภาพ เช่น ภาพพลิก ภาพโปสเตอร์ หนังสือภาพ ฯลฯ
๔. สื่อเทคโนโลยี เช่น วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องขยายเสียง โทรศัพท์ ฯลฯ

กิจกรรมกลางแจ้ง ตัวอย่างสื่อมีดังนี้

๑. เครื่องเล่นสนาม เช่น เครื่องเล่นสำหรับปีนป่าย เครื่องเล่นประเภทล้อเลื่อน ฯลฯ
๒. ที่เล่นทราย มีทรายละเอียด เครื่องเล่นทราย เครื่องตวง ฯลฯ
๓. ที่เล่นน้ำ มีภาชนะใส่น้ำหรืออ่างน้ำวางบนขาตั้งที่มั่นคง ความสูงพอที่เด็กจะยืนได้พอดี เสื้อคลุมหรือผ้ากันเปื้อนพลาสติก อุปกรณ์เล่นน้ำ เช่น ถ้วยตวง ขวดต่างๆ สายยาง กรวยกรอกน้ำ ตุ๊กตายาง ฯลฯ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ตัวอย่างสื่อมีดังนี้

๑. เครื่องเคาะจังหวะ เช่น ฉิ่ง เหล็กสามเหลี่ยม กรับ รำมะนา กลอง ฯลฯ
๒. อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหว เช่น หนังสือพิมพ์ ธิบิ้น แแถบผ้า ห่วง หวาย ลูกทราย ฯลฯ

การเลือกสื่อ มีวิธีการเลือกสื่อ ดังนี้

๑. เลือกให้ตรงกับจุดมุ่งหมายและเรื่องที่สอน
๒. เลือกให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก
๓. เลือกให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นที่เด็กอยู่หรือสถานภาพของสถานศึกษา
๔. มีวิธีการใช้ง่าย และนำไปใช้ได้หลายกิจกรรม
๕. มีความถูกต้องตามเนื้อหาและทันสมัย
๖. มีคุณภาพดี เช่น ภาพชัดเจน ขนาดเหมาะสม ไม่ใช่สีสะท้อนแสง
๗. เลือกสื่อที่เด็กเข้าใจง่ายในเวลาสั้น ๆ ไม่ซับซ้อน
๘. เลือกสื่อที่สามารถสัมผัสได้

๕. เลือกสื่อเพื่อใช้ฝึก และส่งเสริมการคิดเป็น ทำเป็น และกล้าแสดงความคิดเห็นด้วยความมั่นใจ

การจัดหาสื่อ สามารถจัดหาได้หลายวิธี คือ

๑. จัดหาโดยการขอยืมจากแหล่งต่างๆ เช่น ศูนย์สื่อของสถานศึกษาของรัฐบาล หรือสถานศึกษาเอกชน ฯลฯ
๒. จัดซื้อสื่อและเครื่องเล่น โดยวางแผนการจัดซื้อตามลำดับความจำเป็น เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ทางสถานศึกษาสามารถจัดสรรให้และสอดคล้องกับแผนการจัดประสบการณ์
๓. ผลิตสื่อและเครื่องเล่นขึ้นใช้เองโดยใช้วัสดุที่ปลอดภัยและหาง่ายเป็นเศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น กระดาษแข็งจากลังกระดาษ รูปภาพจากแผ่นป้ายโฆษณา รูปภาพจากหนังสือนิตยสารต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นตอนการดำเนินการผลิตสื่อสำหรับเด็ก มีดังนี้

๑. สำรวจความต้องการของการใช้สื่อให้ตรงกับจุดประสงค์ สาระการเรียนรู้และกิจกรรมที่จัด
๒. วางแผนการผลิต โดยกำหนดจุดมุ่งหมายและรูปแบบของสื่อให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก สื่อนั้นจะต้องมีความคงทนแข็งแรง ประณีตและสะดวกต่อการใช้
๓. ผลิตสื่อตามรูปแบบที่เตรียมไว้
๔. นำสื่อไปทดลองใช้หลาย ๆ ครั้งเพื่อหาข้อดี ข้อเสีย จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น
๕. นำสื่อที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้จริง

การใช้สื่อ ดำเนินการดังนี้

๑. การเตรียมพร้อมก่อนใช้สื่อ มีขั้นตอน คือ

๑.๑ **เตรียมตัวผู้สอน**

- ❖ ผู้สอนจะต้องศึกษาจุดมุ่งหมายและวางแผนว่าจะจัดกิจกรรมอะไรบ้าง
- ❖ เตรียมจัดหาสื่อและศึกษาวิธีการใช้สื่อ
- ❖ จัดเตรียมสื่อและวัสดุอื่น ๆ ที่จะต้องใช้ร่วมกัน
- ❖ ทดลองใช้สื่อก่อนนำไปใช้จริง

๑.๒ **เตรียมตัวเด็ก**

- ❖ ศึกษาความรู้พื้นฐานเดิมของเด็กให้สัมพันธ์กับเรื่องที่จะสอน
- ❖ ได้รับความสนใจเด็กโดยใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน
- ❖ ให้เด็กมีความรับผิดชอบ รู้จักใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่ทำลาย เล่นแล้วเก็บให้ถูกที่

๑.๓ เตรียมสื่อให้พร้อมก่อนนำไปใช้

- ❖ จัดลำดับการใช้สื่อว่าจะใช้อะไรก่อนหรือหลัง เพื่อความสะดวกในการสอน
- ❖ ตรวจสอบและเตรียมเครื่องมือให้พร้อมที่จะใช้ได้ทันที
- ❖ เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับสื่อ

๒. การนำเสนอสื่อ เพื่อให้บรรลุผลโดยเฉพาะในกิจกรรมเสริมประสบการณ์

/ กิจกรรมวงกลม / กิจกรรมกลุ่มย่อย ควรปฏิบัติ ดังนี้

- ๒.๑ สร้างความพร้อมและเร้าความสนใจให้เด็กก่อนจัดกิจกรรมทุกครั้ง
- ๒.๒ ใช้สื่อตามลำดับขั้นของแผนการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้
- ๒.๓ ไม่ควรให้เด็กเห็นสื่อหลายๆชนิดพร้อมๆกัน เพราะจะทำให้เด็กไม่สนใจกิจกรรมที่สอน
- ๒.๔ ผู้สอนควรยืนอยู่ด้านข้างหรือด้านหลังของสื่อที่ใช้กับเด็ก ผู้สอนไม่ควรยืนหันหลังให้เด็ก จะต้องพูดคุยกับเด็กและสังเกตความสนใจของเด็ก พร้อมทั้งสำรวจขอบบพร่องของสื่อที่ใช้ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
- ๒.๕ เปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมใช้สื่อ

ข้อควรระวังในการใช้สื่อการเรียนการสอน การใช้สื่อในระดับปฐมวัยควรระวังในเรื่องต่อไปนี้

๑. **วัสดุที่ใช้** ต้องไม่มีพิษ ไม่หัก และแตกง่าย มีพื้นผิวเรียบ ไม่เป็นเสี้ยน
๒. **ขนาด** ไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินไป เพราะยากต่อการหยิบยก อาจจะตกลงมาเสียหาย ตกเป็นอันตรายต่อเด็กหรือใช้ไม่สะดวก เช่น กรรไกรขนาดใหญ่ โต๊ะเก้าอี้ที่ใหญ่และสูงเกินไป และไม่ควรมีขนาดเล็กเกินไป เด็กอาจจะนำไปอมหรือกลืนทำให้ติดคอหรือไหลลงท้องได้ เช่น ลูกปัดเล็ก ลูกแก้วเล็ก ฯลฯ
๓. **รูปทรง** ไม่เป็นรูปทรงแหลม รูปทรงเหลี่ยม เป็นสัน
๔. **น้ำหนัก** ไม่ควรมีน้ำหนักมาก เพราะเด็กยกหรือหยิบไม่ไหว อาจจะตกลงมาเป็นอันตรายต่อตัวเด็ก
๕. **สื่อ** หลีกเลี่ยงสื่อที่เป็นอันตรายต่อตัวเด็ก เช่น สารเคมี วัตถุไวไฟ ฯลฯ
๖. **สี** หลีกเลี่ยงสีที่เป็นอันตรายต่อสายตา เช่น สีสะท้อนแสง ฯลฯ

การประเมินการใช้สื่อ

ควรพิจารณาจากองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ ผู้สอน เด็ก และสื่อ เพื่อจะได้ทราบว่าสื่อ นั้นช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด จะได้นำมาปรับปรุงการผลิตและการใช้สื่อให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้วิธีสังเกต ดังนี้

๑. สื่อ นั้นช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้เพียงใด
๒. เด็กชอบสื่อ นั้นเพียงใด
๓. สื่อ นั้นช่วยให้การสอนตรงกับจุดประสงค์หรือไม่ ถูกต้องตามสาระการเรียนรู้และทันสมัยหรือไม่
๔. สื่อ นั้นช่วยให้เด็กสนใจมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

การเก็บ รักษา และซ่อมแซมสื่อ

การจัดเก็บสื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กฝึกการสังเกต การเปรียบเทียบ การจัดกลุ่ม ส่งเสริมความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือ ผู้สอนไม่ควรใช้การเก็บสื่อเป็นการลงโทษเด็ก โดยดำเนินการดังนี้

๑. เก็บสื่อให้เป็นระเบียบและเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะ ประเภทของสื่อ สื่อที่เหมือนกัน จัดเก็บหรือจัดวางไว้ด้วยกัน
๒. วางสื่อในระดับสายตาของเด็ก เพื่อให้เด็กหยิบใช้ จัดเก็บได้ด้วยตนเอง
๓. ภาชนะที่จัดเก็บสื่อควรโปร่งใส เพื่อให้เด็กมองเห็นสิ่งที่อยู่ภายในได้ง่ายและควรมีมือจับเพื่อให้สะดวกในการขนย้าย
๔. ฝึกให้เด็กรู้ความหมายของรูปภาพหรือสีที่เป็นสัญลักษณ์แทนหมวดหมู่ ประเภทสื่อ เพื่อเด็กจะได้เก็บเข้าที่ได้ถูกต้อง การใช้สัญลักษณ์ควรมีความหมายต่อการเรียนรู้ของเด็ก สัญลักษณ์ควรใช้สื่อของจริง ภาพถ่ายหรือสำเนา ภาพวาด ภาพโครงร่างหรือภาพประจุด หรือบัตร คำติดคู่กับสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง
๕. ตรวจสอบสื่อหลังจากที่ใช้แล้วทุกครั้งว่ามีสภาพสมบูรณ์ จำนวนครบถ้วนหรือไม่
๖. ซ่อมแซมสื่อชำรุด และทำเต็มส่วนที่ขาดหายไปให้ครบชุด

การพัฒนาสื่อ

การพัฒนาสื่อเพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมในระดับปฐมวัยนั้น ก่อนอื่นควรได้สำรวจข้อมูล สภาพปัญหาต่างๆของสื่อทุกประเภทที่ใช้อยู่ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความต้องการ

แนวทางการพัฒนาสื่อ ควรมีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

๑. ปรับปรุงสื่อให้ทันสมัยเข้ากับเหตุการณ์ ใช้ได้สะดวก ไม่ซับซ้อนเกินไป เหมาะสมกับวัยของเด็ก

๒. รักษาความสะอาดของสื่อ ถ้าเป็นวัสดุที่ล้างน้ำได้ เมื่อใช้แล้วควรได้ล้างเช็ด หรือปิดฝุนให้สะอาด เก็บไว้เป็นหมวดหมู่ วางเป็นระเบียบหยิบใช้ง่าย

๓. ถ้าเป็นสื่อที่ผู้สอนผลิตขึ้นมาใช้เองและผ่านการทดลองใช้มาแล้ว ควรเขียนคู่มือประกอบการใช้สื่อนั้น โดยบอกชื่อสื่อ ประโยชน์และวิธีใช้สื่อ รวมทั้งจำนวนชิ้นส่วนของสื่อในชุดนั้นและเก็บคู่มือไว้ในซองหรือถุง พร้อมสื่อที่ผลิต

๔. พัฒนาสื่อที่สร้างสรรค์ ใช้ได้เอนกประสงค์ คือ เป็นได้ทั้งสื่อเสริมพัฒนาการและเป็นของเล่นสนุกสนานเพลิดเพลิน

บทที่ ๗

การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการ หมายถึง กระบวนการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในขณะที่ทำกิจกรรม แล้วจดบันทึกลงในเครื่องมือที่ผู้สอนสร้างขึ้นหรือกำหนดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในแต่ละครั้ง เป็นข้อมูลในการพัฒนาการให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ

การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวันและครอบคลุมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อนำผลมาใช้ในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์พัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน ด้วยเหตุนี้ผู้สอนซึ่งเป็นผู้ที่จะทำหน้าที่ประเมินพัฒนาการเด็กจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในพัฒนาการเด็กวัย ๓-๕ ปีเป็นอย่างดี และต้องเข้าใจโครงสร้างของการประเมินอย่างละเอียดว่าจะประเมินเมื่อไรและอย่างไร ต้องมีความสามารถในการเลือกเครื่องมือ และวิธีการที่จะใช้ได้อย่างถูกต้อง จึงจะทำให้ผลของการประเมินนั้นเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ การประเมินพัฒนาการอาจทำได้หลายวิธี แต่วิธีที่ง่ายต่อการปฏิบัติและนิยมใช้กันมาก คือ การสังเกต ซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องและบันทึกไว้เป็นหลักฐานอย่างสม่ำเสมอ อาจกล่าวได้ว่าผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องกับเด็กต้องคำนึงถึงเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

หลักการประเมินพัฒนาการของเด็ก

๑. ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
๒. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
๓. สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
๔. ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
๕. ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะกับเด็ก รวมทั้งใช้

แหล่งข้อมูลหลายๆด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ

ขั้นตอนการประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย จะต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาและทำความเข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังปรากฏในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ อย่างละเอียด จึงจะทำให้ดำเนินการประเมินพัฒนาการได้อย่างถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง

๒. วางแผนเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับใช้บันทึกและประเมินพัฒนาการ เช่น แบบบันทึกพฤติกรรมเหมาะที่จะใช้บันทึกพฤติกรรมของเด็ก การบันทึกรายวัน เหมาะกับการบันทึกกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนทุกวัน การบันทึกการเลือกของเด็กเหมาะสำหรับใช้บันทึกลักษณะเฉพาะหรือปฏิริยาที่เด็กมีต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว เป็นต้น ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะเลือกใช้เครื่องมือประเมินพัฒนาการที่เหมาะสม เพื่อจะได้ผลของพัฒนาการที่ถูกต้องตามต้องการ

๓. ดำเนินการประเมินและบันทึกพัฒนาการ หลังจากที่ได้วางแผนและเลือกเครื่องมือที่จะใช้ประเมินและบันทึกพัฒนาการแล้ว ก่อนจะลงมือประเมินและบันทึกจะต้องอ่านคู่มือหรือคำอธิบายวิธีการใช้เครื่องมือต่างๆ อย่างละเอียด แล้วจึงดำเนินการตามขั้นตอนที่ปรากฏในคู่มือและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อไป

๔. ประเมินและสรุป การประเมินและสรุปนั้นต้องดูจากผลการประเมินหลายๆ ครั้ง มิใช่เพียงครั้งเดียว หรือนำเอาผลจากการประเมินเพียงครั้งเดียวมาสรุป อาจทำให้ผิดพลาดได้ ผลการประเมินดูได้จากผลที่ปรากฏในเครื่องมือประเมินและบันทึกพัฒนาการ เช่น ประเมินการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กอายุ ๓ ปี ปรากฏว่ายังเดินขึ้นบันไดสลัดเท้าไม่ได้ ก็ต้องมาตีความหมายว่ากำลังขาของเด็กยังมีไม่พอที่จะเดินสลัดเท้าขึ้นบันได อาจสรุปได้ว่าพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ยังไม่แข็งแรงเหมาะสมกับวัยต้องจัดกิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ส่วนขาต่อไป

๕. รายงานผล เมื่อได้ผลจากการประเมินและสรุปพัฒนาการของเด็กแล้ว ผู้สอนจะต้องตัดสินใจว่าจะรายงานข้อมูลไปยังผู้ใด เพื่อจุดประสงค์อะไร และจะต้องใช้รูปแบบใดสำหรับรายงาน เช่น ต้องรายงานผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง เพื่อให้ทราบถึงกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้เด็กนั้น ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กแต่ละคนอย่างไร เป็นไปตามจุดประสงค์หรือไม่ เพื่อจะได้วางแผนช่วยเหลือเด็กได้ตรงตามความต้องการต่อไป โดยสถานศึกษาจะมีสมุดรายงานประจำตัวเด็ก ผู้สอนใช้สมุดรายงานนั้นเป็นเครื่องมือหรือแบบรายงานผู้ปกครองได้ และถ้าผู้สอนมีข้อเสนอแนะหรือจะขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กก็อาจจะเขียนเพิ่มเติมลงไปในสมุดรายงาน และต้องคำนึงไว้เสมอไม่ว่าจะใช้แบบรายงานใด ข้อมูลควรจะมีความหมายเกิดประโยชน์แก่เด็กเป็นสำคัญ การบันทึกข้อความลงในสมุดรายงานประจำตัวเด็ก ผู้สอนควรใช้ภาษาในทางสร้างสรรค์มาก

กว่าในทางลบ

๖. การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน ผู้สอนต้องตระหนักว่าการทำงานร่วมกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเป็นเรื่องสำคัญมาก ผู้สอนควรยกย่องผู้ปกครองที่พยายามมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก ผู้สอนจะต้องต้อนรับผู้ปกครองที่มาสถานศึกษา ขอบคุนสำหรับความร่วมมือ เขียนจดหมายถึงผู้ปกครองเพื่อรายงานเรื่องเด็ก พுகคุยด้วยตนเองหรือทางโทรศัพท์ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้ปกครองรู้สึกถึงความสำคัญของตนเองและต้องการที่จะมีส่วนร่วมกับผู้สอนในการพัฒนาเด็กของตน

การติดต่อสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองควรจะเป็นการติดต่อสื่อสาร ๒ ทาง คือ จากสถานศึกษาไปสูบ้านและจากบ้านมายังสถานศึกษา กระตุ้นให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก เพราะผู้ปกครองจะให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับตัวเด็ก ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาเด็กทุกคนได้เป็นอย่างดี สำหรับการติดต่อกับผู้ปกครองอาจทำได้หลายวิธีเช่น การติดต่อด้วยวาจา ได้แก่ การสนทนาด้วยตนเอง ทางโทรศัพท์ การเยี่ยมบ้าน การประชุมผู้ปกครอง การติดต่อด้วยวิธีอื่น เช่น ป้ายติดประกาศ วารสาร ข่าวสาร ผู้รับฟังความคิดเห็น เป็นต้น นอกจากนี้อาจให้ผู้ปกครองอาสาสมัครมาช่วยงานผู้สอนในสถานศึกษา เช่น เล่นกีฬาร้องเพลงและอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ช่วยในเวลาเด็กทำกิจกรรมเสรี ช่วยสังเกตเด็ก บันทึกพัฒนาการและอื่นๆอีกมากมายที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็ก ซึ่งสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำงานกับผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก

ในการสรุปผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยแต่ละครั้ง ควรใช้วิธีการประเมินอย่างหลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด วิธีการที่เหมาะสมและนิยมใช้ในการประเมินเด็กปฐมวัย มีด้วยกันหลายวิธี ดังต่อไปนี้

๑. การสังเกตและการบันทึก การสังเกต มีอยู่ ๒ แบบ คือ การสังเกตอย่างมีระบบ ได้แก่ การสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนตามแผนที่วางไว้ และอีกแบบหนึ่งคือการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ เป็นการสังเกตในขณะที่เด็กทำกิจกรรมประจำวันและเกิดพฤติกรรมที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นและผู้สอนจดบันทึกไว้ การสังเกตเป็นวิธีการที่ผู้สอนใช้ในการศึกษาพัฒนาการของเด็ก เมื่อมีการสังเกตก็ต้องมีการบันทึก ผู้สอนควรทราบว่าบันทึกอะไร การบันทึกพฤติกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเด็กเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงต้องนำมาบันทึกเป็นหลักฐานไว้อย่างชัดเจน การสังเกตและการบันทึกพัฒนาการเด็กสามารถใช้แบบง่าย ๆ คือ

๑.๑ **แบบบันทึกพฤติกรรม** ใช้บันทึกเหตุการณ์เฉพาะอย่าง โดยบรรยายพฤติกรรม
เด็ก ผู้บันทึกต้องบันทึกวัน เดือน ปีเกิดของเด็ก และวัน เดือน ปีที่ทำการบันทึกแต่ละครั้ง

ตัวอย่างแบบบันทึกพฤติกรรมเด็ก ตามหัวข้อประสบการณ์สำคัญ

ชื่อ ค.ญ. ไข่ สมบูรณ์ดี เกิดวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๘ ชั้นอนุบาลปีที่ ๒/๑ ชื่อผู้สังเกต อาจารย์ร่วมใจ พัฒนาชาติ

การทรงตัวและการ ประสานสัมพันธ์ของ กล้ามเนื้อใหญ่	การประสานสัมพันธ์ของ กล้ามเนื้อเล็ก	การรักษาสุขภาพ	การรักษาความปลอดภัย	ดนตรี	สุนทรียภาพ
๔/๖/๒๕๔๕ น้องไข่ ทำท่าทางวิ่งเป็น กระต่ายวิ่งแข่งกับเต่า และหยุดได้ทันที เมื่อได้ ยินสัญญาณหยุด	๖/๖/๔๕ น้องไข่ปั้นดินน้ำมันเป็น ตัวหนอน	๒/๖/๔๕ น้องไข่ล้างมือหลังออก จากห้องน้ำพูดกับเพื่อน ว่า “ต้องล้างมือให้สะอาด ก่อน ”	๔/๘/๔๕ น้องไข่หยิบผ้าเช็ดตัว เช็ดน้ำที่ท่าหกบน พื้นห้องจนแห้ง	๒๑/๕/๒๕๔๕ น้องไข่เดินเข้ามา ที่มุมดนตรี นั่งลงหยิบ ไม้ตีระนาดตีเข้าไปมา	๑๕/๗/๒๕๔๕ น้องไข่ชี้ภาพใน หนังสือนิทานแล้ว หัวเราะ พูดว่า “ ตลกจัง ”
การเล่น	คุณธรรม จริยธรรม	การเรียนรู้ทางสังคม	การคิด	การใช้ภาษา	การสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ
๑๕/๗/๔๕ น้องไข่เล่นรี้ริ้วข้าวสารกับ เพื่อน	๑๖/๖/๔๕ น้องไข่แบ่ง ของเล่นให้ เพื่อนที่มุมบล็อก	๑๘/๘/๔๕ กิจกรรมในวงกลม น้องไข่ยกมือถาม “ทำไม กระต่ายวิ่งแพ้เต่า”	๑๔/๘/๔๕ น้องไข่ หยิบส้มขึ้นมา แล้วพูดว่า “เหมือนที่ หิวผมเลย”	๑๕/๗/๔๕ น้องไข่ พูดให้เพื่อนฟัง ว่า “เมื่อคืนดูช้างเพื่อน แก้ว น้องไข่เคยเห็นช้างที่ เขาดิน”	๑๔/๕/๔๕ น้องไข่ยื่นกับ เพื่อนแล้วพูดว่า “เธอตัวสูงกว่าเรา”
จำนวน	มิติสัมพันธ์(พื้นที่/ระยะ)	เวลา			
๑๘/๘/๔๕ น้องไข่ นำจานมาวาง เท่ากับจำนวนผลไม้	๒๐/๘/๔๕ น้องไข่นำตัวหนังสือไป ส่องกระจกแล้วบอกว่า ตัวหนังสือหัวกลับ	๓๐/๘/๔๕ น้องไข่เล่าเรื่องแคระคูล่า ว่า “เมื่อก่อนเขาเคยเป็น คนแล้วกลายเป็นผีดูด เลือด”			

๑.๒ การบันทึกประจำวัน เป็น การบันทึกเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนทุกวัน ถ้าหากบันทึกในรูปแบบของการบรรยายก็มักจะเน้นเฉพาะเด็กรายที่ต้องการศึกษา ข้อดีของการบันทึกประจำวันคือ การชี้ให้เห็นความสามารถเฉพาะอย่างของเด็กจะช่วยกระตุ้นให้ผู้สอนได้พิจารณาปัญหาของเด็กเป็นรายบุคคล ช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญมีข้อมูลมากขึ้นสำหรับวินิจฉัยเด็กว่าสมควรจะได้รับคำปรึกษาเพื่อลดปัญหาและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังช่วยชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสียของการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างแบบบันทึกประจำวัน

ชื่อ ค.ญ. ใก่ สมบูรณ์ดี เกิดวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๘ ชั้นอนุบาลปีที่ ๒/๑

ชื่อผู้สังเกต อาจารย์ร่วมใจ พัฒนาชาติ วันที่บันทึก ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๕ เวลา ๑๐.๐๐ น.

สถานที่ : มุมบ้าน

พฤติกรรม : น้องใก่เล่นทำอาหารกับน้องนกอยู่ในมุมบ้าน น้องใก่นำงาน แก้วออกมาเรียงกันบนโต๊ะที่สมมติเป็นโต๊ะอาหารจำนวน ๒ ชุด หยิบผลไม้พลาสติกมาวางบนจานตรงกลาง แล้วหยิบนมปังของเล่นจำนวน ๔ ชิ้น แบ่งใส่จานๆละ ๒ ชิ้น เด็กๆคุยและหัวเราะกัน ทำท่าทางรับประทาน ผลไม้ ขนมปัง แล้วช่วยกันเก็บงาน ขนมปังของเล่น ผลไม้พลาสติกเก็บไว้ที่เดิมบนชั้นของเล่น

ความคิดเห็นของผู้สอน : จากการเล่น น้องใก่เรียนรู้การเชื่อมโยงสิ่งของกับของจริง การเล่นบทบาทสมมติ (การคิด) ภาษาอังกฤษจากการสนทนา (การใช้ภาษา) มีประสบการณ์การเล่นกับผู้อื่น (การเรียนรู้ทางสังคม) เรียนรู้เรื่องจำนวนจากการแบ่งผลไม้ การจัดจานเท่าจำนวนคน (จำนวน

๑.๓ **แบบสำรวจรายการ** ช่วยให้ผู้สามารถวิเคราะห์เด็กแต่ละคนได้ค่อนข้างละเอียด เหมาะสมกับเด็กระดับปฐมวัย

ตัวอย่างแบบสำรวจรายการ

ชื่อ คช./ ค.ญ..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำชี้แจง แบบสำรวจรายการ โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตรงกับพฤติกรรมของเด็ก

พัฒนาการ	พฤติกรรมเด็ก	ครั้งที่	ยังไม่พบ	พบเป็นบางครั้ง	พบบ่อย	หมายเหตุ	
ด้านร่างกาย	เดินขึ้นและลงบันไดสลับเท้าได้	๑	☐	☐	☐		
		๒	☐	☐	☐		
	ติดกระดุมและรูดชิปได้	๑	☐	☐	☐		
		๒	☐	☐	☐		
	ฯลฯ	๑	☐	☐	☐		
		๒	☐	☐	☐		
ด้านอารมณ์ และจิตใจ	ภูมิใจในการพูดว่า “ฉันทำทั้งหมดนี้ด้วยตนเอง”	๑	☐	☐	☐		
		๒	☐	☐	☐		
	ฯลฯ	๑	☐	☐	☐		
		๒	☐	☐	☐		
	ด้านสังคม	ทิ้งขยะเป็นที่เป็นทาง	๑	☐	☐	☐	
			๒	☐	☐	☐	
ฯลฯ		๑	☐	☐	☐		
		๒	☐	☐	☐		
ด้านสติปัญญา		แยกสิ่งที่ไม่เข้าพวกออกจากกลุ่มได้	๑	☐	☐	☐	
			๒	☐	☐	☐	
	ฯลฯ	๑	☐	☐	☐		
		๒	☐	☐	☐		

หมายเหตุ ในช่องพฤติกรรมผู้สอนสามารถกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการประเมินได้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัย

๒. การสนทนา สามารถใช้การสนทนาได้ทั้งเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล เพื่อประเมินความสามารถในการแสดงความคิดเห็นและพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของเด็กและบันทึกผลการสนทนาลงในแบบบันทึกพฤติกรรมหรือบันทึกประจำวัน

ตัวอย่างแบบบันทึกคำพูดเด็ก

ชื่อ ค.ญ.ไก่ สมบูรณ์ดี ชั้น อนุบาล ๒/๑ อายุ ๕/๕ ปี

วัน เดือน ปี	รายการ	หมายเหตุ
๑๒ มิ.ย. ๔๕	ตอนวันหยุดหนูช่วยคุณแม่ซักผ้า เวลาคุณแม่ล้างจานเสร็จ หนูก็เอางานไปเก็บ	
๑๓ ก.ค. ๔๕	คุณแม่พาหนูเป็นคุณครูคะ คุณแม่หนูก็เป็นคุณครูเหมือนกันคะ	
๒๖ ก.ค. ๔๕	หนูเขย่นั่งรถไฟไปหาคุณแม่ หนูเขย่นั่งรถทัวร์ แล้วหนูก็เห็นนาเกลือ	
๑๐ ส.ค. ๔๕	หนูเคยไปเที่ยวทะเลที่สวนสยาม หนูก็ไปถ่ายรูปกับพี่หมี พี่กระต่าย	
๑๓ ก.ย. ๔๕	วันเสาร์หนูไปเที่ยวทะเล เก็บเปลือกหอยที่บางแสน หนูไปกับคุณแม่ กับพี่ต้อง	
๒๖ ก.ย. ๔๕	ตอนเย็นคุณแม่มารับ คุณแม่อยู่บ้านเดียวกับหนู คุณแม่ไปทำงาน	

๓. การสัมภาษณ์ ด้วยวิธีพูดคุยกับเด็กเป็นรายบุคคลและควรจัดในสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดความเครียดและวิตกกังวล ผู้สอนควรใช้คำถามที่เหมาะสมเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตอบอย่างอิสระ จะทำให้ผู้สอนสามารถประเมินความสามารถทางสติปัญญาของเด็กและค้นพบศักยภาพในตัวเด็กได้โดยบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์

๔. การรวบรวมผลงานที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล โดยจัดเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มผลงาน (Portfolio) ซึ่งเป็นวิธีรวบรวมและจัดระบบข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวกับตัวเด็กโดยใช้เครื่องมือต่างๆรวบรวมเอาไว้อย่างมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน แสดงการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการแต่ละด้าน นอกจากนี้ยังรวมเครื่องมืออื่นๆเช่นแบบสอบถามผู้ปกครอง แบบสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกสุขภาพอนามัย ฯลฯ เอาไว้ในแฟ้มผลงาน เพื่อผู้สอนจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กอย่างชัดเจนและถูกต้อง การเก็บผลงานของเด็กจะไม่ถือว่าเป็นการประเมินผลดำเนินงานแต่ละชิ้นถูกรวบรวมไว้โดยไม่ได้รับการประเมินจากผู้สอนและไม่มีการนำผลมาปรับปรุงพัฒนาเด็กหรือปรับปรุงการสอนของผู้สอน ดังนั้นจึงเป็นแต่การเก็บสะสมผลงานเท่านั้น เช่น แฟ้มผลงานขีดเขียน งานศิลปะ จะเป็นเพียงแค่แฟ้มผลงานเด็กถ้าไม่มีการประเมิน แฟ้มผลงานนี้จะเป็นเครื่องมือการประเมินต่อเมื่องานที่สะสมแต่ละชิ้นถูกใช้ในการบ่งบอกความก้าวหน้า ความต้องการของเด็ก และเป็นการเก็บสะสมอย่างต่อเนื่องที่สร้างสรรค์โดยผู้สอนและเด็ก

ผู้สอนสามารถใช้แฟ้มผลงานอย่างมีคุณค่าสื่อสารกับผู้ปกครองเพราะการเก็บผลงานเด็กอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในแฟ้มผลงานเป็นข้อมูลให้ผู้ปกครองสามารถเปรียบเทียบความก้าวหน้าที่ถูกของตนมีเพิ่มขึ้นจากผลงานชิ้นแรกกับชิ้นต่อมา ข้อมูลในแฟ้มผลงานประกอบด้วย ตัวอย่างผลงานการขีดเขียน การอ่าน และข้อมูลบางประการของเด็กที่ผู้สอนเป็นผู้บันทึก เช่น จำนวนเล่มของหนังสือที่เด็กอ่าน ความถี่ของการเลือกอ่านที่มุมหนังสือในช่วงเวลาเลือกเสรี การเปลี่ยนแปลงอารมณ์ ทักษะคิด เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้จะสะท้อนภาพของความงอกงามในเด็กแต่ละคนได้ชัดเจนกว่าการประเมินโดยใช้การให้เกรด ผู้สอนจะต้องชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงที่มาของการเลือกชิ้นงานแต่ละชิ้นที่สะสมในแฟ้มผลงาน เช่น เป็นชิ้นงานที่ดีที่สุดในช่วงระยะเวลาที่เลือกชิ้นงานนั้น เป็นชิ้นงานที่แสดงความต่อเนื่องของงานโครงการ ฯลฯ ผู้สอนควรเชิญผู้ปกครองมามีส่วนร่วมในการคัดสรรชิ้นงานที่บรรจุในแฟ้มผลงานของเด็ก

ข้อควรพิจารณาในการเลือกเก็บข้อมูลไว้ในแฟ้มผลงาน มีดังนี้ คือ

๔.๑ ข้อมูลที่แสดงถึงระดับพัฒนาการและความสำเร็จเกี่ยวกับกิจกรรมที่เด็กกระทำ ซึ่งได้มาจากเครื่องมือการประเมิน

๔.๒ ข้อมูลที่รวบรวมจากผลงานต่างๆของเด็ก อาจให้เด็กช่วยเลือกเก็บด้วยตัวเด็กเอง หรือผู้สอนกับเด็กร่วมกันเลือก

๔.๓ ข้อมูลของเด็กที่ได้จากผู้ปกครอง

๕. การประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก ตัวชี้ของการเจริญเติบโตในเด็กที่ใช้ทั่วไป ได้แก่ น้ำหนัก ส่วนสูง เส้นรอบศีรษะ ฟัน และการเจริญเติบโตของกระดูก แนวทางประเมินการเจริญเติบโต มีดังนี้

๕.๑ การประเมินการเจริญเติบโต โดยการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงเด็กแล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ ในกราฟแสดงน้ำหนักตามเกณฑ์อายุของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งใช้สำหรับติดตามการเจริญเติบโตโดยรวม วิธีการใช้กราฟมีขั้นตอนดังนี้

* เมื่อชั่งน้ำหนักเด็กแล้ว นำน้ำหนักมาจุดเครื่องหมายกากบาทลงบนกราฟ และอ่านการเจริญเติบโตของเด็ก โดยดูเครื่องหมายกากบาทว่าอยู่ในแถบสีใด อ่านข้อความที่

* สาธารณสุข, กระทรวง สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ๒๕๔๕

อยู่บนแถบสีนั้น ซึ่งแบ่งภาวะโภชนาการเป็น ๓ กลุ่ม คือ น้ำหนักอยู่ในเกณฑ์ปกติ น้ำหนักมากเกินไป น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ข้อควรระวังสำหรับผู้ปกครองและผู้สอนคือ ควรดูแลน้ำหนักเด็ก อย่าให้เบี่ยงเบนออกจากเส้นประ มิเช่นนั้นเด็กมีโอกาสน้ำหนักมากเกินไปหรือน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ได้

** ข้อควรคำนึงในการประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก

- เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านการเจริญเติบโต บางคนรูปร่างอ้วน บางคนผอม บางคนร่างใหญ่ บางคนร่างเล็ก
- ภาวะโภชนาการเป็นตัวสำคัญที่เกี่ยวข้องกับขนาดของรูปร่าง แต่ไม่ใช่สาเหตุเดียว
- กรรมพันธุ์ เด็กอาจมีรูปร่างเหมือนพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่ง ถ้าพ่อหรือแม่เตี้ย ลูกอาจเตี้ยและพวกนี้อาจมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยได้และมักจะเป็นเด็กที่ทานอาหารได้น้อย
- ช่วงครึ่งหลังของขวบปีแรก น้ำหนักเด็กจะขึ้นช้า เนื่องจากหิวเล่นมากขึ้น และความอยากอาหารลดลง

**** ๕.๒ การวัดเส้นรอบศีรษะ** มีความสำคัญในการติดตามการเจริญเติบโตของสมอง ในเด็กที่มีเส้นรอบศีรษะเล็กกว่าปกติเมื่อเปรียบเทียบกับวัยอาจแสดงถึงความผิดปกติของสมอง เช่น สมองเล็กกว่าปกติหรือกระโหลกศีรษะเชื่อมเร็วกว่าปกติ ซึ่งหากวินิจฉัยได้เร็วและส่งต่อเด็กไปรับการรักษาทันที่ อาจช่วยแก้ไขความพิการนี้ได้ ในทำนองเดียวกัน ถ้าเส้นรอบศีรษะวัดได้มากกว่าปกติเมื่อเปรียบเทียบกับวัยเด็ก ซึ่งแสดงถึงเด็กมีหัวโตผิดปกติ อาจเกิดจากมีน้ำในสมองมากกว่าปกติ โรคนี้หากวินิจฉัยได้เร็วและเด็กได้รับการรักษาทันที่ที่จะช่วยแก้ไขเป็นปกติได้เช่นกัน จึงควรวัดเส้นรอบศีรษะในเด็กอายุต่ำกว่า ๒ ปี ทุกครั้งที่รับบริการการตรวจสุขภาพ

ขนาดรอบศีรษะในเด็กอายุต่าง ๆ

ทารกแรกเกิด- ๗ วัน	เส้นรอบศีรษะปกติของเด็กแรกเกิดประมาณ ๓๕ เซนติเมตร
ทารกอายุ ๔ – ๕ เดือน	กระหม่อมหลังปิดอย่างช้าไม่เกินอายุ ๔ เดือน
เด็กอายุ ๑ ปี	เส้นรอบศีรษะเพิ่มขึ้นอีกปีละ ๑ เซนติเมตร
เด็กอายุ ๑ ปี ๖ เดือน	กระหม่อมหน้าปิดอย่างช้าไม่เกินอายุ ๑ ปี ๖ เดือน
เด็กอายุ ๒- ๕ ปี	เส้นรอบศีรษะเพิ่มขึ้นอีกปีละ ๑ เซนติเมตร

วิธีวัด ใช้เทปวัดตัววัดโดยให้ด้านหน้าผ่านบริเวณคิ้ว ด้านหลังผ่านบริเวณท้ายทอยส่วนที่โหนกที่สุด

๕.๓ การตรวจสุขภาพปากและฟัน คือการตรวจสอบและรักษาสิ่งผิดปกติของฟันและปาก การรักษาให้ฟันและปากสะอาดและมีสุขภาพดีอยู่เสมอ ผู้สอนควรแนะนำให้ผู้ปกครองพาเด็กไปให้ทันตแพทย์ตรวจอย่างสม่ำเสมอปีละ ๑-๒ ครั้ง

นอกจากนี้ผู้สอนควรเข้าใจวิธีการดูแลฟัน ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้พิมพ์เผยแพร่เพื่อแนะนำเด็กและผู้ปกครอง เพื่อดูแลรักษาฟันเด็กให้ดีอยู่เสมอ เช่น การแปรงฟันได้แนะนำให้วางแปรงตั้งฉากกับตัวฟัน ถูแปรงไปมาสั้นๆในแนวอนให้ทั่วถึงฟันทุกซี่ในปากทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ควรแปรงฟันทุกครั้งหลังกินขนมหวานหรือหลังมื้ออาหาร

๕.๔ การได้รับวัคซีนป้องกันโรคขั้นพื้นฐาน การให้ภูมิคุ้มกันโรคต่างๆแก่เด็กเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะจะทำให้เด็กไม่เป็นโรคต่างๆ เช่น โรคตับอักเสบบ โรคโปลิโอ บาดทะยัก ไอกรน และอื่นๆ ซึ่งอาจจะทำให้เด็กพิการหรือถึงแก่ชีวิตได้ กำหนดเวลาการให้ภูมิคุ้มกันโรคที่

** อานามัยกรม กระทรวงสาธารณสุข การดูแลสุขภาพเด็กแรกเกิด- ๖ ปีสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.๒๕๓๗

กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๕ มีดังต่อไปนี้ คือ

วัคซีน	อายุที่ควรได้รับ	วัน เดือน ปี/สถานที่ได้รับวัคซีน				
		ครั้งที่ ๑	ครั้งที่ ๒	ครั้งที่ ๓	ครั้งที่ ๔	ครั้งที่ ๕
วัคซีนป้องกันวัณโรค	แรกเกิด* ๖ ปี					
ฉีดวัคซีนป้องกันโรคตับอักเสบบี	แรกเกิด ๒ เดือน ๖ เดือน					
- กินวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอ - ฉีดวัคซีนรวมป้องกันโรคคอตีบ บาดทะยัก ไอกรน	๒ เดือน ๔ เดือน ๖ เดือน หนึ่งปีครึ่ง ๔ ปี					
ฉีดวัคซีนป้องกันโรคหัด หรือ ฉีดวัคซีนรวมป้องกันโรคหัด คางทูม หัดเยอรมัน	๙-๑๒ เดือน ๖ ปี**					
ฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้วสมอง อักเสบ เจอี	-หนึ่งปีครึ่ง (ฉีด ๒ เข็ม ห่างกัน ๑-๒ สัปดาห์) - สองปีครึ่ง					
วัคซีนอื่นๆ.....						

หมายเหตุ * กรณีเด็กไม่มีแผลเป็นจากการฉีดวัคซีนป้องกันวัณโรค บางรายอาจไม่มีภูมิคุ้มกันเกิดขึ้น
เด็กจะได้รับการฉีดวัคซีนอีก ๑ ครั้งเมื่อเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
** ตามแผนงานของกระทรวงสาธารณสุข ให้บริการแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

บทที่ ๘

การจัดสภาพแวดล้อม

การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัย มีความสำคัญต่อเด็กเนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว ดังนั้น การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็ก เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า จึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของหลักสูตร เพื่อส่งผลให้บรรลุจุดหมายในการพัฒนาเด็ก

การจัดสภาพแวดล้อมจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- ๑.ความสะอาด ความปลอดภัย
- ๒.ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น
- ๓.ความสะดวกในการทำกิจกรรม
- ๔.ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำห้องส้วม สนามเด็กเล่น ฯลฯ
- ๕.ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและเครื่องเล่น
- ๖.บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่าง ๆ

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

หลักสำคัญในการจัดต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด เป้าหมายการพัฒนาเด็ก ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของตัวเอง ให้เด็กเกิดความรู้สึกรับรู้ มั่นใจ และมีความสุข ซึ่งอาจจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตร ดังนี้

๑. พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและผู้สอน

- ๑.๑ ที่แสดงผลงานของเด็ก อาจจัดเป็นแผ่นป้าย หรือที่แขวนผลงาน
- ๑.๒ ที่เก็บเพิ่มผลงานของเด็ก อาจจัดทำเป็นกล่องหรือจัดใส่เพิ่มรายบุคคล
- ๑.๓ ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก อาจทำเป็นช่องตามจำนวนเด็ก
- ๑.๔ ที่เก็บเครื่องใช้ของผู้สอน เช่น อุปกรณ์การสอน ของส่วนตัวผู้สอน ฯลฯ
- ๑.๕ ป้ายนิเทศตามหน่วยการสอนหรือสิ่งที่เด็กสนใจ

๒. พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหว ต้องกำหนดให้ชัดเจน ควรมีพื้นที่ที่เด็กสามารถทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมด้วยกันในกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระจากกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่งโดยไม่รบกวนผู้อื่น

๓. พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ สามารถจัดได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพของห้องเรียน จัดแยกส่วนที่ใช้เสียงดังและเงียบออกจากกัน เช่น มุมบล็อกอยู่ห่างจากมุมหนังสือ มุมบทบาทสมมติอยู่ติดกับมุมบล็อก มุมวิทยาศาสตร์อยู่ใกล้มุมศิลปะ ฯลฯ ที่สำคัญจะต้องมีของเล่น วัสดุอุปกรณ์ในมุมอย่างเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็ก การเล่นในมุมเล่นอย่างเสรีมักถูกกำหนดไว้ในตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อให้โอกาสเด็กได้เล่นอย่างเสรีประมาณวันละ ๖๐ นาที การจัดมุมเล่นต่าง ๆ ผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

๓.๑ ในห้องเรียนควรมีมุมเล่นอย่างน้อย ๓ – ๕ มุม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของห้อง

๓.๒ ควรได้มีการผลัดเปลี่ยนชื่อของเล่นตามมุมบ้าง ตามความสนใจของเด็ก

๓.๓ ควรจัดให้มีประสบการณ์ที่เด็กได้เรียนรู้ไปแล้วปรากฏอยู่ในมุมเล่น เช่น เด็กเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ ผู้สอนอาจจัดให้มีการเลี้ยงหนอน หรือมีผีเสื้อตัวฟ้าใส่กล่องไว้ให้เด็กดูในมุมธรรมชาติศึกษาหรือมุมวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

๓.๔ ควรเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดมุมเล่น ทั้งนี้เพื่อจูงใจให้เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของ อยากเรียนรู้ อยากเข้าเล่น

๓.๕ ควรเสริมสร้างวินัยให้กับเด็ก โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่าเมื่อเล่นเสร็จแล้วจะต้องจัดเก็บอุปกรณ์ทุกอย่างเข้าที่ให้เรียบร้อย

ตัวอย่างมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ที่ควรจัดมี ดังนี้

มุมบล็อก

เป็นมุมที่จัดเก็บบล็อกไม้ต้นที่มีขนาดและรูปทรงต่าง ๆ กัน เด็กสามารถนำมาเล่นต่อประกอบกัน เป็นสิ่งต่าง ๆ ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง

การจัด

มุมบล็อกเป็นมุมที่ควรจัดให้อยู่ห่างจากมุมที่ต้องการความสงบ เช่น มุมหนังสือ ทั้งนี้เพราะเสียงจากการเล่นก่อก่อไม้บล็อก อาจทำลายสมาธิเด็กที่อยู่ในมุมหนังสือได้ นอกจากนี้ยังควรอยู่ห่างจากทางเดินผ่านหรือทางเข้าออกของห้องเพื่อไม่ใช้กีดขวางทางเดินหรือเกิดอันตรายจากการเดินสะดุดไม้บล็อก

การจัดเก็บไม้บล็อกเหล่านี้ ควรจัดวางไว้ในระดับที่เด็กสามารถหยิบมาเล่น หรือนำเก็บด้วยตนเองได้อย่างสะดวก ปลอดภัย และควรได้ฝึกให้เด็กหัดจัดเก็บเป็นหมวดหมู่เพื่อความเป็นระเบียบ สวยงาม

มุมหนังสือ

ในห้องเรียนควรมีที่เงียบสงบ สำหรับให้เด็กได้ดูรูปภาพ อ่านหนังสือนิทาน ฟังนิทาน ผู้สอนควรได้จัดมุมหนังสือให้เด็กได้คุ้นเคยกับตัวหนังสือ และได้ทำกิจกรรมสงบๆตามลำพัง หรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ

การจัด

มุมหนังสือ เป็นมุมที่ต้องการความสงบควรจัดห่างจากมุมที่มีเสียง เช่น มุมบล็อก มุมบทบาทสมมติ ฯลฯ และควรจัดบรรยากาศสงบใจให้เด็กได้เข้าไปใช้เพื่อเด็กจะได้คุ้นเคยกับตัวหนังสือและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก

มุมบทบาทสมมติ

มุมบทบาทสมมติ เป็นมุมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กมีโอกาสได้นำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากบ้านหรือชุมชนมาเล่นแสดงบทบาทสมมติ เลียนแบบบุคคลต่างๆ ตามจินตนาการของตน เช่น เป็นพ่อแม่ในมุมบ้าน เป็นหมอในมุมหมอ เป็นพ่อค้าแม่ค้าในมุมร้านค้า ฯลฯ การเล่นดังกล่าวเป็นการปลูกฝังความสำนึกถึงบทบาททางสังคมที่เด็กได้พบเห็นในชีวิตจริง

การจัด

มุมบทบาทสมมตินี้ ควรอยู่ใกล้มุมบล็อกและอาจจัดให้เป็นสถานที่ต่างๆ นอกเหนือจากการจัดเป็นบ้าน โดยสังเกตการเล่นและความสนใจของเด็กว่ามีการเปลี่ยนแปลงบทบาทการเล่นจากบทบาทเดิมไปสู่รูปแบบการเล่นอื่นหรือไม่ อุปกรณ์ที่นำมาจัดก็ควรเปลี่ยนไปตามความสนใจของเด็กเช่นกัน ดังนั้นมุมบทบาทสมมติจึงอาจจัดเป็นบ้าน ร้านอาหาร ร้านขายของ ร้านเสริมสวย โรงพยาบาล เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันอุปกรณ์ที่นำมาจัดให้เด็กต้องไม่เป็นอันตรายและมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

มุมวิทยาศาสตร์

มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษาเป็นมุมเล่นที่ผู้สอนจัดรวบรวมสิ่งของต่างๆ หรือสิ่งที่มีในธรรมชาติมาให้เด็กได้สำรวจ สังเกต ทดลอง ค้นพบด้วยตนเองซึ่งเป็นการช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับเด็ก

การจัด

มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษาเป็นมุมที่ต้องการความสงบคล้ายมุมหนังสือ จึงอาจจัดไว้ใกล้กันได้ และเพื่อเร้าให้เด็กสนใจในสิ่งที่นำมาแสดง ของที่จัดวางไว้จึงควรอยู่ในระดับที่เด็กหยิบ จับ ดูวัสดุอุปกรณ์เหล่านั้นได้โดยสะดวก และสิ่งที่นำมาตั้งแสดงนั้นไม่ควรจะตั้งแสดงของสิ่งเดียวกันตลอดปี แต่ควรจะปรับเปลี่ยนให้น่าสนใจ

มุมมองศิลปะ

กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กได้หลายด้าน เช่น ทางด้านกล้ามเนื้อมือ ซึ่งจะช่วยให้มือของเด็กพร้อมที่จะจับดินสอเขียนหนังสือได้เมื่อไปเรียนในชั้นประถมศึกษา นอกจากนี้ยังช่วยในการพัฒนาทางอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เด็กจะมีโอกาสทำงานตามลำพังและทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักปรับตัวที่จะทำงานด้วยกันและส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นการจัดให้มีมุมมองศิลปะจึงเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กได้พัฒนามากขึ้นและยังสนองความสนใจ ความต้องการของเด็กวัยนี้ได้เป็นอย่างดี

การจัด

มุมมองศิลปะเป็นมุมหนึ่งที่เด็กต้องใช้สมาธิในการทำงาน จึงควรจัดให้อยู่ในบริเวณมุมที่ต้องการความสงบ เช่นกัน อาจจัดเป็นโต๊ะสำหรับเด็กทำงานศิลปะ โดยมีผ้าพลาสติกหรือกระดาษปูกันและเทอะก่อนทำงาน และจัดวางอุปกรณ์ทำงานศิลปะไว้บนโต๊ะ หรือจัดให้มีกระดานขาหยั่งสำหรับเด็กเขียนภาพระบายสีน้ำ

สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณรอบ ๆ สถานศึกษา รวมทั้งจัดสนามเด็กเล่น พร้อมเครื่องเล่นสนาม จัดระวางรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณสถานศึกษาและบริเวณรอบนอกสถานศึกษา ดูแลรักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นรอบๆ บริเวณสถานศึกษา สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก

บริเวณสนามเด็กเล่น

ต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร ดังนี้

สนามเด็กเล่น ควรจะมีพื้นผิวหลายประเภท เช่น ดิน ทราช หญ้า พื้นทีสำหรับเล่นของเด็กที่มีล้อ รวมทั้งที่ร่ม ที่โล่งแจ้ง พื้นดินสำหรับขุด ที่เล่นน้ำ บ่อทราย พร้อมอุปกรณ์ประกอบการเล่น เครื่องเล่นสนามสำหรับปีนป่าย ทรงตัว ฯลฯ ทั้งนี้ต้องไม่ติดกับบริเวณที่มีอันตราย ต้องหมั่นตรวจตราเครื่องเล่นให้อยู่ในสภาพแข็งแรง ปลอดภัยอยู่เสมอ และหมั่นดูแลเรื่องความสะอาด

ที่นั่งเล่นพักผ่อน จัดที่นั่งไว้ใต้ต้นไม้ร่มเงา อาจใช้กิจกรรมกลุ่มย่อย ๆ หรือกิจกรรมที่ต้องการความสงบ หรืออาจจัดเป็นลานนิทรรศการให้ความรู้แก่เด็กและผู้ปกครอง

บริเวณธรรมชาติ ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัว หากบริเวณสถานศึกษา
มีไม่มากนักอาจปลูกพืชในกระบะหรือกระถาง

บทที่ ๕

การให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา *

เด็กที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

การอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กวัยนี้เกิดจากการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็กรวมทั้งการปรับตัวของเด็กต่อสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติต่อเด็กที่ไม่เหมาะสมอาจนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมของเด็กได้

เด็กแต่ละคนแตกต่างกันตามพันธุกรรมและการอบรมเลี้ยงดู ถ้าผู้ใหญ่เข้าใจและช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ทันช่วงที่ก็สามารถจัดปัญหานั้นๆได้ ทั้งนี้ควรเข้าใจหลักพัฒนาการของเด็ก ให้ความรัก ความเข้าใจและช่วยป้องกันปัญหาพฤติกรรมที่อาจเกิดกับเด็กได้ดังนี้

๑. เราอาจพบพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นในเด็กปกติทั่วไป

๒. เด็กที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือ เด็กที่มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากปกติ เกิดขึ้นค่อนข้างบ่อยต่อเนื่องเป็นระยะและยากที่จะแก้ไขภายในเวลาอันสั้น

๓. เด็กที่ควรได้รับการช่วยเหลือพิเศษ คือ เด็กที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากปกติค่อนข้างรุนแรง และมีผลต่อการรับรู้ และเรียนรู้ในอนาคต ซึ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเจาะจงในการช่วยเหลือ

๔. เด็กที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาย่อมมีพื้นฐานมาจากการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง

๕. การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาควรอาศัยหลัก ดังนี้

๕.๑ การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาต้องหาสาเหตุที่เกิดปัญหาอย่างถ่องแท้ โดยไม่ด่วนสรุป ใช้เทคนิคการศึกษาเด็กรายบุคคลเพื่อให้เข้าใจสาเหตุอย่างถ่องแท้

๕.๒ ควรใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ในการร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเด็กอย่างถูกต้องและเหมาะสม

๕.๓ ควรใช้หลักการปรับพฤติกรรมในขณะที่มีปัญหามาตรึงตัว

๕.๔ ควรใช้หลักมนุษยนิยมเพื่อเป็นกำลังใจในการช่วยเด็กที่มีพฤติกรรมที่มีปัญหา เช่น เชื่อว่าทุกคนสามารถที่จะปรับแก้ไขให้ดีขึ้นได้ถ้าให้โอกาส ให้การยอมรับในคุณค่าของมนุษย การให้ความรัก ความนุ่มนวล และความเอื้ออาทร

๖. หากพบปัญหาที่รุนแรงควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์

* คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน .เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรการอบรมผู้บริหารและครูโรงเรียนอนุบาลเอกชน . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๕

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่พบในเด็กอนุบาล

ปัญหา	ลักษณะที่พบ	สาเหตุ	แนวทางช่วยเหลือและแก้ไข
๑. เด็กไม่ยอมไปสถานศึกษา	- งอแง หงอยเหงา - อ้างว่าไม่สบาย ปวดท้อง - ตื่นสาย แต่งตัวช้า	๑. เด็กยังปรับตัวเข้ากับ ผู้สอน เพื่อน และตาราง กิจกรรมประจำวันของ สถานศึกษาไม่ได้ ๒. พฤติกรรมบางอย่างของ เด็กเมื่ออยู่ที่สถานศึกษาทำให้ เด็กอายน เช่น ปัสสาวะรด เนื่องจากยังถอดกางเกง ไม่เป็น จึงอายเพื่อน จนไม่ยอมมาสถานศึกษา	๑. ผู้สอนเตรียมตัวให้พร้อมที่จะรับเด็ก ในระแวก อาจจะให้ผู้ปกครองอยู่เป็นเพื่อนก่อน ชักชวนให้ เด็กทำกิจกรรมกลุ่ม คอยให้กำลังใจและเสริมแรง ค่อย ๆ ให้เด็กเข้าใจตารางกิจกรรมของสถานศึกษา อย่างค่อยเป็นค่อยไป ๒. ผู้สอนควรดูแล พาเด็ก และช่วยเหลือเวลาเด็ก ไปเข้าห้องน้ำ ๓. ผู้สอนสนทนากลุ่มถามพฤติกรรมของเด็กและ ร่วมกันแก้ปัญหา
๒. เด็กขาดสมาธิ อยู่เฉยไม่ได้	- ไม่ค่อยอยู่นิ่ง เคลื่อนไหว ตลอดเวลา - มีช่วงความสนใจในการ ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดน้อยมาก	๑. กิจกรรมการสอนของ ผู้สอนไม่น่าสนใจ ระยะเวลา ไม่เหมาะสมกับอายุของเด็ก ๒. เด็กรับประทานน้ำตาล หรืออาหารหวานจัด มากเกินไป ทำให้มีกำลังมาก ๓. เด็กเป็นโรคภูมิแพ้ รู้สึกคันตามร่างกาย	๑. ผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่น่าสนใจและเหมาะสม กับความสามารถของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วม ใน กิจกรรมเสริมแรง เมื่อเด็กทำกิจกรรมเสร็จสิ้นลง ๒. ลดน้ำตาลในอาหารทุกชนิด โดยเฉพาะควรลด เว้นการรับประทานช็อคโกแลต ทอฟฟี่ และ น้ำอัดลมที่มีรสหวาน ๓. สังเกตอาการและแนะนำให้ผู้ปกครองพาไปพบ แพทย์
๓. เด็กกัดเล็บ ดูดนิ้ว	- เด็กจะกัดเล็บตลอดเวลา ที่อยู่ว่างจนเล็บकुแหง - เด็กดูดนิ้ว	๑. เด็กรู้สึกเหงา ว่าง ไม่มั่นคง ไม่สบายใจ ๒. เด็กถูกตำหนิ บังคับ ขู่เช็ดนมมากเกินไป	๑.๑ หากสาเหตุว่ามีอะไรบกวนจิตใจเด็ก หากทาง สัมผัสโอบกอดให้ความรัก ความอบอุ่น เล่นนิทาน สอนใจ ๑.๒ หากิจกรรมที่น่าสนใจให้เด็ก อย่าให้อยู่ว่าง ๑.๓ ชี้แนะให้ทราบถึงอันตรายว่าเล็บที่สกปรกอาจ เป็นสื่อนำโรคได้ ๒. ผู้สอนไม่ควรขู่ บังคับ ดู เด็กให้เกิดความเครียด ควรชักจูงด้วยวิธีนุ่มนวล

ปัญหา	ลักษณะที่พบ	สาเหตุ	แนวทางช่วยเหลือและแก้ไข
๔. เด็กพูดคิดอย่าง	- จะพูดตะกุกตะกักออกมาเป็นคำได้ซ้ำหรือซ้ำกัน	<p>๑. มีสิ่งที่เด็กตกใจยังอยู่ในความรู้สึกโดยผู้ใหญ่หลอกหรือทำให้ตกใจ</p> <p>๒. เผลออยู่กับสถานการณ์ใหม่ ถูกบังคับให้อยู่ในระยะเบียดวินัยมากเกินไป ทำให้ปรับตัวเข้ากับเพื่อนและสถานศึกษาไม่ได้</p> <p>๓. เด็กจะนึกคำพูดไม่ทันกับสมองสั่ง ทำให้พูดไม่ทัน</p>	<p>๑. หลีกเลี่ยงไม่ให้เด็กพบเห็นเหตุการณ์ที่ตื่นเต้นตกใจเกินไป</p> <p>๒.๑ ผู้สอนไม่ควรเข้มงวดกับเด็กในระยะแรกที่เด็กมาสถานศึกษา ควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกเล่นตามความสามารถ</p> <p>๒.๒ อย่าแสดงความสนใจ ผิดหวัง สงสาร อึดอัด</p> <p>๓. ผู้สอนช่วยโดยเล่านิทานหรือใช้คำพูดที่ถูกต้องให้เด็กฟังเป็นตัวอย่าง</p> <p>๔. หากเป็นติดต่อกันเป็นเดือน ควรปรึกษาแพทย์</p>
๕. เด็กเข้ากับเพื่อนไม่ได้	๑. ก้าวร้าว ขอบรังแก เล่นรุนแรง ก่อเรื่องวุ่นวายชวนทะเลาะ	<p>๑. ขาดความรัก ความสนใจจากพ่อ แม่ และผู้สอนทำให้เด็กเป็นคนไม่ร่วมมือ</p> <p>๒. พ่อแม่และผู้สอนเลี้ยงดูเด็กอย่างเข้มงวด ขาดขัน ทำให้เด็กเกิดความเครียดและมาแสดงออกกับผู้อื่น</p> <p>๓. คู่แข่งกับการถูกตามใจและคาดหวังจะได้สิ่งต่างๆ จากผู้อื่นเช่นเดียวกับพ่อแม่</p> <p>๔. เด็กเห็นแบบอย่าง วิธีการแสดงออกก้าวร้าวจากบุคคลแวดล้อมและโทรทัศน์</p> <p>๕. ผู้เลี้ยงดูดูแลให้เด็กเกิดอารมณ์โกรธบ่อย ๆ</p> <p>๖. เด็กเข้ากลุ่มกับเพื่อนไม่ได้</p>	<p>๑. ให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็กอย่างเพียงพอ เช่น ชักชวนให้ร่วมกิจกรรมและอยู่ใกล้ ๆ เด็กอย่าปล่อยให้อยู่กับเพื่อน ๆ ตามลำพัง</p> <p>๒. ควรเลี้ยงดูเด็กอย่างประชาธิปไตย โดยใช้เหตุผลตามวัย ยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก</p> <p>๓. ผู้สอนแนะนำวิธีการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องแก่พ่อแม่</p> <p>๔. ผู้ใกล้ชิดเด็กควรแสดงท่าทีนุ่มนวลกับเด็ก ไม่ควรให้ดูรายการโทรทัศน์ที่แสดงถึงความก้าวร้าว</p> <p>๕. หลีกเลี่ยงการขู่ให้เด็กโกรธ</p> <p>๖. ผู้สอนควรฝึกให้เด็กได้มีโอกาสเล่นรวมกลุ่มกับเพื่อนและชมเชยเมื่อทำงานได้สำเร็จเป็นที่ยอมรับในกลุ่ม</p>

ปัญหา	ลักษณะที่พบ	สาเหตุ	แนวทางช่วยเหลือและแก้ไข
๖. เด็กขี้ใจมา	<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้องความสนใจเพื่อให้ได้รับความเอาใจใส่ - รั้งแคนที่ตัวเองใจมา แอบทำร้ายร่างกายและสิ่งของ - บางครั้งต่อหน้าทำเฉย ลับหลังหาทางแกล้งด้วยวิธีต่าง ๆ - แสดงพฤติกรรมกลับเป็นเด็กกว่าอายุจริง 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. เกิดจากมีน้องใหม่และกลัวไม่ได้รับความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่เหมือนเดิม ๒. เด็กเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความยุติธรรม ๓. เพื่อเรียกร้องความสนใจ 	<ol style="list-style-type: none"> ๑.๑ ควรทำความเข้าใจให้เด็กรู้ว่าเขาจะยังคงได้รับความเอาใจใส่จากพ่อแม่เหมือนเดิม ๑.๒ พ่อแม่ควรเตรียมพร้อมโดยบอกให้เขารู้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์และให้เขามีส่วนช่วยดูแลเอง ๒. แนะนำพ่อแม่ให้เสริมความมั่นใจให้เด็กโดยการกระทำหรือคำพูดของพ่อแม่ ให้เวลาและให้ความสำคัญเสมอต้นเสมอปลาย ๓. ควรตามใจถ้าเขาทำตัวเป็นเด็กอีกครั้ง ถ้าพ่อแม่แสดงความรัก ความเอาใจใส่เช่นเดิม เด็กจะกลับเป็นตัวของเขาเอง
๗. เด็กช่างฟ้อง	<ul style="list-style-type: none"> - ฟ้องทุกเรื่องจนเพื่อน ๆ ไม่รัก 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. เป็นเด็กที่รักความยุติธรรม ๒. เป็นเด็กที่เชื่อฟังผู้สอน 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ผู้สอนควรรับทราบปัญหาและให้เด็กช่วยกันแก้ไข ๒. อย่าปฏิบัติเสการฟ้องของเด็กหรือใช้วิธีดูหรือไล่ไปนั่งที่ เด็กจะเสียใจและผิดหวัง ควรพูดชี้แจงเหตุผลให้เหมาะสมกับเหตุการณ์โดยพิจารณาว่าการเล่นของเด็กจะเป็นอันตรายหรือไม่
๘. เด็กชอบเล่นอวัยวะเพศ	<ul style="list-style-type: none"> - พบเวลาอนชอบลูบคลำอวัยวะเพศ ชอบนอนคว่ำ 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. เกิดจากมีปัญหาไม่สบายใจต้องการการปลอบประโลม ๒. ทำแล้วรู้สึกสบาย 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ไม่แสดงให้เด็กเห็นว่าเป็นเรื่องน่าอายหรือรู้สึกผิดกับการกระทำแบบนี้ ๒. ไม่ควรให้อยู่ลำพัง ขณะนอนควรเบนความใส่ใจไปทางอื่น
๙. อากาเรตึก	<ul style="list-style-type: none"> - การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อที่ึกซ้ำๆอย่างไม่ตั้งใจ ไม่มีจุดหมายของใบหน้า คอ ศีรษะ เกิดโดยไม่รู้ตัว เช่น การกระพริบตาถี่ ๆ - กระแอมซ้ำๆกัน ยกไหล่ไปมา หรือกริยาที่ทำซ้ำ ๆ 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. เกิดจากการเก็บกดความต้องการบางอย่างพบในครอบครัวที่คอยเข้มงวดเด็กในการเลี้ยงดู ๒. เกิดจากการหดตัวของกล้ามเนื้อเร็ว ๒.๑ สาเหตุจากร่างกาย ๒.๒ สาเหตุด้านจิตใจ 	<ol style="list-style-type: none"> ๑.๑ ค้นหาสาเหตุของความเครียดที่เป็นตัวการทำให้เด็กเกิดอากาเรตึก ๑.๒ ไม่ให้ความสนใจอาการผิดปกตินี้ เบี่ยงเบนความสนใจไปด้านอื่น ๑.๓ ควรทำบรรยากาศให้ผ่อนคลายให้เด็กรู้สึกสบายใจและปลอดโปร่ง ๑.๔ หากเป็นติดต่อกันและช่วยเหลือแล้วไม่หายอาจแนะนำให้ไปพบแพทย์ ๒. เกิดแล้วหายเองได้ ไม่ควรไปย้ำควรให้เด็กผ่อนคลายให้ความเครียดลดลงถ้าแก้ไขไม่ติดใจไปจนโตได้

ปัญหา	ลักษณะที่พบ	สาเหตุ	แนวทางช่วยเหลือ และแก้ไข
๑๐. เด็กชอบหยิบของผู้อื่น	- พบในเด็กอายุ ๓-๔ ขวบ ชอบหยิบของของเพื่อนไปโดยไม่ขออนุญาต	๑. เกิดจากความรูสึกอยากได้ยังไม่เข้าใจเหตุผล เพียงต้องการอยากได้ของคนอื่น ๒. เกิดจากความหิวในจิตใจ ไม่ได้ได้รับความอบอุ่นจากผู้เลี้ยงดู	๑. ควรสอนให้เรียนรู้สิทธิของผู้อื่น อาจโดยการเล่านิทานให้เด็ก เข้าใจด้วยวิธีนุ่มนวลแต่จริงจัง และควรเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดก่อนที่เด็กจะทำเป็นนิสัย ๒. ขอความร่วมมือกับผู้ปกครองช่วยกันแก้ไข อาจให้เด็กนำของเขามาให้เพื่อนและให้เพื่อนรู้จักการขออนุญาตก่อนหยิบของผู้อื่น
๑๑. เด็กที่มีปัญหาการรับประทานอาหาร	- เบื่ออาหาร ไม่ชอบอาหาร - การนอน - เด็กไม่ยอมนอนกลางวัน - การขับถ่าย - เด็กไม่ยอมปัสสาวะ - เด็กปัสสาวะบ่อย ผิดปกติ	๑. เด็กไม่รู้สึกลอยอยากอาหาร ๒. บางคนไม่เคยนอนกลางวันมาก่อน ๓. รังเกียจห้องน้ำ เคยนั่งแต่กระโถน ๔. เด็กเกิดความกังวลและมีปัญหาในใจ	๑.๑ ปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการกิน และสร้างบรรยากาศที่ดีในการกิน จัดอาหารที่น่ากิน แต่มีคุณค่าโดยไม่ให้เด็กรู้สึกอึดอัดบังคับ ๑.๒ เล่านิทานให้มีสุขนิสัยที่ดีในการกิน ให้คำชมเชยเป็นครั้งคราว ๑.๓ ปรึกษาผู้ปกครอง ชี้แจงน้ำหนักสม่ำเสมอ ให้เด็กทราบผล ๒. ผู้สอนควรจัดที่นอนให้สะอาด บรรยากาศสงบ ชักชวนให้นอนเล่น ๆ โดยผู้สอนเล่านิทานหรือร้องเพลงให้ฟัง ให้เด็กหลับตาใช้มือลูบศีรษะเด็กเบา ๆ ๓.๑ ฝึกเด็กให้มีสุขนิสัยที่ดีในการขับถ่าย เช่น การรักษาความสะอาด การถ่ายเป็นเวลา รู้จักการนั่งส้วมแทนนั่งกระโถน ๓.๒ ไม่ควรเข้มงวดเกินไปในการฝึกขับถ่าย และควรจัดสภาพห้องน้ำให้เด็กอยากเข้า ๔.๑ ควรหาสาเหตุและหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในใจให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็ก ๔.๒ อาจต้องปรึกษาแพทย์

หมายเหตุ เด็กปฐมวัยจากบ้านมาสถานศึกษาครั้งแรกจะนำสิ่งของที่เขาคิดมาจากบ้าน เช่น หมอน ตุ๊กตา มาสถานศึกษาด้วย ไม่เป็นสิ่งผิดปกติของเด็กวัยนี้ ผู้สอนควรอนุญาตถ้าเด็กจะนำของรักมาสถานศึกษาด้วย ในระยะแรกที่เริ่มมา เนื่องจากเด็กต้องมีการปรับตัวหลายด้าน เมื่อเขาคู่กับผู้สอนและสถานศึกษาแล้วเด็กจะเลิกไปเอง

บทที่ ๑๐

บทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตร

การนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพตามจุดหมายของหลักสูตร ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรในระบบสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้สอน พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง และชุมชน มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก

๑. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยในระบบสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาท ดังนี้

๑.๑ ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและมีวิสัยทัศน์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย

๑.๒ คัดเลือกบุคลากรที่ทำงานกับเด็ก เช่น ผู้สอน พี่เลี้ยง อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงคุณสมบัติหลักของบุคลากร ดังนี้

๑.๒.๑ มีวุฒิทางการศึกษาด้านการอนุบาลศึกษา การศึกษาปฐมวัย หรือผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

๑.๒.๒ มีความรักเด็ก จิตใจดี มีอารมณ์ขันและใจเย็น ให้ความเป็นกันเองกับเด็กอย่างเสมอภาค

๑.๒.๓ มีบุคลิกของความเป็นผู้สอน เข้าใจและยอมรับธรรมชาติของเด็กตามวัย

๑.๒.๔ พุดจาสุภาพเรียบร้อย ชัดเจนเป็นแบบอย่างได้

๑.๒.๕ ความเป็นระเบียบ สะอาด และรู้จักประหยัด

๑.๒.๖ มีความอดทน ขยัน ซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่และการปฏิบัติต่อเด็ก

๑.๒.๗ มีอารมณ์ร่วมกับเด็ก รู้จักรับฟัง พิจารณาเรื่องราวปัญหาต่างๆของเด็ก และตัดสินใจปัญหาต่างๆอย่างมีเหตุผลด้วยความเป็นธรรม

๑.๒.๘ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตสมบูรณ์

๑.๓ ส่งเสริมการจัดบริการทางการศึกษาให้เด็กได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึงและเสมอภาค และปฏิบัติการรับเด็กตามเกณฑ์ที่กำหนด

๑.๔ ส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้ปฏิบัติงานกับเด็กพัฒนาตนเองมีความรู้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

๑.๕ เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยร่วมให้ความเห็นชอบ กำหนดวิสัยทัศน์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กทุกช่วงอายุ

๑.๖ สร้างความร่วมมือและประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

๑.๗ จัดให้มีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับตัวเด็ก งานวิชาการหลักสูตร อย่างเป็นระบบและมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา

๑.๘ สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมตลอดจนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

๑.๙ นิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตร โดยจัดให้มีระบบนิเทศภายในอย่างมีระบบ

๑.๑๐ กำกับติดตามให้มีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและนำผลจากการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพเด็ก

๑.๑๑ กำกับ ติดตาม ให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาสาระของหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก บริบทสังคมและให้มีความทันสมัย

๒. บทบาทผู้สอนปฐมวัย

การพัฒนาคุณภาพเด็กโดยถือว่าเด็กมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้เด็กสามารถพัฒนาตนตามธรรมชาติ สอดคล้องกับพัฒนาการและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจึงควรมีบทบาท / หน้าที่ ดังนี้

๒.๑ บทบาทในฐานะผู้เสริมสร้างการเรียนรู้

๒.๑.๑ จัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กที่เด็กกำหนดขึ้นด้วยตัวเอง และผู้สอนกับเด็กร่วมกันกำหนด โดยเสริมสร้างพัฒนาการเด็กให้ครอบคลุมทุกด้าน

๒.๑.๒ ส่งเสริมให้เด็กใช้ข้อมูลแวดล้อม ศักยภาพของเด็ก และหลักทางวิชาการในการผลิต กระทำ หรือหาคำตอบในสิ่งที่เด็กเรียนรู้อย่างมีเหตุผล

๒.๑.๓ กระตุ้นให้เด็กร่วมคิด แก้ปัญหา ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง ด้วยวิธีการศึกษาที่นำไปสู่การใฝ่รู้ และพัฒนาตนเอง

๒.๑.๔ จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศการเรียนที่สร้างเสริมให้เด็กทำกิจกรรมได้เต็มศักยภาพและความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล

๒.๑.๕ สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอ

๒.๑.๖ ใช้กิจกรรมการเล่นเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๗ ใช้ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและเด็กในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอย่างสม่ำเสมอ

๒.๑.๘ จัดการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริงและนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพเด็กเต็มศักยภาพ

๒.๒ บทบาทในฐานะผู้ดูแลเด็ก

๒.๒.๑ สังเกตและส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

๒.๒.๒ ฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

๒.๒.๓ ฝึกให้เด็กมีความเชื่อมั่น มีความภูมิใจในตนเองและกล้าแสดงออก

๒.๒.๔ ฝึกการเรียนรู้หน้าที่ ความมีวินัย และการมีนิสัยที่ดี

๒.๒.๕ จำแนกพฤติกรรมเด็กและสร้างเสริมลักษณะนิสัยและแก้ปัญหาเฉพาะบุคคล

๒.๒.๖ ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา บ้าน และชุมชน เพื่อให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

๒.๓ บทบาทในฐานะนักพัฒนาเทคโนโลยีการสอน

๒.๓.๑ นำนวัตกรรม เทคโนโลยีทางการสอนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

๒.๓.๒ ใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็ก

๒.๓.๓ จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร / กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

๒.๓.๔ พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณลักษณะของผู้ใฝ่รู้ มีวิสัยทัศน์และทันสมัยทันเหตุการณ์ในยุคของข้อมูลข่าวสาร

๒.๔ บทบาทในฐานะผู้บริหารหลักสูตร

๒.๔.๑ ทำหน้าที่วางแผนกำหนดหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนรู้

๒.๔.๒ จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ให้เด็กมีอิสระในการเรียนรู้ทั้งกายและใจ เปิดโอกาสให้เด็กเล่น/ทำงานและเรียนรู้ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

๒.๔.๓ ประเมินการใช้หลักสูตร เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

๓. บทบาทของพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กปฐมวัย

การศึกษาระดับปฐมวัยเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กที่ผู้สอนและพ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องสื่อสารกันตลอดเวลา เพื่อความเข้าใจตรงกันและพร้อมร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก ดังนั้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- ๓.๑ มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาและให้ความเห็นชอบ กำหนดแผนการเรียนรู้ของเด็กร่วมกับผู้สอนและเด็ก
- ๓.๒ ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กตามศักยภาพ
- ๓.๓ เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ จัดบรรยากาศภายในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- ๓.๔ สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
- ๓.๕ อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก
- ๓.๖ ป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ตลอดจนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยประสานความร่วมมือกับผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ๓.๗ เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และมีคุณธรรมนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้
- ๓.๘ มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กและในการประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

๔. บทบาทของชุมชน

การปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้ชุมชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้มีการประสานความร่วมมือเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ดังนั้น ชุมชนจึงมีบทบาทในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

- ๔.๑ มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา สภาคอม / ชมรมผู้ปกครอง
- ๔.๒ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการของสถานศึกษา
- ๔.๓ เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้เด็กได้เรียนรู้และมีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง
- ๔.๔ ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา

๔.๕ ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

๔.๖ ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็น แหล่งวิทยากรของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

๔.๗ มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทำหน้าที่เสนอแนะในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

บทที่ ๑๑

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

เด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ หมายถึง เด็กปฐมวัยที่มีสภาพร่างกาย สติปัญญา อารมณ์หรือจิตใจที่แตกต่างจากเด็กปกติทั่วไป หรือมีประสบการณ์สำคัญในชีวิตที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงจนทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตและพัฒนาได้ตามศักยภาพที่แท้จริงของตนได้ หากไม่ได้รับการปรับแนวทางการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของเด็ก ความแตกต่างดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ หรือเมื่อแรกเกิด เมื่อเด็กเข้าสู่วัยทารก วัยเตาะแตะ หรือเมื่อเข้าเรียนในสถานศึกษาปฐมวัยแล้วและความแตกต่างนี้ก็ไม่จำเป็นต้องอยู่ถาวร เด็กปฐมวัยจำนวนมากหากได้รับการจัดการศึกษาที่ปรับให้เหมาะสมควบคู่กับการบำบัดที่จำเป็นต่างๆ ตั้งแต่เนิ่นๆ ก็สามารถพัฒนาจนใกล้เคียงเด็กปกติ สามารถรับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติทั่วไปได้เมื่อโตขึ้น ส่วนเด็กบางคนซึ่งมีความบกพร่องรุนแรงหรือประสบการณ์ที่ร้ายแรงจนต้องได้รับการศึกษาพิเศษไปตลอดก็ยังมีโอกาสพัฒนาตามศักยภาพของตนให้มีชีวิตที่คุณภาพได้ ในทางตรงกันข้ามหากถูกละเลยในช่วงต้นของชีวิต เมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตเป็นผู้ใหญ่อาจมีความพิการขั้นรุนแรงหรือก่อปัญหาแก่ตนเองและสังคมได้มากมาย

เด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะหมายรวมถึงเด็กต่าง ๆ ดังนี้ คือ

- เด็กพิการ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและ/หรือการเรียนรู้ทางการได้ยินทางการเห็นและทางอารมณ์ จิตใจ สังคม เด็กเจ็บป่วยเรื้อรัง
- เด็กที่มีความสามารถพิเศษ
- เด็กด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กชาวเล
- เด็กที่ถูกละเมิดทางร่างกาย จิตใจ รวมทั้งการละเมิดทางเพศ

เด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษเหล่านี้ ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกับเด็กทั่วไปในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาและเติบโตเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม การให้การศึกษที่เหมาะสมแก่เด็กเหล่านี้ นอกจากจะเป็นการตอบสนองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้สอนแล้ว ยังเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคมอันอาจจะเกิดขึ้นมากมายหากเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับความช่วยเหลือในระยะแรกเริ่มตั้งแต่ในระดับปฐมวัยด้วย

แม้จะจัดรวมอยู่ในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ซึ่งมีความต้องการพิเศษ โดยมีปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาร่วมกัน แต่รายละเอียดของวิธีการและเทคนิคในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กแต่ละกลุ่มนั้นต่างกันมาก นอกจากนี้ เด็กที่มีความต้องการพิเศษในกลุ่มเดียวกัน เช่น เด็กเจ็บป่วยเรื้อรังแต่ละคนยังมีความแตกต่างกันไปเช่นเดียวกับเด็กปกติทั่วไป ซึ่งมีอัตราพัฒนาการในแต่ละด้านแตกต่างกันไป ผู้ให้การศึกษาแก่เด็กแต่ละประเภทจึงต้องศึกษาทำความเข้าใจและดำเนินการให้เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละประเภทและแต่ละคน

การป้องกัน การดูแลความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาตามสมควรแก่ศักยภาพของตน เป็นการป้องกันเด็กปฐมวัยจากภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญญา ความบกพร่องใดๆที่จะกระทบกระเทือนต่อพัฒนาการของตนในอนาคต ผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญแก่การตรวจสอบความปลอดภัยของสิ่งของเครื่องใช้ อุปกรณ์เครื่องเล่น และส่วนต่างๆ ของอาคารสถานที่ที่เด็กเข้าไปใช้ รวมทั้งความสะอาดของอาหาร เครื่องใช้ และที่อยู่อาศัย ความปลอดภัยนี้ ควรครอบคลุมถึงความปลอดภัยจากการข่มเหง รังแก หรือล่อลวงจากคนในสถานศึกษาและคนแปลกหน้าด้วย

การเฝ้าระวัง นอกจากการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้แล้ว เนื่องจากปัญหาบางอย่างเกินวิสัยที่ผู้สอนจะป้องกันได้ จึงต้องดำเนินการเฝ้าระวังเพื่อช่วยเหลือเด็กในความดูแลของตนด้วย ดังนี้คือ

การเฝ้าระวังการล้วงละเมิดทางร่างกาย จิตใจ และ/หรือทางเพศ ผู้สอนควรสังเกตร่องรอยบนร่างกายและพฤติกรรมต่างๆของเด็กว่าอาจจะสะท้อนถึงการถูกล้วงละเมิดหรือไม่ เช่น เด็กมีอาการซึม เศร้า หวาดกลัวหรือหวาดระแวงหรือไม่ เด็กมีรอยขีด รอยไหม้หรือบาดแผลใหม่ ๆ บนแขนขา เนื้อตัว โดยที่เด็กไม่กล้าบอกสาเหตุหรือไม่ เป็นต้น

การเฝ้าระวังความพิการ ผู้สอนควรบันทึกน้ำหนัก ส่วนสูง และเส้นรอบศีรษะของเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แน่ใจได้ว่าเด็กมีการเจริญเติบโตเป็นปกติ นอกจากนี้ยังควรเทียบพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งทางกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก ภาษา สติปัญญา ตลอดจนทางอารมณ์และสังคมของเด็กว่าล่าช้ากว่าพัฒนาการของเด็กปกติทั่วไปหรือไม่ หากพบว่าพัฒนาการหยุดชะงักหรือถดถอยลง หรือมีการพัฒนาที่ล่าช้าห่างจากวัยมาก ก็ถือได้ว่าเป็นสัญญาณเตือนถึงความบกพร่องพิการที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น อายุ ๓ ขวบแล้ว ยังพูดเป็นคำ ๆ ได้เพียง ๔-๕ คำเท่านั้น หรืออายุ ๕ ขวบแล้วยังกระโดดไม่เป็น เป็นต้น

การคัดแยกการมองเห็นและการได้ยินอย่างง่าย ๆ ในเด็กทุกคน ทุก ๑-๒ ปี ก็เป็นวิธีการเฝ้าระวังความพิการที่ไม่ต้องลงทุนลงแรงมาก แต่สามารถป้องกันหรือลดปัญหาได้มาก

การค้นพบ การส่งต่อ และการให้ความช่วยเหลือ การเฝ้าระวัง

อย่างเป็นระบบจะช่วยให้ผู้สอนค้นพบเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ หรือการส่งเสริมเป็นพิเศษได้แต่เนิ่นๆ เมื่อค้นพบเด็กแล้ว ควรมีการส่งต่อให้แก่ นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบอย่างละเอียดอีกครั้ง เช่น เมื่อสงสัยว่าเด็กอาจมีปัญหาการได้ยิน ผู้สอนอาจแนะนำให้ผู้ปกครองพาไปตรวจการได้ยินที่โรงพยาบาล หรือเมื่อสงสัยว่าเด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาล่าช้า เนื่องจากเด็กไม่สามารถเข้าใจเรื่องต่างๆ ในชั้นเรียนและไม่สามารถพูดคุยสื่อสารกับเพื่อนและผู้สอนได้ ผู้สอนอาจแนะนำให้ผู้ปกครองพาไปตรวจระดับสติปัญญาที่โรงพยาบาล หรือเมื่อสงสัยว่าเด็กถูกคนในบ้านทำร้ายร่างกาย ผู้สอนอาจพาเด็กติดต่อนักสังคมสงเคราะห์ให้ดำเนินการพาเด็กไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาล เป็นต้น

หลังจากพบปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของเด็กแล้ว ทางสถานศึกษา ทางบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ทางโรงพยาบาลหรือกรมประชาสงเคราะห์ เป็นต้น ควรประสานงานกันเพื่อวางแผนร่วมกันในการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กตามสมควรต่อไป

ในกรณีที่ไม่มีหน่วยงานให้ความช่วยเหลือในท้องถิ่น ผู้สอนควรปรึกษานักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องหรือขอให้เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาหรือทางการแพทย์ในระดับอำเภอช่วยประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดเพื่อหาทางให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมต่อไป

ในกรณีเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งไม่มีหน่วยงานในท้องถิ่นรองรับ อาจติดต่อขอคำแนะนำจากคณะหรือภาควิชาการศึกษาปฐมวัยในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพิจารณาว่าจะสามารถส่งเสริมเด็กได้อย่างไรบ้าง

การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของเด็ก ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ผู้สอนต้องระลึกอยู่เสมอว่าเด็กทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กกลุ่มเป้าหมายเฉพาะหรือไม่ ล้วนมีความต้องการพื้นฐานเหมือนกันทั้งสิ้น นั่นคือเด็กจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทุกด้านเป็นองค์รวม และการพัฒนาเด็กนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของระดับพัฒนาการในปัจจุบันของเด็กเป็นสำคัญ เด็กที่มีพัฒนาการสูงบางด้าน ไม่จำเป็นต้องมีพัฒนาการสูงระดับเดียวกันในด้านอื่นๆ เสมอไป เช่น เด็กที่มีความเฉลียวฉลาดทางคณิตศาสตร์ อาจมีความสามารถปานกลางในด้านภาษา และเด็กที่มีสติปัญญาสูง อ่าน เขียน คิดเลขเก่งมาก อาจขาดทักษะทางสังคม ไม่รู้วิธีเล่นร่วมกับเด็กคนอื่นก็ได้ ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องพิจารณาพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กของตนว่าอยู่ในขั้นใด และวางแผนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพจริงของเด็ก

ผู้สอนซึ่งสอนเด็กกลุ่มเป้าหมายเฉพาะต้องมีความละเอียดอ่อนและไวต่อความรู้สึกนึกคิดของเด็กและให้ความสำคัญแก่สิ่งที่มีผลต่อความรู้สึกต่อตนเองและต่อโลกของเด็ก

มากเป็นพิเศษ เช่น เด็กที่เจ็บป่วยเรื้อรังมักมีความหวาดกลัว กังวลในความเจ็บป่วยของตน จึงควรได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคที่ตนเป็น การรักษา และผู้คนที่เด็กต้องเกี่ยวข้องกับ เช่น หมอและพยาบาล ขณะที่เด็กซึ่งถูกพ่อแม่ทุบตีจนต้องไปอยู่กับพ่อแม่บุญธรรม ย่อมมีความหวาดกลัว ผู้คนและรู้สึกว่าคุณมีชีวิตที่ดีกว่าเด็กอื่น จึงควรได้เรียนรู้ว่าในโลกนี้คนอื่นอีกมากมายที่ยังรักเรา และคนเราสามารถมีชีวิตที่ดีได้แม้จะไม่ได้อยู่กับพ่อแม่แท้ๆของตน เป็นต้น การให้การศึกษแก่เด็กที่มีประสบการณ์ร้ายแรงในชีวิตจะต้องทำควบคู่กับการบำบัด โดยผู้สอนควรเรียนรู้เทคนิควิธีในการพูดคุย ปลอดภัยและสร้างความมั่นใจให้แก่เด็กจากนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ในทำนองเดียวกันผู้สอนที่สอนเด็กพิการ เช่น เด็กตาบอด เด็กแขนขาพิการ ก็ควรเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของเด็กเฉพาะประเภท และ เทคนิควิธีจากผู้สอนการศึกษาพิเศษเพื่อให้สามารถส่งเสริมเด็กเหล่านี้ได้เต็มที่

การจัดการเรียนรวม การจัดให้เด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะซึ่งมีความต้องการพิเศษเรียนรวมในชั้นเรียนปกติต้องประกอบด้วย การเตรียมการอย่างระมัดระวัง ทั้งการเตรียมตัวผู้สอน ตัวเด็กที่จะเข้าร่วมเรียน เพื่อนๆเด็กปกติในชั้นเรียน ผู้ปกครองเด็กพิเศษ และผู้ปกครองเด็กปกติ ตลอดจนบุคคลต่างๆในสถานศึกษาและในชุมชน ผู้บริหารจะต้องดูแลให้การเรียนรวมเป็นเรื่องของชุมชน ไม่ใช่เฉพาะผู้สอนเรียนรวมและเด็กที่มีความต้องการพิเศษเท่านั้น

การจัดการเรียนรวมที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบและระมัดระวังจะช่วยให้การจัดการศึกษาเป็นประโยชน์แก่ทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กอื่นๆ ผู้สอน ผู้ปกครอง บุคคลต่างๆในสถานศึกษาและในชุมชน

บทที่ ๑๒

การเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ ๑

การสร้างรอยเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ มีความสำคัญอย่างยิ่ง บุคลากรทุกฝ่ายจะต้องให้ความสนใจต่อการช่วยลดช่องว่างของความไม่เข้าใจในการจัดการศึกษาทั้งสองระดับ ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน เด็ก ผู้สอน ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆทั้งระบบ การสร้างรอยเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ จะประสบผลสำเร็จได้ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรอยเชื่อมต่อระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ ๑

๑.๑ ผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทเป็นผู้นำในการสร้างรอยเชื่อมต่อ โดยเฉพาะระหว่างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในช่วงอายุ ๓-๕ ปีกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ โดยต้องศึกษาหลักสูตรทั้งสองระดับ เพื่อทำความเข้าใจ จัดระบบการบริหารงานด้านวิชาการที่จะเอื้อต่อการเชื่อมโยงการศึกษาทั้งสองระดับ โดยการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างรอยเชื่อมต่อ ดังตัวอย่างกิจกรรมต่อไปนี้

๑.๑.๑ จัดประชุมผู้สอน ระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษาร่วมกัน พัฒนารอยเชื่อมต่อของหลักสูตรทั้งสองระดับให้เป็นแนวปฏิบัติของสถานศึกษา เพื่อผู้สอนทั้งสองระดับจะได้เตรียมการสอนให้สอดคล้องกับเด็กวัยนี้

๑.๑.๒ จัดหาเอกสารด้านหลักสูตรและเอกสารทางวิชาการของทั้งสองระดับ มาไว้ให้ผู้สอนและบุคลากรอื่นๆได้ศึกษาทำความเข้าใจ อย่างสะดวกและเพียงพอ

๑.๑.๓ จัดกิจกรรมให้ผู้สอนทั้งสองระดับมีโอกาสแลกเปลี่ยน เผยแพร่ความรู้ใหม่ๆที่ได้รับจากการอบรม คู่มือ ซึ่งไม่ควรจัดให้เฉพาะผู้สอนในระดับเดียวกันเท่านั้น

๑.๑.๔ จัดเอกสารเผยแพร่ตลอดจนกิจกรรมสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครองและบุคลากรทางการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

๑.๑.๕ ระหว่างที่เด็กอยู่ในระดับปฐมวัย ผู้บริหารควรจัดให้มีการพบปะทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เพื่อผู้ปกครองจะได้สร้างความเข้าใจและสนับสนุนการเรียนการสอนของบุตรหลานตนได้อย่างถูกต้อง

๑.๑.๖ สถานศึกษาที่มีเด็กทั้งสองระดับควรจัดกิจกรรมที่ผู้สอน ผู้ปกครองและเด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันในบางโอกาส

๑.๑.๗ สถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาทั้งสองระดับ ควรจัดปฐมนิเทศผู้ปกครอง ๒ ครั้ง คือก่อนเด็กเข้าเรียนชั้นปฐมวัย และก่อนเด็กจะเลื่อนขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เพื่อให้ผู้ปกครองเข้าใจการศึกษาทั้งสองระดับและให้ความร่วมมือช่วยเด็กให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ได้ดีขึ้น

ตัวอย่างหัวข้อการปฐมนิเทศ เช่น

- ❖ การสอนอ่านเขียนในระดับอนุบาลสอนอย่างไร
- ❖ เมื่อไรเด็กจึงพร้อมที่จะเขียนหนังสือ
- ❖ งานวิจัยเกี่ยวกับผลของการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก เกิดผลได้อย่างไร

๑.๒ ผู้สอนระดับปฐมวัย

ผู้สอนนอกจากจะต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กของตนแล้ว ควรศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปกครองและบุคลากรอื่น ๆ รวมทั้งช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวก่อนเลื่อนขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ โดยผู้สอนอาจจัดกิจกรรมดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑.๒.๑ เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อส่งต่อผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ซึ่งจะทำให้ผู้สอนระดับประถมศึกษาสามารถใช้ข้อมูลนั้นช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวเข้ากับการเรียนรู้ใหม่ต่อไป

๑.๒.๒ พูดคุยกับเด็กถึงประสบการณ์ที่ดีๆเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เพื่อให้เด็กเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

๑.๒.๓ จัดให้เด็กได้มีโอกาสทำความรู้จักกับผู้สอนตลอดจนสภาพแวดล้อมบรรยากาศของห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ทั้งที่อยู่ในสถานศึกษาเดียวกันหรือสถานศึกษาอื่น

๑.๓ ผู้สอนระดับประถมศึกษา

ผู้สอนระดับประถมศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการจัดประสบการณ์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ของตนให้ต่อเนื่องกับการพัฒนาเด็กในระดับปฐมวัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑.๓.๑ จัดกิจกรรมให้เด็กและผู้ปกครองมีโอกาสได้ทำความรู้จัก คู่กันเคยกับ ผู้สอนและห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ก่อนเปิดภาคเรียน

๑.๓.๒ จัดสภาพห้องเรียนให้ใกล้เคียงกับห้องเรียนระดับปฐมวัย โดยจัดให้มี มุมประสบการณ์ภายในห้อง เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ เช่น มุมหนังสือ มุมเกมการศึกษา มุมของเล่น เพื่อช่วยให้เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ได้ปรับตัวและเรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง

๑.๓.๓ จัดกิจกรรมสร้างข้อตกลงที่เกิดจากเด็กร่วมกันเกี่ยวกับการปฏิบัติตน

๑.๓.๔ เผยแพร่ข่าวสารด้านการเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับ เด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน

๑.๔ ผู้ปกครองและบุคลากรทางการศึกษา

ผู้ปกครองและบุคลากรทางการศึกษาต้องทำความเข้าใจหลักสูตรของการ ศึกษาทั้งสองระดับและเข้าใจว่าถึงแม้เด็กจะอยู่ในระดับประถมศึกษาแล้ว แต่เด็กยังต้องการ ความรัก ความเอาใจใส่ การดูแลและการปฏิบัติสัมพันธ์ที่ไม่ได้แตกต่างไปจากระดับปฐมวัยและ ควรให้ความร่วมมือกับผู้สอนและสถานศึกษาในการช่วยเตรียมตัวเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถ ปรับตัวได้เร็วยิ่งขึ้น

**๒. ตัวอย่างการเชื่อมต่อสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและคณิตศาสตร์
ในระดับปฐมวัย(อายุ ๓-๕ ปี) กับ ระดับประถมศึกษาปีที่ ๑**

สาระการเรียนรู้ระดับปฐมวัย (ประสบการณ์สำคัญ)	สาระการเรียนรู้รายปีกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
<ul style="list-style-type: none"> ● การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด ● การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ● การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ● การฟังเรื่องราว นิทาน คำคล้องจอง คำกลอน ● การเขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก เขียนภาพ เขียนขีดเขียนเขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง ● การอ่านในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน/เรื่องราวที่สนใจ 	<p>๑. การอ่าน</p> <p>๑) การอ่านคำพื้นฐานซึ่งเป็นคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ประมาณ ๖๐๐ คำ รวมทั้งคำที่ใช้เรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น</p> <p>๒) การอ่านแจกลูกและสะกดคำในมาตราตัวสะกดต่างๆ และคำในชีวิตประจำวันที่สะกดไม่ตรงตามมาตรา คำที่มีตัวการ์นต์ อักษรควบ อักษรนำ</p> <p>๓) การผันวรรณยุกต์คำที่มีพยัญชนะต้น เป็นอักษรกลาง อักษรต่ำ อักษรสูง</p> <p>๔) การอ่านและเข้าใจความหมายของคำในประโยค และข้อความสั้นๆ</p> <p>๕) การอ่านในใจ การจับใจความของเรื่องที่อ่าน โดยหาคำสำคัญ ตั้งคำถาม คาดคะเนเหตุการณ์ ใช้แผนภาพโครงเรื่องหรือแผนภาพความคิด</p> <p>๖) การแสดงความรู้และความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน</p> <p>๗) การนำความรู้และข้อคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>๘) การอ่านออกเสียงร้อยแก้วและร้อยกรองถูกต้องตามอักขรวิธีและลักษณะคำประพันธ์ และการอ่านทำนองเสนาะ</p> <p>๙) การท่องจำบทอาขยานและบทประพันธ์ที่ประทับใจ</p> <p>๑๐) การเลือกอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์ ทั้งประเภทความรู้และความบันเทิง</p> <p>๑๑) มารยาทการอ่านหนังสือ การถนอมรักษาหนังสือทั้งส่วนตนและส่วนรวม</p> <p>๑๒) การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและมีสุขลักษณะในการอ่านหนังสือ</p> <hr/> <p>๒. การเขียน</p> <p>๑) การเขียนคำในมาตราตัวสะกดต่าง ๆ คำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และคำที่สะกดไม่ตรงตามมาตรา</p> <p>๒) การคัดลายมือด้วยบรรจงเต็มบรรทัด และการเขียนตามคำบอก</p> <p>๓) การเลือกใช้คำเขียนเป็นประโยคตรงตามความหมาย และเรียบเรียงเป็นเรื่องสั้น ๆ ที่แสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ และประสบการณ์</p> <p>๔) การเขียนคำคล้องจอง</p> <p>๕) การตรวจทานและแก้ไขงานเขียน</p> <p>๖) การใช้เลขไทย</p> <p>๗) มารยาทการเขียน การเขียนอย่างเป็นระเบียบสะอาด ลายมือสวยงาม อ่านง่าย และไม่ขีดเขียนในที่ที่ไม่สมควร</p> <p>๘) การปลูกฝังนิสัยรักการเขียน ด้วยการจดบันทึกความรู้อย่างสม่ำเสมอ</p>

สาระการเรียนรู้ระดับปฐมวัย (ประสบการณ์สำคัญ)	สาระการเรียนรู้รายปีกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (ต่อ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
	<p>๓.การฟัง การดู และการพูด</p> <p>๑) การเลือกฟัง เลือกลูสิ่งที่เป็นความรู้และความบันเทิง</p> <p>๒) การเข้าใจเนื้อเรื่อง การจับใจความจากถ้อยคำ น้ำเสียง และกิริยาท่าทางของผู้พูด การดูสิ่งที่เป็นความรู้ความบันเทิง</p> <p>๓) การพูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ฟัง สิ่งที่คุณ</p> <p>๔) การพูดทักทาย ขอบคุณ ขอโทษ การยอมรับ การปฏิเสธ โดยใช้ภาษาที่สุภาพ</p> <p>๕) การตั้งคำถามและการตอบคำถาม</p> <p>๖) การเล่าเรื่องถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความรู้สึก</p> <p>๗) การพูดออกเสียงชัดเจน ใช้ถ้อยคำเหมาะสมแก่เรื่อง ใช้ภาษาที่สุภาพเหมาะสมแก่บุคคลและโอกาส</p> <p>๘) มารยาทการฟังและการดู การฟังและดูอย่างตั้งใจโดยไม่รบกวนผู้อื่น</p> <hr/> <p>๔.หลักการใช้ภาษา</p> <p>๑) พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และการประสมคำ</p> <p>๒) หลักการอ่าน และเขียนสะกดคำ</p> <p>๓) ความหมายของคำ การเลือกใช้คำ และการเรียงลำดับคำในประโยคได้ถูกต้อง</p> <p>๔) การเรียบเรียงประโยคเป็นข้อความสั้นๆ</p> <p>๕) การรู้จักภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาถิ่น</p> <p>๖) หลักการแต่งคำคล้องจอง</p> <p>๗) การใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียน การแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น</p> <p>๘) การใช้ทักษะทางภาษาและเทคโนโลยีการสื่อสาร ด้านวิทยุ โทรทัศน์ วัสดุทัศน ในการพัฒนาการเรียน</p> <hr/> <p>๕.วรรณคดีและวรรณกรรม</p> <p>๑) นิทาน เรื่องสั้นง่าย ๆ สารคดีสั้น ๆ สำหรับเด็ก ปริศนาคำทาย บทร้องเล่นในท้องถิ่น และบทร้อยกรองประเภทให้ความรู้และความบันเทิงต่าง ๆ ที่เหมาะแก่วัยของเด็ก</p> <p>๒) การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ทำอย่างมีเหตุผล</p> <p>๓) การนำข้อคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตจริง</p>

สาระการเรียนรู้ระดับปฐมวัย (ประสบการณ์สำคัญ)	สาระการเรียนรู้รายปีกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
<ul style="list-style-type: none"> ● การสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ ● การจับคู่ การจำแนกและการจัดกลุ่ม ● การเปรียบเทียบ เช่น ยาว/สั้น ชรุขระ / เรียบ ฯลฯ ● การเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ ● การคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ ● การสืบค้นข้อมูล ● การใช้หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ● การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน ● การนับสิ่งต่าง ๆ ● การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง ● การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนหรือปริมาณ ● การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุและการเทออก ● การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน ● การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่างๆที่สัมพันธ์กัน ● การอธิบายในเรื่องทิศทาง การเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่างๆ ● การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ ด้วยภาพวาด ภาพถ่ายและ รูปภาพ ● การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญาณ ● การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ฯลฯ ● การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ● การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. การบอกจำนวน การอ่านและการเขียนตัวหนังสือ ตัวเลขฮินดูอารบิก ตัวเลขไทย แทนจำนวน ๒. การเขียนในรูปกระจาย หลักหน่วย หลักสิบ หลักร้อย ค่าของตัวเลขในแต่ละหลักและการใช้ ๐ เพื่อยึดตำแหน่งของหลัก ๓. การเปรียบเทียบจำนวนและการใช้เครื่องหมาย $= \neq > <$ ๔. การเรียงลำดับจำนวน ๕. การนับเพิ่มทีละ ๑ และทีละ ๒ การนับลดทีละ ๑ ๖. การบวกจำนวนที่มีผลบวกไม่เกิน ๑๐๐ ๗. โจทย์ปัญหาการบวก ๘. การลบจำนวนที่มีตัวตั้งไม่เกิน ๑๐๐ ๙. โจทย์ปัญหาการลบ ๑๐. การบวก ลบระคน ๑๑. โจทย์ปัญหาการบวก ลบระคน <p>การวัดความยาว</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การวัดความยาวโดยใช้เครื่องวัดที่มีหน่วยไม่ใช่หน่วยมาตรฐาน <p>การวัดน้ำหนัก (การชั่ง)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การชั่งโดยใช้เครื่องชั่งที่มีหน่วยไม่ใช่หน่วยมาตรฐาน <p>การวัดปริมาตร (การตวง)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การตวงโดยใช้เครื่องตวงที่มีหน่วยไม่ใช่หน่วยมาตรฐาน <p>เวลา</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ช่วงเวลาในแต่ละวัน (กลางวัน กลางคืน เช้า สาย เทียง บ่าย เย็น) ๒. จำนวนวันในหนึ่งสัปดาห์ ชื่อวันในสัปดาห์ ชื่อเดือนในหนึ่งปี และจำนวนวันในแต่ละเดือน <p>เรขาคณิต</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การจัดกลุ่มรูปเรขาคณิต <p>พีชคณิต</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. แบบรูปของจำนวนที่เพิ่มขึ้นทีละ ๑ และทีละ ๒ ๒. แบบรูปของจำนวนที่ลดลงทีละ ๑ ๓. แบบรูปของรูปเรขาคณิตและรูปอื่นๆที่สัมพันธ์กันในลักษณะของรูปร่างหรือขนาดหรือสี <p>กิจกรรมเสริมทักษะ กระบวนการทางคณิตศาสตร์ผ่านสาระการเรียนรู้ จำนวนและการดำเนินการ การวัด เรขาคณิต พีชคณิต</p>

บรรณานุกรม

การพัฒนาชุมชน, กรม กระทรวงมหาดไทยและสถาบันแห่งชาติเพื่อพัฒนาเด็กและครอบครัว

แนวทางการดำเนินงานโครงการพัฒนาครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ๒๕๓๕.

กฤษยา ดันติผลาชีวะ รายงานการวิจัย เรื่องบทบาทของครูปฐมวัยในทศวรรษหน้า (๒๕๔๑-๒๕๕๐)

วารสารการศึกษาปฐมวัย ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๐.

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรการอบรมผู้บริหารและครู

โรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพฯ คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๓๖.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัย ตั้งแต่ปฏิสนธิถึง ๕ ปี

กรุงเทพฯ คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๔๓.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน หลักการและข้อเสนอแนะการประเมินผลเด็กปฐมวัยของ

สหรัฐอเมริกา, กรุงเทพฯ บริษัท ที.พี.พรินท์ จำกัด ๒๕๔๒.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กรุงเทพฯ

บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด ๒๕๔๒.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย: ตามแนวคิดไฮสโคป

กรุงเทพฯ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด ๒๕๔๓

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี)

พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๕ กรุงเทพฯ บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด ๒๕๔๔.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน คู่มือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

กรุงเทพฯ ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด ๒๕๓๒.ม.ป.ป.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน คู่มือครูประกอบแผนการจัดประสบการณ์ ระดับ

อนุบาลศึกษาตามอย่างไรช่วยให้เด็ก...คิดเป็น กรุงเทพฯ คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๓๗.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน คู่มือการประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถม

ศึกษา กรุงเทพฯ คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๔๐.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, สำนักงาน การพัฒนาครอบครัว

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

ฉันทนา ภาคบงกช เอกสารประกอบการศึกษาวิชา ปว.๕๔๑ การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๓๑ อัดสำเนา.

ทิตินา เขมมณี และคณะ หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย.

โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๓๕.

ธีระ สุมิตร และพรอนงค์ นิยมคำ รอให้ถึงอนุบาลก็สายเสียแล้ว กรุงเทพฯ

สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน ๒๕๓๐.

นิตยา ประพตติกิจ การพัฒนาเด็กปฐมวัย หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ๒๕๓๖

นิตยา คชภักดี เอกสารคำแนะนำการเลี้ยงดูลูกหลาน (อายุ ๖-๑๒ ปี) ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ ศาสตร์

คณะแพทยโรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.

เบญจมาภรณ์ วรรณวัลลี แปลและเรียบเรียง คู่มือตรวจสอบพัฒนาการของลูกน้อย กรุงเทพฯ

พิมพ์สมิตจำกัด ๒๕๔๐.

ปิยะลักษณ์ สิมะ แสงยาภรณ์ แปลเรียบเรียง โลกของคนตัวเล็ก (เติบโตใหญ่วัยเยาว์ ๓-๖ ปี)

กรุงเทพฯ พิมพ์ดีจำกัด ๒๕๓๖.

ประมวญ ดิಕ್ಕินสัน บ้านเด็ก การพัฒนาเด็กตามแบบมอนเตสซอร์ นิตยสารลูกรัก

กรุงเทพฯ อักษรสัมพันธ์ ๒๕๓๐.

ประมวญ ดิಕ್ಕินสัน เมื่อลูกรักได้ครุฑ กรุงเทพฯ บริษัทต้นอ้อ จำกัด ๒๕๓๖.

พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ ปฐมวัยศึกษา : กิจกรรมและสื่อการสอนเพื่อฝึกทักษะ

พัฒนาการและการเรียนรู้ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๓๗.

พัชรี ผลโยธิน นวัตกรรมใหม่เรียนไปพร้อมกับลูก วารสารรักลูก ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓๒.

วิชาการ,กรม กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๐ กรุงเทพฯ

คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๔๐

วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ แนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา

กรุงเทพฯ คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๓๕.

วิชาการ , กรม กระทรวงศึกษาธิการ แนวการจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน

ระดับก่อนประถมศึกษา กรุงเทพฯ คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๓๕.

วิชาการ,กรม กระทรวงศึกษาธิการ ร่างคู่มือบริหารจัดการหลักสูตร โครงการพัฒนา

หลักสูตรและการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงพิมพ์กรมศาสนา ๒๕๔๔

วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ สารพันคำถามคำตอบเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช ๒๕๔๔ กรุงเทพฯ คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๔๕

วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

กรุงเทพฯ คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๔๕

วิชาการ,กรม กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ กรุงเทพฯ

คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๔๖

- วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ **ผังมโนทัศน์และสาระการเรียนรู้แกนกลาง**
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กรุงเทพฯ คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๔๖
- วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ **ผังมโนทัศน์และสาระการเรียนรู้แกนกลาง**
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กรุงเทพฯ คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๔๖
- ศรียา นิยมธรรม **การเรียนรู้ร่วมสำหรับเด็กปฐมวัย** ภาควิชาการศึกษาพิเศษ
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๓๔
- ศึกษาธิการ, กรม กระทรวง **คู่มือประเมินพัฒนาการเด็กระดับอนุบาลปีที่ ๑-๓** จัดทำโดยฝ่าย
 ก่อนประถมศึกษา, กองโรงเรียนสามัญศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
 เอกชน, กรุงเทพฯ ศรีเมืองการพิมพ์ ๒๕๓๓
- ศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถม
 ศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม **เอกสารการอบรมผู้บริหารและครูผู้สอน**
ระดับก่อนประถมศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๓๗ อัดสำเนา
- ศูนย์วิจัยมีด จอห์นสัน สหรัฐอเมริกา **การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเจ้าตัวเล็ก**
 บริษัท บริสตอล-ไมเยอร์ สควิบ์ (ประเทศไทย)
- สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี, กรมการแพทย์ **การเลี้ยงและพัฒนาเด็ก** กรุงเทพฯ
 สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี ๒๕๓๕ อัดสำเนา
- สาธารณสุข, กรม กระทรวง **สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ๒๕๔๕**
- สาธารณสุข, กรม กระทรวง **การดูแลสุขภาพเด็กแรกเกิด-๖ ปี สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข**
 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๓๗
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย **ฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย**
หน่วยที่ ๖-๑๐ กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ๒๕๓๒
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย **พฤติกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ ๖-๑๐**
 กรุงเทพฯ สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ๒๕๓๔.
- สุชา จันทน์เอม **จิตวิทยาพัฒนาการ** กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๓๖
- หรรษา นิลวิเชียร **ปฐมวัยศึกษา หลักสูตรและแนวปฏิบัติ** กรุงเทพฯ โอเดียนไสตร์ ๒๕๓๕
- Bredkamp, S.& Copple, C.Editors. **Developmentally Appropriate Practice in Early**
Childhood Programs Revised Edition. NAEYC, : Washington D.C., 1997.
- Charlesworth, Rosalind. **Understanding Child Development.** New York : Delmar 1996
- Cherry, Harkness, B. and Kuzma K.**Nursery School & Day Care Center Management**
Guide 2nd ed. Belmont California : David S.Lake Publishers., 1987

- Gullo, Dominic F. **Understanding Assessment and Evaluation in Early Childhood Education**. New York : Teachers College Press. 1994.
- Hirsch, E. **The Block Book**. Washington, DC. NAEYC. 1984.
- Lowenfeld, V. **Your Child and His Arts**. New York : Macmillan. 1954.
- Peterson, Evelyn A. **Early Childhood planning ,Methods,and Materials** Boston : Allyn
And Bacon.1996.
- Sobut,Mary A., **Complex Early Childhood Curriculum Resource ;** The Center for
Applied Research in Education,New York, 1991.

ภาคผนวก

- ❖ พัฒนาการทางศิลปะ
- ❖ พัฒนาการทางการอ่าน
- ❖ พัฒนาการทางการเขียน
- ❖ พัฒนาการทางคณิตศาสตร์
- ❖ พัฒนาการทางการเล่นบล็อก
- ❖ ประมวลคำศัพท์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

พัฒนาการทางศิลปะ *

ขั้นที่ ๑ จิตเขียนไม่เป็นระเบียบ (๓-๔ ปี)

เด็กใช้สีเทียนหรือสีน้ำจืดเขียนระบายเป็นเส้นที่ขาดๆ วินๆ ซิกแซก วนไปมา ตั้งแต่ยังควบคุมมือไม่ได้จนควบคุมได้ เด็กจะสำรวจใช้สีที่ไม่เป็นจริง เริ่มเขียนเป็นวงกลม มีเส้นเป็นแขนขา

ขั้นที่ ๒ เขียนภาพให้มีความหมาย (๔-๖ ปี)

ภาพที่เขียนมีความหมายกับเด็ก ภาพคนจะใช้วงกลมแทนศีรษะ มีเส้นในแนวตั้ง ๒ เส้นแทนแขนขาทั้งสองข้าง บางครั้งมีปาก แขน มือ เท้า รองเท้า ภาพวาดสิ่งของต่างๆ จะอยู่อย่างไม่มีระเบียบ ตรงไหนมีช่องว่างก็จะเขียนลงไป ใช้สีตามอารมณ์ เมื่ออายุ ๖ ปีเด็กจะวาดภาพของสิ่งต่างๆ ได้เหมือนกันทุกครั้งที่ได้วาด

ขั้นที่ ๓ เขียนภาพได้คล้ายจริง (๖-๘ ปี)

ภาพห้องฟ้าจะเป็นสีฟ้าอยู่ด้านบน เส้นพื้นฐานจะใช้สีเขียวอยู่ด้านล่าง สิ่งต่างๆ ถูกวาดอยู่ระหว่างเส้นห้องฟ้าและเส้นพื้นฐานอย่างเหมาะสม

* **ที่มา** Lowenfeld, V. (๑๙๕๔) **Your Child and His Arts**. New York : Magmillan.

ผู้แปลและเรียบเรียง ดร.วรรณาท รักสกุลไทย

พัฒนาการทางการอ่าน ***

ขั้นที่ ๑ (๓ - ๔ ปี)

สนใจถือหนังสือ เห็นการสร้างความหมายจากหนังสือเป็นเรื่องอัศจรรย์ ฟังคำที่อ่าน เล่นคำตระหนักในตัวหนังสือที่แวดล้อม ใช้ตัวหนังสือประกอบการเขียนภาพ ถือหนังสือหัวกลับ-อ่าน

ขั้นที่ ๒ (๔ - ๕ ปี)

เลียนแบบการอ่าน อ่านเรื่องที่คุ้นเคย จำชื่อและคำต่างๆ ในสิ่งแวดล้อม เริ่มอ่านคำจากภาพ อ่านคำที่รู้จักแต่ไม่แน่นอน พูดย่อคำที่เริ่มต้นเหมือนกัน เริ่มมีความรู้ในการถือหนังสือ จำคำสำคัญในโคลง กลอน นิทาน

ขั้นที่ ๓ (๔, ๕, ๖ ปี)

- เขียนและอ่านกลับคำที่เขียน
- อ่านหนังสือคำคล้องจองที่คุ้นเคย
- ใช้ภาพเป็นสื่อสำหรับอ่าน
- จำตัวอักษร อ่านคำเริ่มต้น ลงท้าย
- สังเกตความแตกต่าง จับคู่คำที่เหมือนกันในหนังสือ โคลงกลอน
- อ่านคำได้ในบริบทหนึ่ง แต่ไม่สามารถอ่านได้ในบริบทอื่น

พัฒนาการทางการเขียน ***

ขั้นที่ ๑ (๒ - ๓ ปี)

ขีดเขียน

ขั้นที่ ๒ (๓ ปี)

ควบคุมการขีดเขียน

ขั้นที่ ๓ (๓ - ๔ ปี)

เขียนคล้ายตัวอักษร

ขั้นที่ ๔ (๔ ปี)

ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ สามารถเขียนชื่อตนเอง ลอกคำต่าง ๆ

ขั้นที่ ๕ (๔ - ๕ ปี)

คิดเขียนคำ

ขั้นที่ ๖ (๕, ๖, ๗ ปี)

เขียนอย่างถูกต้อง

พัฒนาการทางคณิตศาสตร์ ***

ขั้นที่ ๑ (๒ - ๓ ปี)

เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับจำนวนเมื่อมีโอกาสได้ยินได้ฟังผู้อื่นใช้ หรือเริ่มเข้าใจจำนวนจากการมีโอกาสเล่น จับต้องวัตถุสิ่งของต่างๆด้วยตนเอง หรือเล่นต่อภาพที่ชิ้นส่วนของภาพมีขนาดใหญ่ เริ่มรู้จักรูปทรงเรขาคณิต เช่น รูปทรงกลม

ขั้นที่ ๒ (๓ - ๔ ปี)

รู้จักปริมาณมาก มากกว่า เริ่มคุ้นเคยกับรูปทรงเรขาคณิตของสิ่งต่างๆที่อยู่แวดล้อมตัวเด็ก รู้จักจัดกลุ่มสิ่งของตามคุณลักษณะต่างๆ รู้จักนับ ๑-๕ เปรียบเทียบความเหมือนความต่างหรือใช้คำอธิบายปริมาณ ความยาว ขนาด

ขั้นที่ ๓ (๔ - ๕ ปี)

เข้าใจและเล่นเกมที่เกี่ยวกับจำนวน นับสิ่งของ ๑- ๑๐และบางครั้งถึง ๒๐ จัดกลุ่มสิ่งต่างๆตามรูปทรง เปรียบเทียบขนาดของสิ่งต่าง ๆ

ขั้นที่ ๔ (๕ - ๖ ปี)

เริ่มเข้าใจความคิดรวบยอดในรูปของสัญลักษณ์ นับสิ่งของจำนวน ๒๐ และอาจมากกว่านี้ จำแนกสิ่งของตามคุณลักษณะได้มากกว่า ๒ คุณลักษณะ

*** ที่มา MacDonald, S.(๑๙๘๖) .**The Portfolio and Its Use A Road Map For Assessment** . Southern

Early Childhood Association. ผู้แปลและเรียบเรียง ดร.วราณา รักสกุลไทย

พัฒนาการทางการเล่นบล็อก **

ขั้นที่ ๑ ถือสำรวจไปมา

ขั้นที่ ๒ ต่อเป็นแถวตามแนวตั้งและแนวนอน

ขั้นที่ ๓ ต่อสะพาน

ขั้นที่ ๔ ล้อมปิดกัน

ขั้นที่ ๕ สร้างสิ่งต่างๆ แบบสมมาตร

ขั้นที่ ๖ สร้างสิ่งต่างๆ และให้ชื่อสิ่งที่สร้าง

ขั้นที่ ๗ สร้างและเล่นบทบาทสมมติ ชอบเล่นร่วมกับเพื่อน ตัดสินใจว่าจะต้องสร้างสิ่งใดก่อนสร้าง

มักจะสร้างสิ่งที่คุ้นเคย อาจขอให้เก็บสิ่งก่อสร้างไว้และกลับมาเล่นใหม่

ที่มา ** Hirsch,E.(๑๙๘๔) **The Block Book**. Washington,D C. :NAEYC.

ผู้แปลและเรียบเรียง ผศ.ดร.พัชรี ผลโชชิน

ประมวลคำศัพท์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

คำศัพท์	ความหมาย
๑. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	กรอบทิศทางหรือแนวปฏิบัติและมาตรฐานหลักสูตรสำหรับสถานศึกษาปฐมวัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย
๒. หลักสูตรสถานศึกษา	หลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่างๆที่เป็นปัญหา จุดเด่น/เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มากำหนดเป็นรายละเอียดของสาระและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กโดยความร่วมมือของทุกคนในสถานศึกษาและชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีการระดมทรัพยากรทั้งของสถานศึกษาและชุมชนมาใช้อย่างคุ้มค่าและใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่
๓. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย	เป็นสถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการ และเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น
๔. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย	เป็นความเชื่อ ความศรัทธาในความคิดทางการศึกษาที่ทำให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความคิดนั้นๆ
๕. จุดหมาย (มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์)	จุดหมายถือเป็นมาตรฐานของหลักสูตรที่ครอบคลุมคุณภาพของเด็กทั้งด้านความดี มีปัญญา และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์เมื่อเด็กจบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
๖. คุณลักษณะตามวัย	เป็นความสามารถตามวัย หรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อ เด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ
๗. กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ	<ul style="list-style-type: none"> - บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ เช่น สายตาสั้น เอียง สมาธิสั้น ปัญญาอ่อน หูหนวก ตาบอด เป็นต้น - บุคคลที่ไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส เช่น เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เป็นต้น - บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ เช่น ความสามารถเป็นเลิศทาง สติปัญญา กีฬา ดนตรี ศิลปะ เป็นต้น
๘. การประเมินผลจากสภาพจริง	กระบวนการสังเกต การบันทึก และรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันตามสภาพจริง
๙. การประเมินพัฒนาการ	กระบวนการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในขณะที่ทำกิจกรรม แล้วจดบันทึกลงในเครื่องมือที่สร้างขึ้น หรือกำหนดอย่างค่อนเนื่อง เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในแต่ละครั้ง เป็นข้อมูลในการพัฒนากิจกรรมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

คำศัพท์	ความหมาย
๑๐. สารนิทัศน์	การจัดทำข้อมูลหลักฐานหรือเอกสารอย่างเป็นระบบ สำหรับการศึกษาในระดับปฐมวัย เป็นการจัดทำข้อมูลที่จะเป็นหลักฐานแสดงให้เห็นร่องรอยของการเจริญเติบโต พัฒนาการ และการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัย
๑๑. บูรณาการ	รูปแบบการจัดกิจกรรมหนึ่งกิจกรรม เด็กเรียนรู้ได้หลายทักษะ และหลายประสบการณ์ สำคัญ หรือหนึ่งแนวคิดเด็กเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม
๑๒. พัฒนาเด็กโดยองค์รวม	การพัฒนาเด็กอย่างสมดุลทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา
๑๓. ประสบการณ์สำคัญ	ช่วยอธิบายให้ผู้สอนเข้าใจว่าเด็กปฐมวัยต้องทำอะไร เรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัวอย่างไร ช่วยแนะผู้สอนในการสังเกต สนับสนุน และวางแผนการจัดกิจกรรมให้เด็ก
๑๔. พัฒนาการ	การเปลี่ยนแปลงด้านการทำหน้าที่ และวุฒิภาวะของอวัยวะระบบต่างๆ รวมทั้ง ตัวบุคคล ทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจนการเพิ่มทักษะใหม่ๆ และความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม หรือภาวะใหม่ในบริบทของครอบครัวและสังคม
๑๕. พัฒนาการด้านร่างกาย	ความสามารถของร่างกายในการทรงตัวในอิริยาบถต่าง ๆ และ การเคลื่อนไหว เคลื่อนที่ไปโดยการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ เช่น การนั่ง ยืน เดิน วิ่ง กระโดด ฯลฯ การใช้ สัมผัสรับรู้ และการใช้ตาและมือประสานกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การหยิบ จับของ การขีดเขียน ปั้น ประดิษฐ์ เป็นต้น
๑๖. พัฒนาการด้านอารมณ์ และ จิตใจ	ความสามารถในการรู้สึกและแสดงความรู้สึก เช่น พอใจ ไม่พอใจ รัก ชอบ โกรธ กลียด กลัว และเป็นสุข ความสามารถในการแยกแยะ ความลึกซึ้ง และควบคุมการ แสดงออกของอารมณ์อย่างเหมาะสม เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ ต่าง ๆ ตลอดจนการสร้าง ความรู้สึกที่ดีและนับถือต่อตนเอง หรืออัตมโนทัศน์ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสังคม ด้วย บางครั้งจึงมีการรวมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจกับทางด้านสังคมเป็นกลุ่มเดียวกัน
๑๗. พัฒนาการด้านสังคม	ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีทักษะการปรับตัวในสังคม คือ สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตน ร่วมมือกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ความเป็นตัวของตัวเอง และรู้กาลเทศะ สำหรับเด็กหมายถึงความรวมถึงความสามารถในการช่วยตัวเองในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้พัฒนาการด้านสังคมยังเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้าน จิตวิญญาณ คุณธรรม และเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา ทำให้รู้จักแยกแยะความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และความสามารถในการเลือกดำรงชีวิตในทางสร้างสรรค์ เป็น ประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมอีกด้วย

คำศัพท์	ความหมาย
๑๘. พัฒนาการด้านสติปัญญา	<p>ความสามารถในการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ กับตนเอง การรับรู้ รู้จักสังเกต จดจำ วิเคราะห์ การรู้จักคิด รู้เหตุผล และความสามารถในการแก้ปัญหา ตลอดจนการสังเคราะห์ ซึ่งเป็นความสามารถเชิงสติปัญญาในระดับสูง ซึ่งแสดงออกด้วย การใช้ภาษาสื่อความหมายและการกระทำ ดังนั้น พัฒนาการด้านภาษาและสื่อความหมายกับการใช้ตากับมือทำงานประสานกันเพื่อแก้ปัญหาจึงมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา</p>

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ

ที่ วก ๔๕๐ / ๒๕๔๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ด้วยกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และเพื่อให้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องจัดทำคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และเพื่อให้การดำเนินงานจัดทำคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เห็นสมควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย

ที่ปรึกษา

๑. นายประพัฒน์พงษ์	เสนาอุทิศ	อธิบดีกรมวิชาการ
๒. นางอารีรัตน์	วัฒนสิน	รองอธิบดีกรมวิชาการ
๓. นายประสาท	สอานวงศ์	รองอธิบดีกรมวิชาการ
๔. รศ.พญ.นิตยา	กชภักดี	ผู้อำนวยการสถาบันแห่งชาติ-
เพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว

คณะกรรมการ

๑. นางสาวชดา ้วยวุฒิ	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาหลักสูตร	ประธาน
	กรมวิชาการ	
๒. นางสาวศรีสมร พุ่มสะอาด	ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักสูตร	รองประธาน
๓. ผศ.พัชรี ผลโยธิน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	รองประธาน
๔. รศ.อารมณี สุวรรณपाल	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	กรรมการ
๕. รศ.จิตตินันท์ เดชะคุปต์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	กรรมการ
๖. ผศ.ฉันทนา ภาคบงกช	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	กรรมการ
	ประสานมิตร	

๒/๓. ผศ.บุษบง...

๗. ผศ.บุษบง ตันติวงศ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรรมการ
๘. นางสาวสุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรรมการ
ประสานมิตร กรรมการ
๙. พญ.สุชาติพิทย์ ศิริจันทร์เพ็ญ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็ก กรรมการ
และครอบครัว
๑๐. นางสาวอรพินทร์ เหล่าสุวรรณพงษ์ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็ก กรรมการ
และครอบครัว
๑๑. นางทิพย์สุดา สุเมธเสนีย์ สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็ก กรรมการ
เด็กปฐมวัย
๑๒. นางศิริลักษณ์ สืบวงศ์แพทย์ วุฒิสภาคารคังสมอง กรรมการ
๑๓. นางธิดา พิทักษ์สินสุข สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย กรรมการ
๑๔. นางสาวสุขจริง ว่องเดชากุล กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กรรมการ
๑๕. นางสาวอรจนิลดา วุฒิจันทร์ กรมการศาสนา กรรมการ
๑๖. พ.ต.ท.หญิง พัชรวิพรรณ ใจสุข กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน กรรมการ
๑๗. นางแจ่มจันทร์ เกียรติกุล กรมประชาสัมพันธ์ กรรมการ
๑๘. ผศ.ขวัญฟ้า รั้งสยามนันทน์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรรมการ
๑๙. นางสาวอุไรวรรณ มีเพียร สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี กรรมการ
๒๐. นางสาวสุภัทรา คงเรือง สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา กรรมการ
๒๑. นางฉัฐกานต์ ต่อเจริญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรรมการ
๒๒. นายวัฒนา มัคคสมันต์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรรมการ
๒๓. นางสาวรณาท รักสกุลไทย โรงเรียนเกษมพิทยา สช. กรรมการ
๒๔. นางศรีนทร วิทยะสิรินันท์ โรงเรียนบางกอกพัฒนา สช. กรรมการ
๒๕. นายจำลอง ภู่อำรุง สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร กรรมการ
๒๖. นางปิยะธิดา เกษสุวรรณ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร กรรมการ
๒๗. นางสาวสิรินาฏ ตั้งนิกร สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา กรรมการ
แห่งชาติ
๒๘. นางสาวพรรัก อินทามะระ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา กรรมการ
แห่งชาติ

๒๙. นางสาวสมจิตร เอื้ออรุณ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแพร่ กรรมการ
๓๐. นายสำเร็จ จันท์โอกุล โรงเรียนอนุบาลวัดปรีนายก สปช. กรรมการ
๓๑. นางสาวเน่งน้อย แจ็งศิริกุล โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม สปช. กรรมการ
๓๒. นางรุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี โรงเรียนอนุบาลสามเสน สปช. กรรมการ
๓๓. นางสาวนฤมล เนียมหอม โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ สปช. กรรมการ
๓๔. นางน้ำฝน ปิยะ โรงเรียนอนุบาลเมืองระยอง สปช. กรรมการ
๓๕. นางสาวชูลี ช่วยเอื้อ โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช สปช. กรรมการ
๓๖. นางสาวอุทัย ธารมรรค โรงเรียนอนุบาลราชบุรี สปช. กรรมการ
๓๗. นางจุฬาลักษณ์ พงษ์สังข์ โรงเรียนวัดไม้ตราสมาชิการาม กรรมการ
๓๘. นางสาวราศี ทองสวัสดิ์ ข้าราชการบำนาญ กรรมการ
๓๙. นายวิรัช วัชวุฒิ ข้าราชการบำนาญ กรรมการ
๔๐. นางสาวนัยนา สุริย์ชัยนิรันดร์ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กรรมการและเลขานุการ
๔๑. นางสาวภา นาคทอง ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กรรมการและผู้ช่วย
เลขานุการ
๔๒. นางประทุม หนูจ้อย ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กรรมการและผู้ช่วย
เลขานุการ
๔๓. นางภาวิณี แสนทวีสุข ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กรรมการและผู้ช่วย
เลขานุการ

โดยให้คณะกรรมการ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. กำหนดแนวทางและพิจารณาดำเนินการจัดทำคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
๒. ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ สนับสนุน และรายงานผลการดำเนินงานการจัดทำคู่มือ
หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
๓. แต่งตั้งคณะทำงานตามที่ได้รับสมควร

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

๑. นายประพัฒน์พงศ์	เสนาฤทธิ์	อธิบดีกรมวิชาการ
๒. นางอารีรัตน์	วัฒนสิน	รองอธิบดีกรมวิชาการ
๓. นายประสาธ	สอ้านวงศ์	รองอธิบดีกรมวิชาการ
๔. รศ.พญ.นิตยา	คชภักดี	ผู้อำนวยการสถาบันแห่งชาติ- เพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว

คณะกรรมการยกร่าง

๑. นางสาวชดา วัชวุฒิ	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ	ประธาน
๒. นางสาวศรีสมร พุ่มสะอาด	ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักสูตร	รองประธาน
๓. ผศ.พัชรี ผลโยธิน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	รองประธาน
๔. รศ.จิตตินันท์ เฉชะอุปต์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	กรรมการ
๕. รศ.อารมณี สุวรรณपाल	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	กรรมการ
๖. ผศ.บุญบง ดันติวงศ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กรรมการ
๗. ผศ.ฉันทนา ภาคบงกช	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	กรรมการ
๘. นางสาวสุจินดา ขจรรุ่งศิลป์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	กรรมการ กรรมการ
๙. นางทิพย์สุดา สุเมธเสนีย์	สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับ เด็กปฐมวัย	กรรมการ
๑๐. นางสาวสมพร พรหมดี	สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับ เด็กปฐมวัย	กรรมการ
๑๑. พญ.สุธาทิพย์ ศิริจันทร์เพ็ญ	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็ก และครอบครัว	กรรมการ
๑๒. นางสาวอรพินทร์ เหล่าสุวรรณพงษ์	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็ก	กรรมการ และครอบครัว

๑๓. นางธิดา พิทักษ์สินสุข สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย กรรมการ
๑๔. นางสาวสุขจริง ว่องเดชากุล กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กรรมการ
๑๕. นางประภาภรณ์ จังพานิช กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กรรมการ
๑๖. นางสาวอรรจนีลดา วุฒิจันทร์ กรมการศาสนา กรรมการ
๑๗. พ.ต.ท.หญิงพัชรวิพรรณ ใจสุข กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน กรรมการ
๑๘. นางแจ่มจันทร์ เกียรติกุล กรมประชาสัมพันธ์ กรรมการ
๑๙. นางอรทัย จิระสุข กรมประชาสัมพันธ์ กรรมการ
๒๐. นายอภิเชษฐ ปนจรรย์ กรมประชาสัมพันธ์ กรรมการ
๒๑. นางนิชากานต์ แดงวัฒนะ กรมประชาสัมพันธ์ กรรมการ
๒๒. ผศ.ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรรมการ
๒๓. นางสาวอุไรวรรณ มีเพียร สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี กรรมการ
๒๔. นางสาวสุภัทรา คงเรือง สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา กรรมการ
๒๕. นางณัฐกานต์ ต่อเจริญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรรมการ
๒๖. นายวัฒนา มัคคสมัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรรมการ
๒๗. นายจำลอง ภู่อำรุง สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร กรรมการ
๒๘. นางปิยะธิดา เกษสุวรรณ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร กรรมการ
๒๙. นางสาวพรรัก อินทามะระ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ กรรมการ
๓๐. นางสาวสมจิตร เอื้ออรุณ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแพร่ กรรมการ
๓๑. นางสาวรนาท รักสกุลไทย โรงเรียนเกษมพิทยา สข. กรรมการ
๓๒. นางศรีนทร วิทยะสิรินันท์ โรงเรียนบางกอกพัฒนา สข. กรรมการ
๓๓. นางกาญจนา คงสวัสดิ์ โรงเรียนโยนออฟอาร์ตอนุบาลสข. กรรมการ
๓๔. นางเพ็ญพรรณ ยูวะเวส โรงเรียนอนุบาลสามเสน สปข. กรรมการ
๓๕. นางรุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี โรงเรียนอนุบาลสามเสน สปข. กรรมการ
๓๖. นางมาณวิกา ผลวิรุพห์ โรงเรียนอนุบาลสามเสน สปข. กรรมการ
๓๗. นายสำเริง จันท์โอกุล โรงเรียนอนุบาลวัดปรีนาถ สปข. กรรมการ
๓๘. นางจิรวรรณ กาละดี โรงเรียนอนุบาลวัดปรีนาถ สปข. กรรมการ

๓๙. นางสาวศศิ ไชติกเสถียร	โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ	กรรมการ
๔๐. นางสาวเน่งน้อย แจ็งศิริกุล	โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม สปช.	กรรมการ
๔๑. นางสาวนฤมล เนียมหอม	โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ สปช.	กรรมการ
๔๒. นางน้ำฝน ปิยะ	โรงเรียนอนุบาลเมืองระยอง สปช.	กรรมการ
๔๓. นางสาวชูลี ช่วยเอื้อ	โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช สปช.	กรรมการ
๔๔. นางสาวอุทัย ธารมรรค	โรงเรียนอนุบาลราชบุรี สปช.	กรรมการ
๔๕. นางจุฬาลักษณ์ พงษ์สังข์	โรงเรียนวัดไม้ตราสมาชิการาม	กรรมการ
๔๖. นางจิราภรณ์ รักษาศิลป์	โรงเรียนวัดพิชัยญาติ กทม.	กรรมการ
๔๗. นางสาวอุษา คล้ายมณี	โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง กทม.	กรรมการ
๔๘. นางมลิลา เหมือนอบ	โรงเรียนวัดมัชฌันติการาม กทม.	กรรมการ
๔๙. นางวิภา อมระนันท์	ศูนย์ฯ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี กทม.	กรรมการ
๕๐. นางสาวเบญจมาภรณ์ มาศิริ	ศูนย์ฯ วัดราษฎร์ศรัทธา จ.ชลบุรี	กรรมการ
๕๑. นางพจนา พรหมสุข	ศูนย์ฯ วัดกุนทีธาร จ.ชลบุรี	กรรมการ
๕๒. นางสาวนันทนิตย์ พรจำเริญ	ศูนย์ฯ วัดเขาส่าเกาทอง จ.ระยอง	กรรมการ
๕๓. ส.ต.ท.ทรงชัย ขาวผ่อง	โครงการพระราชดำริฯ	กรรมการ
๕๔. ส.ต.ท.สมศักดิ์ จันทร์แดง	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านต้นมะม่วง	กรรมการ
๕๕. ส.ต.ท.เกียรติศักดิ์ โกรปี	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนายาว	กรรมการ
๕๖. นางสาวราศี ทองสวัสดิ์	ข้าราชการบำนาญ	กรรมการ
๕๗. นายวิรัช ้วยวุฒิ	ข้าราชการบำนาญ	กรรมการ
๕๘. นางศิริลักษณ์ สืบวงศ์แพทย์	ข้าราชการบำนาญ	กรรมการ
๕๙. นางสาวนัยนา สุริย์ชัยนรินทร์	ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ	กรรมการและเลขานุการ
๖๐. นางเสาวภา นาคทอง	ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ
๖๑. นางประชุม หนูจ้อย	ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ
๖๒. นางภาวิณี แสนทวีสุข	ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ

คณะกรรมการขั้นต้น

๑. นางสาวชานดา วัลวุฒิ	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ	ประธาน
๒. นางสาวศรีสมร พุ่มสะอาด	ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักสูตร	รองประธาน
๓. ผศ.พัชรี ผลโยธิน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	รองประธาน
๔. รศ.จิตตินันท์ เฉชะอุปต์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	กรรมการ
๕. รศ.อารมณี สุวรรณपाल	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	กรรมการ
๖. ผศ.ฉันทนา ภาคบงกช	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	กรรมการ
๗ นางสาวสุจินดา ขจรรุ่งศิลป์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	กรรมการ
๘ นางทิพย์สุดา สุขเมธเสณีย์	สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับ เด็กปฐมวัย	กรรมการ
๙ พญ.สุรชาติพิทย์ ศิริจันทร์เพ็ญ	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็ก และครอบครัว	กรรมการ
๑๐ นางธิดา พิทักษ์สินสุข	สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๑๑ นางสาวสุขจริง ว่องเดชากุล	กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข	กรรมการ
๑๒ นางแจ่มจันทร์ เกียรติกุล	กรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
๑๓ ผศ.ขวัญฟ้า รังสิยานนท์	สถาบันราชภัฏสวนดุสิต	กรรมการ
๑๔ นางฉัฐกานต์ ต่อเจริญ	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	กรรมการ
๑๕ นายวัฒนา มัคคสมัน	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	กรรมการ
๑๖ นางสาวรณาท รักสกุลไทย	โรงเรียนเกษมพิทยา สช.	กรรมการ
๑๗ นางศรีนทร วิริยะสินันท์	โรงเรียนบางกอกพัฒนา สช.	กรรมการ
๑๘ นางรุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี	โรงเรียนอนุบาลสามเสน สปช.	กรรมการ
๑๙ นางสาวเน่งน้อย แจ็งศิริกุล	โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม สปช.	กรรมการ
๒๐ นางสาวนฤมล เนียมหอม	โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ สปช.	กรรมการ
๒๑ นางสาวราศี ทองสวัสดิ์	ข้าราชการบำนาญ	กรรมการ
๒๒ นายวิรัช วัลวุฒิ	ข้าราชการบำนาญ	กรรมการ
๒๓ นางศิริลักษณ์ สืบวงศ์แพทย์	ข้าราชการบำนาญ	กรรมการ

- ๒๔.นางสาวนัยนา สุริย์ชัยนิรันดร์ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กรรมการและเลขานุการ
- ๒๕.นางเสาวภา นาคทอง ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กรรมการและผู้ช่วย
เลขานุการ
- ๒๖.นางภาวิณี แสนทวีสุข ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการขั้นสุดท้าย

๑. นางสุชาดา วิทยุฒิ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ
๒. นางสาวศรีสมร พุ่มสะอาด ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ
๓. นางสาวพัชรี ผลโยธิน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
๔. นางภาวิณี แสนทวีสุข นักวิชาการศึกษา ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
ความนำ	๑
ตอนที่ ๑ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๕๖	
บทที่ ๑ แนวคิดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย	๓
บทที่ ๒ สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๕๖	๘
ตอนที่ ๒ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย	
บทที่ ๓ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย	๒๓
บทที่ ๔ การจัดประสบการณ์	๔๔
บทที่ ๕ การเขียนแผนการจัดประสบการณ์	๕๕
บทที่ ๖ สื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	๖๖
บทที่ ๗ การประเมินพัฒนาการ	๗๕
บทที่ ๘ การจัดสภาพแวดล้อม	๘๘
บทที่ ๙ การให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา	๙๕
บทที่ ๑๐ บทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตร	๑๐๐
บทที่ ๑๑ การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ	๑๐๕
บทที่ ๑๒ การเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ ๑	๑๐๙
บรรณานุกรม	๑๑๕
ภาคผนวก	๑๑๙

คำนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๖ เป็นต้นไป ดังนั้น เพื่อให้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัดสามารถนำหลักสูตรฉบับดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพ กรมวิชาการจึงได้จัดทำคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยขึ้น ๒ เล่ม คือ คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า ๓ ปี และคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ สำหรับเด็กอายุ ๓ - ๕ ปี

คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ฉบับนี้เป็นคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ ๓ - ๕ ปี ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้สอนได้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับหลักสูตรและพัฒนาการของเด็กอายุ ๓ - ๕ ปี

กรมวิชาการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ผู้สอน และนักวิชาการศึกษาที่มาร่วมกันคิด เขียน และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนขอขอบคุณหน่วยงานต้นสังกัดที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้เอกสารคู่มือฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หวังว่าคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ สำหรับเด็กอายุ ๓ - ๕ ปี ฉบับนี้จะประโยชน์สำหรับผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง สามารถพัฒนาเด็กให้เติบโตและมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลเหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นคนดี เก่ง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

(นายประพัฒน์พงษ์ เสนาฤทธิ์)

อธิบดีกรมวิชาการ